

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Σωτηρία Τζιβνίκου

Νεοελληνική Γλώσσα

ΣΤΙΣ ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Δ' Δημοτικού
2^ο τεύχος

Νεοελληνική γλώσσα

Στις γειτονιές της Γλώσσας

Δ' Δημοτικού
2^ο τεύχος

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Συντονιστής/Αξιολογητής

Αξιολογήτρια

Αξιολογήτρια

Τεχνικός Εμπειρογνώμονας

Επικουρικός Εμπειρογνώμονας

**Υπεύθυνος του μαθήματος/γνωστικού
αντικειμένου στο πλαίσιο της Πράξης**

Γεωργίου Χρήστος, *Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός*

Μαρκογιαννάκη Αικατερίνη, *Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός*

Τσελεπή-Κωστίκα Ευαγγελία, *Σύμβουλος Εκπαίδευσης*

Σολάκης Δημήτριος, *Πτυχιούχος Πληροφορικής*

Σταυριανού Ειρήνη, *Πτυχιούχος Τεχνολογίας
Γραφιστικών Τεχνών*

Αθανάσιος Γιαννίκας, *Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ, Μέλος
της Επιστημονικής Ομάδας Έργου (ΕΟΕ) της Πράξης*

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή, Αξιολόγηση και Ένταξη διδακτικών βιβλίων στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων και στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Διδακτικών Βιβλίων» με κωδικό ΟΠΣ 6010165 στο Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή» 2021-2027

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Σπυρίδων Δουκάκης

Πρόεδρος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Υπεύθυνη Πράξης

Πολυξένη Μπίλλα

Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής
Προϊσταμένη Τμήματος Β΄ Προγραμμάτων Σπουδών και Εκπαιδευτικού Υλικού

Αναπληρώτρια Υπεύθυνη Πράξης

Άννα-Αικατερίνη Λυκούρη

Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

**«Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης»
και το Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»**

Σωτηρία Τζιβινίκου

Νεοελληνική γλώσσα

Στις γειτονιές της Γλώσσας

Δ' Δημοτικού
2^ο τεύχος

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΡΧΙΚΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Συγγραφέας

Σωτηρία Τζιβινίκου, Ph.D. Επίκουρη Καθηγήτρια
Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Συμβολή στην ανάπτυξη του πρωτογενούς
εκπαιδευτικού υλικού

Πολυξένη Σαμαρά *Φιλολόγος, Εκπαιδευτικός*
Β/θμιας Εκπαίδευσης

Παρασκευή Γρηγοριάδου *Εκπαιδευτικός*
Α/θμιας Εκπαίδευσης

Εικονογράφηση/Γραφιστική Επιμέλεια

Σπυριδούλα Μπέσσα *MEd Υπ. Διδάκτορας Φιλολόγος*

Ιωάννα Βαριά, Γραφίστρια - Εικονογράφος

Σελιδοποίηση

Αικατερίνη Γιαννίτση, Γραφίστρια

Ιωάννα Βαριά, Γραφίστρια - Εικονογράφος

Φιλολογική Επιμέλεια

Μπέσσα Σπυριδούλα, MEd Υπ. Διδάκτορας Φιλολόγος

Υπεύθυνη του μαθήματος
κατά τη συγγραφή

Σωτηρία Τζιβινίκου, Ph.D. Επίκουρη Καθηγήτρια
Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Προεκτυπωτικές Εργασίες

Readnet Publications IKE

Πνευματικά Δικαιώματα Κειμένων

Το παρόν διδακτικό πακέτο διατίθεται αποκλειστικά για χρήση στα σχολεία, σύμφωνα με τους όρους που θα καθοριστούν από το Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού. Τα κείμενα που περιλαμβάνονται σε αυτό, προέρχονται από τις εξής πηγές:

Κείμενα με αναφερόμενη πηγή και προέλευση. Ορισμένα κείμενα έχουν αντληθεί από δημοσιευμένες πηγές. Για αυτά τα κείμενα αναφέρεται η πηγή και η προέλευσή τους, και η χρήση τους γίνεται σύμφωνα με τους όρους πνευματικής ιδιοκτησίας που ισχύουν για τις πηγές αυτές.

Διασκευές δημοσιευμένων κειμένων από τη συγγραφική ομάδα. Η συγγραφική ομάδα έχει διασκευάσει κείμενα που προέρχονται από δημοσιευμένες πηγές, με στόχο την προσαρμογή τους στις ανάγκες του παρόντος διδακτικού έργου. Για τα διασκευασμένα κείμενα αναφέρεται πάντα η αρχική πηγή και προέλευση, ενώ η διασκευή καλύπτεται από τα δικαιώματα της παρούσας έκδοσης.

Πρωτότυπα κείμενα της συγγραφικής ομάδας. Τα υπόλοιπα κείμενα έχουν αναπτυχθεί εξ ολοκλήρου από τη συγγραφική ομάδα για τις ανάγκες του παρόντος έργου. Τα πρωτότυπα κείμενα προστατεύονται από τη νομοθεσία περί πνευματικής ιδιοκτησίας, και οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή χρήση τους επιτρέπεται μόνο για τους σκοπούς του έργου.

Πνευματικά Δικαιώματα Εικόνων

Οι εικόνες που περιλαμβάνονται σε όλα τα τεύχη του παρόντος διδακτικού πακέτου έχουν χρησιμοποιηθεί σύμφωνα με τους όρους χρήσης και τις άδειες που παρέχονται από τις πηγές τους. Συγκεκριμένα:

Οι εικόνες που έχουν αντληθεί από τη βιβλιοθήκη του Canva.com ενσωματώνονται στο παρόν έργο με βάση τους όρους άδειας χρήσης που προβλέπονται από την πλατφόρμα. Το έργο συμμορφώνεται με την πολιτική εμπορικής και μη εμπορικής χρήσης όπως αναφέρεται στον επίσημο ιστότοπο του Canva.com.

Οι εικόνες που έχουν αντληθεί από τη βιβλιοθήκη του Freepik.com έχουν αποκτηθεί και χρησιμοποιούνται σύμφωνα με την άδεια χρήσης της πλατφόρμας. Όπου απαιτείται, αναφέρονται οι δημιουργοί, όπως προβλέπεται από την άδεια χρήσης.

Οι εικόνες που έχουν αντληθεί από ανοιχτές πηγές στο διαδίκτυο χρησιμοποιούνται μόνο εφόσον συνοδεύονται από σαφή άδεια χρήσης που επιτρέπει τη χρήση τους για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Έχει καταβληθεί κάθε δυνατή προσπάθεια ώστε να εξασφαλιστεί η συμμόρφωση με τους όρους χρήσης τους. Σε περίπτωση που κάποια εικόνα παραβιάζει δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, η χρήση της δεν είναι εσκεμμένη και θα αφαιρεθεί άμεσα κατόπιν σχετικής ειδοποίησης.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΕΙΚΟΝΑ/ΚΕΙΜΕΝΟ

ΗΧΗΤΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ

VIDEO

ΑΣΚΗΣΗ/ΛΥΣΗ ΑΣΚΗΣΗΣ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

ΓΛΩΣΣΑΡΙ/ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ

ΕΦΑΡΜΟΓΗ

ΠΑΙΧΝΙΔΙ

ΠΑΝΟΡΑΜΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ

ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Διδακτική Ενότητα (ΔΕ) (4 εβδομάδες)	3^η ΔΕ Η πολιτιστική μας κληρονομιά Σελ. 8
Διδακτική Υποενότητα (ΔΥ) (8 ώρες)	<p>ΔΥ1: Γνωρίζοντας την κληρονομιά μας.</p> <p>ΔΥ2: Μνημεία παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς.</p> <p>ΔΥ3: Η πολιτιστική κληρονομιά στην καθημερινή ζωή.</p> <p>ΔΥ4: Επανάληψη: Προστατεύοντας την κληρονομιά μας.</p>
1^ο θεματικό πεδίο: Προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες (2 ώρες)	<ul style="list-style-type: none"> • Προφορική συζήτηση και τήρηση σημειώσεων προς αξιοποίηση στην παραγωγή γραπτού λόγου προσαρμοσμένου στην εκάστοτε περίπτωση επικοινωνίας. • Εντοπισμός ρητών και υπόρρητων νοημάτων στο κείμενο.
2^ο θεματικό πεδίο: Κειμενικοί τύποι και πολυτροπικότητα (2 ώρες)	<ul style="list-style-type: none"> • Συσχετισμός και λειτουργικός ρόλος πολυτροπικών στοιχείων και λεκτικών πληροφοριών σε περιγραφικά κείμενα.
3^ο θεματικό πεδίο: Γραμματική περιγραφή (2 ώρες)	<ul style="list-style-type: none"> • Γνωριμία με το υποκείμενο, το αντικείμενο και το κατηγορούμενο. • Μετοχές ενεργητικής και παθητικής φωνής. • Η λειτουργία των προσδιορισμών στην πρόταση.
4^ο θεματικό πεδίο: Λεξιλόγιο (1 ώρα)	<ul style="list-style-type: none"> • Εντοπισμός και χρήση ομωνυμίας - παρωνυμίας και αντωνυμίας - συνωνυμίας. Χρήση μεταφοράς και κυριολεξίας κατά περίπτωση επικοινωνίας.
5^ο θεματικό πεδίο: Ανάγνωση βιβλίων/ εκτεταμένων κειμένων (1 ώρα)	<ul style="list-style-type: none"> • Αναγνώριση στοιχείων του ποιητικού λόγου (στροφή, στίχος, ρυθμός, ομοιοκαταληξία).

ΚΑΙ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΣ ΧΡΟΝΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ

ΑΝΑ ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ ΑΝΑ ΘΕΜΑΤΙΚΗ

	4^η ΔΕ Η τέχνη ομορφαίνει τη ζωή μας Σελ. 36	5^η ΔΕ Εκεί που η πραγματικότητα συναντά τη φαντασία Σελ. 78
	<p>ΔΥ1: Εισαγωγή στις μορφές τέχνης.</p> <p>ΔΥ2: Η τέχνη στη σύγχρονη ζωή.</p> <p>ΔΥ3: Δημιουργώντας με την τέχνη.</p> <p>ΔΥ4: Επανάληψη: Η τέχνη ως κομμάτι της ζωής μας.</p>	<p>ΔΥ1: Η έννοια της φαντασίας στη λογοτεχνία και την τέχνη.</p> <p>ΔΥ2: Συνδυάζοντας φαντασία και πραγματικότητα.</p> <p>ΔΥ3: Η φαντασία ως εργαλείο επίλυσης προβλημάτων.</p> <p>ΔΥ4: Επανάληψη: Η φαντασία ως μέσο δημιουργίας.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • Δομή και συνοχή παραγράφου. Παραγωγή παραγράφου. • Διάκριση ενοτήτων του κειμένου. Διαχωρισμός σημαντικών και μη πληροφοριών. • Παραγωγή πλαγιότιτλων. • Πύκνωση κειμένου (περίληψη). 	<ul style="list-style-type: none"> • Εντοπισμός πληροφοριών σε αφηγηματικό κείμενο. • Παραγωγή αυθόρμητου προφορικού λόγου με φαντασία και δημιουργικότητα.
	<ul style="list-style-type: none"> • Εντοπισμός πληροφοριών σε περιγραφικό κείμενο. Αναγνώριση δομικών στοιχείων περιγραφικού κειμένου. Γλωσσικά μέσα περιγραφικού κειμένου (ρήματα, χρόνοι ρημάτων, περιγραφικά επίθετα). • Σύνταξη περιγραφικού κειμένου. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αναγνώριση δομικών στοιχείων αφηγηματικού κειμένου. Γραμματική της αφήγησης. • Λέξεις που δείχνουν την χρονική σειρά των γεγονότων. • Γραπτή παραγωγή κειμένου αφηγηματικού σύμφωνη με τα αντίστοιχα δομικά στοιχεία.
	<ul style="list-style-type: none"> • Επίθετα σε -υς, -εια, -υ / σε -υς, -ια, -ύ / σε -ης, -ια, -ι / ανισοσύλλαβα σε -ης και σε -ας. • Ομαλά και μη ομαλά παραθετικά επιθέτων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Διάκριση του θέματος από την κατάληξη. Ουσιαστικά αρσενικά σε -ος, ουδέτερα σε -υ, -ας, -ος. • Ορθογραφία καταλήξεων σε -ώνας / -όνας.
	<ul style="list-style-type: none"> • Σύνθεση και ανάλυση λέξεων και εντοπισμός συνδετικού φωνήεντος. 	<ul style="list-style-type: none"> • Λέξεις σύνθετες με 1^ο συνθετικό προθέσεις (ανά, δια...) ή το ξε- και το α-.
	<ul style="list-style-type: none"> • Εντοπισμός και ανάγνωση κειμένων ή βιβλίων με συναισθηματική και αισθητική αξία. 	<ul style="list-style-type: none"> • Δραστηριότητες δημιουργικής ανάγνωσης και γραφής.

3

Η ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

Χρονοπρογραμματισμός 4 εβδομάδων/ υποενοτήτων διδασκαλίας

1^η Διδακτική Υποενοότητα

Γνωρίζοντας την
κληρονομιά μας.

2^η Διδακτική Υποενοότητα

Μνημεία
παγκόσμιας
πολιτιστικής
κληρονομιάς.

Η ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΣ
ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

4^η Διδακτική Υποενοότητα

Επανάληψη:
Προστατεύοντας την
κληρονομιά μας.

3^η Διδακτική Υποενοότητα

Η πολιτιστική
κληρονομιά στην
καθημερινή ζωή.

ΣΤΟΧΟΙ:

- προφορική συζήτηση και τήρηση σημειώσεων προς αξιοποίηση στην παραγωγή γραπτού λόγου προσαρμοσμένου στην εκάστοτε περίπτωση επικοινωνίας,
- εντοπισμός ρητών και υπόρρητων νοημάτων στο κείμενο,
- συσχετισμός και λειτουργικός ρόλος πολυτροπικών στοιχείων και λεκτικών πληροφοριών σε περιγραφικά κείμενα,
- γνωριμία με το υποκείμενο, το αντικείμενο και το κατηγορούμενο,
- μετοχές ενεργητικής και παθητικής φωνής,
- η λειτουργία των προσδιορισμών στην πρόταση,
- εντοπισμός και χρήση ομωνυμίας - παρωνυμίας και αντωνυμίας - συνωνυμίας,
- χρήση μεταφοράς και κυριολεξίας κατά περίπτωση επικοινωνίας,
- αναγνώριση στοιχείων του ποιητικού λόγου (στροφή, στίχος, ρυθμός, ομοιοκαταληξία).

Κεντρική έννοια

Πολιτισμός

Έννοιες - κλειδιά

επική
ποίηση

ανασκαφές

κλασική
εποχή

φιλοξενία

χρυσός
αιώνας του
Περικλή

Σχετικές έννοιες

ήρωες,
περιπέτειες

αρχαιολόγοι,
ευρήματα

τέχνη,
φιλοσοφία

ξενία (αρχαία
Ελλάδα),
φροντίδα

παρθενώνας,
δημοκρατία,
αρχαία Αθήνα

- Τι σχέση έχουν οι εικόνες αυτές μεταξύ τους;
- Τι σχέση έχουν με τη θεματική;
- Ψάξτε στο διαδίκτυο πληροφορίες, βάζοντας τις λέξεις κλειδιά: πολιτιστική κληρονομιά, άυλη και υλική πολιτιστική κληρονομιά.
- Κάντε υποθέσεις για το τι περιλαμβάνει η θεματική «Η πολιτιστική μας κληρονομιά».
- Καταγράψτε τις υποθέσεις σας και όταν ολοκληρωθεί η διδασκαλία της θεματικής, κάντε έλεγχο των υποθέσεών σας. Ήταν σωστές ή λάθος; Καταγράψτε την άποψή σας.

Γεια σας παιδιά,

Είμαι ο Ιστορήτης, ο ξεναγός σας, και σήμερα θα περιηγηθούμε στην καρδιά του ελληνικού πολιτισμού! Στο ταξίδι μας θα συναντήσουμε τα σημαντικότερα μνημεία της Ελλάδας, στολίδια του παγκόσμιου πολιτισμού, που προστατεύονται από την UNESCO. Θα σας ξεναγήσω στα έργα των ανθρώπων που έζησαν πριν από χιλιάδες χρόνια και θα καταλάβετε γιατί τα μνημεία αυτά είναι τόσο σημαντικά και διαχρονικά. Φορέστε, λοιπόν, το πιο μεγάλο σας χαμόγελο, γεμίστε την καρδιά σας με περιέργεια και ας ξεκινήσουμε αυτό το μοναδικό ταξίδι στην ιστορία και στον πολιτισμό της Ελλάδας!

ΑΚΡΟΠΟΛΗ

Η Ακρόπολη των Αθηνών βρίσκεται στην καρδιά της Αθήνας. Χτίστηκε πριν από 2.500 χρόνια περίπου, κατά την εποχή που ονομάζεται κλασική εποχή της αρχαίας Ελλάδας. Τα πιο γνωστά κτήρια στην Ακρόπολη είναι ο Παρθενώνας, ένας μεγάλος ναός αφιερωμένος στη θεά Αθηνά, το Ερέχθειο, ο ναός της Αθηνάς Νίκης και τα Προπύλαια, που είναι η είσοδος της Ακρόπολης.

ΚΝΩΣΟΣ: ΤΟ ΠΑΛΑΤΙ ΤΟΥ ΜΙΝΩΑ

Η Κνωσός βρίσκεται στην Κρήτη, κοντά στην πόλη του Ηρακλείου. Είναι γνωστή για το μεγάλο της παλάτι που χτίστηκε πριν από περίπου 4000 χρόνια από τους Μινωίτες. Το παλάτι της Κνωσού είχε πολλές αίθουσες, μεγάλες αυλές, αποθήκες και εργαστήρια. Οι τοίχοι ήταν διακοσμημένοι με όμορφες τοιχογραφίες που απεικόνιζαν σκηνές από την καθημερινή ζωή, τη φύση και τις θρησκευτικές τελετές των Μινωιτών. Στην Κνωσό λέγεται ότι υπήρχε και ο λαβύρινθος, ένα τεράστιο και πολύπλοκο δίκτυο διαδρόμων, όπου κατοικούσε ο Μινώταυρος, ένα πλάσμα με σώμα ανθρώπου και κεφάλι ταύρου.

ΔΗΛΟΣ

Η Δήλος είναι ένα μικρό νησί στις Κυκλάδες, στο κέντρο του Αιγαίου Πελάγους. Σύμφωνα με την ελληνική μυθολογία, ήταν ο τόπος γέννησης του θεού του φωτός, του Απόλλωνα.

Η Δήλος κατοικήθηκε από την τρίτη χιλιετία π.Χ. και εξελίχθηκε σε σπουδαίο θρησκευτικό και εμπορικό κέντρο κατά την αρχαία εποχή. Μερικά από τα πιο γνωστά μνημεία είναι η Οικία των Δελφινιών, η Στοά του Φιλίππου και η Λεωφόρος των Λεόντων.

ΔΕΛΦΟΙ: Ο ΟΜΦΑΛΟΣ* ΤΗΣ ΓΗΣ

Οι Δελφοί ήταν ένας από τους πιο σημαντικούς θρησκευτικούς και πολιτιστικούς τόπους της αρχαίας Ελλάδας. Στους Δελφούς βρισκόταν το περίφημο μαντείο, όπου υπήρχε ένας μεγαλοπρεπής ναός αφιερωμένος στον Απόλλωνα. Οι άνθρωποι πήγαιναν εκεί, για να μάθουν τα μελλούμενα*. Η Πυθία, η ιέρεια του Απόλλωνα, ήταν αυτή που έδινε τις προφητείες. Οι απαντήσεις της συχνά ήταν δύσκολες και μυστηριώδεις, αλλά οι αρχαίοι Έλληνες τις σέβονταν και τις ακολουθούσαν. Οι Δελφοί ήταν και παραμένουν ένα μέρος γεμάτο μυστήριο και πολλές περίεργες ιστορίες.

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ

Η Μεσαιωνική Πόλη της Ρόδου χτίστηκε από τους Ιωαννίτες Ιππότες το 1309 και έγινε η έδρα τους για περισσότερα από 200 χρόνια. Είναι περιτριγυρισμένη από μεγάλους πέτρινους τοίχους και πύργους, που προστατεύουν τις εκκλησίες, το παλάτι του μεγάλου Μαγίστρου* και τα σπίτια. Το παλάτι είναι ένα εντυπωσιακό κτήριο με μεγάλες αίθουσες, πλούσια διακοσμημένες με ψηφιδωτά και άλλα έργα τέχνης. Σήμερα περπατώντας στα λιθόστρωτα* δρομάκια της παλιάς πόλης, νιώθει κανείς πως ταξιδεύει πίσω στον χρόνο και στην πλούσια ιστορία αυτού του μέρους.

ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΟ ΣΑΜΟΥ

Το Πυθαγόρειο της Σάμου πήρε το όνομά του από τον αρχαίο Έλληνα φιλόσοφο και μαθηματικό Πυθαγόρα. Εκεί βρίσκονται σημαντικά μνημεία, όπως το Ευπαλίνειο όρυγμα, ένα υπόγειο υδραγωγείο μήκους 1.036 μέτρων που κατασκευάστηκε τον 6ο αιώνα π.Χ. για να φέρει νερό στην αρχαία πόλη της Σάμου. Επίσης, στο Πυθαγόρειο βρίσκεται το Ηραίο, ναός που ήταν αφιερωμένος στη θεά Ήρα.

ΜΕΤΕΩΡΑ

Τα Μετέωρα είναι ένα εντυπωσιακό και μοναδικό στον κόσμο γεωλογικό φαινόμενο. Βρίσκονται στη Θεσσαλία, κοντά στην πόλη της Καλαμπάκας. Το όνομά τους σημαίνει «αιωρούμενα», γιατί είναι τεράστιοι βράχοι (μέχρι 600μ.) που υψώνονται απότομα από τη γη, σαν να αιωρούνται στον αέρα. Πάνω σε αυτούς τους βράχους, τον 14ο αι. χτίστηκαν μοναστήρια από Ορθόδοξους μοναχούς. Υπήρχαν συνολικά 24 μοναστήρια, αλλά σήμερα λειτουργούν μόνο έξι ιερές μονές*: η Μεταμόρφωση του Σωτήρος (Μεγάλο Μετέωρο), ο Άγιος Στέφανος, η Αγία Τριάδα, ο Άγιος Νικόλαος Αναπαυσάς, ο Ρουσάνου (Αγία Βαρβάρα) και ο Βαρλαάμ. Οι βράχοι των Μετεώρων προσφέρουν μαγευτική, πανοραμική θέα της γύρω περιοχής.

ΒΕΡΓΙΝΑ-ΑΙΓΕΣ

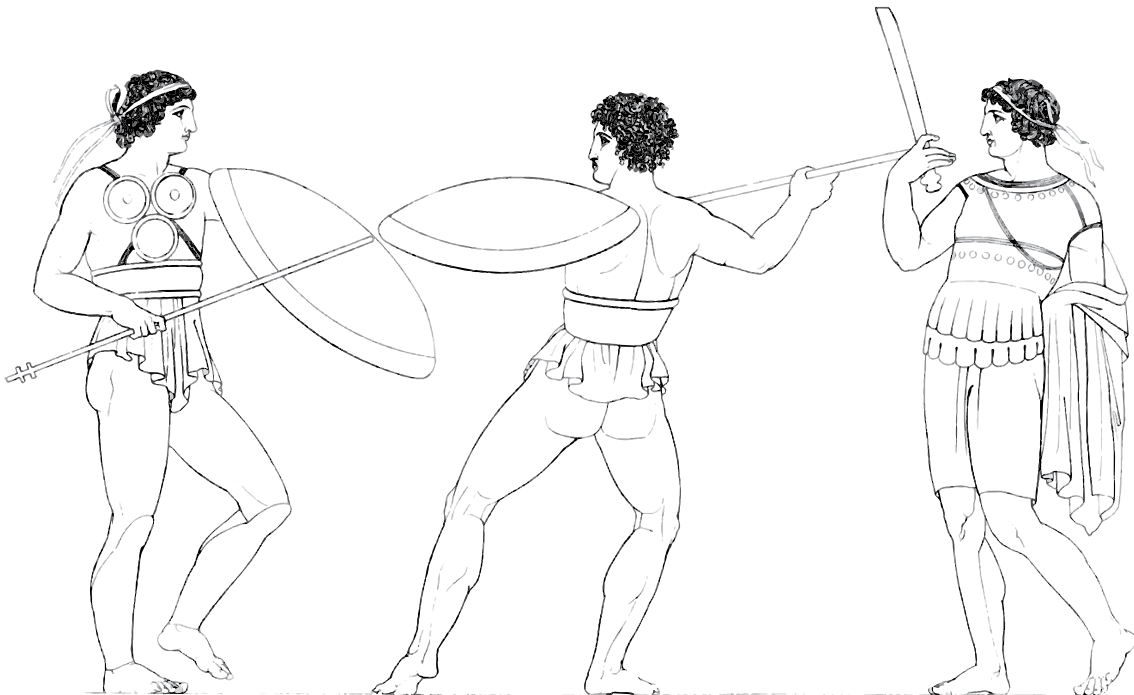
Η Βεργίνα, γνωστή και ως Αιγές, βρίσκεται στη βόρεια Ελλάδα. Ήταν η πρώτη πρωτεύουσα του αρχαίου Μακεδονικού Βασιλείου και η πόλη όπου γεννήθηκε ο Μέγας Αλέξανδρος. Στη Βεργίνα βρίσκονται σημαντικά μνημεία, όπως οι βασιλικοί τάφοι, ένας από τους οποίους ανήκει στον πατέρα του Μεγάλου Αλεξάνδρου, τον Φίλιππο Β'. Οι ανασκαφές έχουν αποκαλύψει σπουδαία ευρήματα, όπως χρυσά κοσμήματα και μοναδικές τοιχογραφίες. Η Βεργίνα αναδεικνύει την πλούσια ιστορία και την πολιτιστική κληρονομιά της αρχαίας Μακεδονίας.

μελλούμενα: αυτά που πρόκειται να γίνουν / **Μάγιστρος:** υψηλόβαθμος αξιωματούχος στη βυζαντινή αυτοκρατορία / **μονές:** μοναστήρια / **ομφαλός:** αφαλός / **λιθόστρωτα δρομάκια:** δρόμοι καλυμμένοι με πέτρες ή πλάκες

ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΓΙΟΡΤΗ ΕΙΡΗΝΗΣ, ΘΑΡΡΟΥΣ, ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑΣ

Στην κοιλάδα της Ολυμπίας, ξεκίνησαν οι Ολυμπιακοί Αγώνες, ένας θεσμός αφιερωμένος στην αρμονία, την ειρήνη και τον ανταγωνισμό. Οι αθλητές αγωνίζονταν και διεκδικούσαν τη δόξα. Σήμερα, οι Ολυμπιακοί Αγώνες γεφυρώνουν παλιά και νέα έθιμα και ενώνουν εκατομμύρια ανθρώπους παγκοσμίως. Κάθε τέσσερα χρόνια, αθλητές από όλο τον κόσμο προσπαθούν να ξεπεράσουν τα όρια της ανθρώπινης αντοχής και να αφήσουν το στίγμα τους στην ιστορία. Από την αρχαία Ολυμπία έως το Τόκιο και το Παρίσι, οι Αγώνες είναι μια πανανθρώπινη γιορτή. Μας υπενθυμίζουν τις αξίες που μας ενώνουν και την επιθυμία μας για εξέλιξη και αριστεία.

ΓΙΑ ΕΝΑΝ ΟΛΥΜΠΙΟΝΙΚΗ...

Ο Θήρωνας γεννήθηκε στην πόλη του Ακράγαντα στη Σικελία. Το 476 π.Χ., στους Ολυμπιακούς Αγώνες, κατάφερε να κερδίσει στο αγώνισμα του τέθριππου άρματος*. Ο μεγάλος ποιητής της αρχαιότητας, Πίνδαρος, έγραψε έναν ύμνο, το οποίο μας καλεί να τραγουδήσουμε για αυτόν τον σπουδαίο άνδρα, που με την καθαρή του καρδιά και τη σκληρή του δουλειά, έγινε ένας Ολυμπιονίκης.

[...] Για ποιον θεό, για ποιον θνητό,
ποιον ήρωα θα ψάλουμε;

[...] Μια δυνατή ωδή* θα πούμε για το Θήρωνα
που νίκησε το τέθριππο ηνιοχώντας* άρμα του,
αυτόν που δίκαια μοιράζεται τα πάντα με τους φίλους

[...] Έλα, ψυχή μου, και σημάδεψε,
τέντωσε το δοξάρι.

Ποιόν βάλαμε στο στόχο,
σε ποιόν θα ρίξουμε νηφάλια*
τη σαϊτιά της φήμης;
Στοχεύω τον Ακράγαντα
με καθαρή καρδιά,
φωνάζω και τ' ορκίζομαι

πως μέσα σε χρόνους εκατό
δεν εγεννήθη μες την πόλη
άλλος κανείς σαν τον Θήρωνα,
πιο φίλος ανοιχτόκαρδος κι ανοιχτοχέρης.
Στην Ολυμπία πήρε το βραβείο
[...] και από τις Χάριτες κέρδισε το στεφάνι.
Όταν μοχθείς για τον σκοπό σου
η νίκη λησμονεί* τον κάματο*.

Μπορεί να μετρήσει κανείς
της θαλάσσης την άμμο;
Τόσες χαρές ο Θήρων δώρισε
στους άλλους. [...]

τέθριππο άρμα: άρμα με τέσσερα άλογα / **ωδή:** ύμνος / **ηνιοχώντας:** οδηγεί το άρμα κρατώντας τα χαλινάρια του / **λησμονεί:** ξεχνάει / **κάματος:** κούραση / **νηφάλια:** με καθαρό και ήρεμο μυαλό

1^η ανάγνωση:

(Ομαδική εργασία - διαφοροποιημένη)

1. Συζητήστε στην ομάδα:

Σε ποιον είναι αφιερωμένο το ποίημα;

α) σε θεό

β) σε θνητό

γ) σε θνητό ήρωα

2. Από ποια στοιχεία του ποιήματος καταλαβαίνουμε ότι αυτό γράφηκε στην αρχαία εποχή;

3. Ποιο είναι το κύριο θέμα του ύμνου;

3η ανάγνωση

Αφού συζητήσετε τις παρακάτω εργασίες, διαλέξτε και κάντε μία από αυτές:

(Ατομική εργασία)

Γράψε στο τετράδιό σου μια επιστολή στον/στην καλύτερό/-η σου φίλο/-η. Εναλλακτικά μπορείς να του γράψεις ένα e-mail.

Τι θαυμάζεις σε αυτόν/ή; Τι περιμένεις από αυτόν/ή σχετικά με τη συμπεριφορά του/της απέναντί σου;

(Ομαδική εργασία - διαφοροποιημένη)

Γράψτε στο τετράδιό σας μια επιστολή σε έναν/μια σύγχρονο/-η Ολυμπιονίκη που θαυμάζετε (π.χ Άννα Κορακάκη, Σπύρος Γιαννιώτης). Εναλλακτικά μπορείτε να γράψετε ένα e-mail.

Τι θαυμάζεις σε αυτόν/-ή; Πόσες ώρες προπονείται την ημέρα; Ποιά είναι η διατροφή του/της; Πώς νιώθει όταν χάνει στους αγώνες; Πώς νιώθει όταν κερδίζει ένα μετάλλιο;

Θυμηθείτε πώς γράφουμε μια επιστολή - e-mail.

2^η ανάγνωση:

(Ομαδική εργασία - διαφοροποιημένη)

1. Πώς καταλαβαίνετε τους παρακάτω στίχους του ύμνου; Συζητήστε και γράψτε με δικά σας λόγια:

«Όταν μοχθείς για τον σκοπό σου, η νίκη λησμονεί τον κάματο»

«άλλος κανείς ωσάν τον Θήρωνα, πιο φίλος ανοιχτόκαρδος κι ανοιχτοχέρης»

2. Στην ολομέλεια της τάξης συζητήστε τα συμπεράσματά σας εφαρμόζοντας τους παρακάτω κανόνες της συζήτησης.

Οι κανόνες της προφορικής συζήτησης:

Όταν συζητάμε:

- Ακούμε προσεκτικά και κοιτάζουμε αυτόν που μιλάει, είτε είναι δάσκαλος είτε συμμαθητής.

- Δεν ασχολούμαστε με άλλες δραστηριότητες (π.χ. να ζωγραφίζουμε, να γράφουμε κάτι άλλο) όταν κάποιος άλλος μιλάει.

- Χωρίς να διακόπτουμε, περιμένουμε τη σειρά μας για να μιλήσουμε και όταν είμαστε στην τάξη σηκώνουμε το χέρι για να πάρουμε τον λόγο.

- Μιλάμε καθαρά και δυνατά, με ευγένεια και σεβασμό προς όλους, ακόμη και αν διαφωνούμε.

Παρατηρήστε προσεκτικά κάθε εικόνα και συζητήστε στην ομάδα σας τι νομίζετε ότι δείχνει (κάντε υποθέσεις). Έπειτα, γράψτε μία σύντομη φράση (λεζάντα) για κάθε εικόνα, για να την περιγράψετε με όση ακρίβεια γίνεται.

Παρουσιάστε στην ολομέλεια της τάξης τις υποθέσεις που κάνατε και τις λεζάντες που γράψατε. Έπειτα, διαβάστε το παρακάτω κείμενο για να επαληθεύσετε τις υποθέσεις σας.

Ο ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΠΟΣΕΙΔΩΝΑ ΣΤΟ ΣΟΥΝΙΟ

Η ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ ΕΝΤΥΠΩΣΙΑΖΕΙ

Στο ακρωτήριο του Σούνιου, μπροστά στον καταγάλανο ουρανό και την κυματώδη θάλασσα, βρίσκεται ο ναός του Ποσειδώνα. Στο μέρος που ο Αιγέας, μυθικός Αθηναίος βασιλιάς έπεσε στη θάλασσα, βλέποντας το καράβι του γιού του, Θησέα, να επιστρέφει με μαύρα πανιά από την Κρήτη. Σύμφωνα πάντα με τον γνωστό μύθο, από το περιστατικό αυτό, πήρε το όνομά του το Αιγαίο πέλαγος.

[...] Ο ναός του Ποσειδώνα στο Σούνιο, που χτίστηκε κατά την περίοδο του χρυσού αιώνα του Περικλή, χωρίζεται σε τρία μέρη. Πιο συγκεκριμένα διαθέτει πρόναο*, σηκό* και οπισθόδομο*. Στον σηκό βρισκόταν το λατρευτικό άγαλμα του θεού της θάλασσας, που εικάζεται πως είχε ύψος άνω των έξι μέτρων. Στον οπισθόδομο φυλάσσονταν τα αφιερώματα που πρόσφεραν οι πιστοί στο θεό. [...] Για την κατασκευή αυτού του κατάλευκου φωτεινού ναού, χρησιμοποιήθηκε ντόπιο μάρμαρο από τα λατομεία της Αγριλέζας, που βρίσκεται λίγο πιο βόρεια.

Το πιο εντυπωσιακό χαρακτηριστικό του γλυπτού διάκοσμου του ναού, είναι μια ανάγλυφη ιωνική ζωοφόρος*, κατασκευασμένη από παριανό μάρμαρο. Οι πλάκες της ζωφόρου, λόγω των καιρικών συνθηκών, έχουν υποστεί σημαντικές φθορές και σώζονται αποσπασματικά. Σε αυτές συναντάμε τα βασικά θέματα: Κενταυρομαχία, Γιγαντομαχία, άθλους του Θησέα, κυνήγι κάπρου. [...]

Πολλοί είναι οι άνθρωποι που επισκέφτηκαν αυτόν τον ναό από την αρχαιότητα έως σήμερα, από απλό κόσμο μέχρι σπουδαία ιστορικά πρόσωπα. Μάλιστα, αρκετοί χάρασαν το όνομά τους, πάνω στα μάρμαρα αυτού του ναού, κοιτώντας τον γαλάζιο μαγευτικό ορίζοντα του ελληνικού ουρανού και της υπέροχης θάλασσας. Ένας από αυτούς είναι ο διάσημος ποιητής και φιλέλληνας που έδωσε τη ζωή του για τη χώρας μας, ο Λόρδος Βύρωνας. Το όνομά του διακρίνεται, ακόμη και σήμερα. Βέβαια, δεν ήταν λίγοι και οι επισκέπτες που αφήφισαν τον κίνδυνο και πήραν ως αναμνηστικό από το ναό σπόνδυλους κίωνων, αλλά και κομμάτια από άλλα τμήματά του, τα οποία βρίσκονται σήμερα διασπαρμένα σε διάφορα μέρη της Ευρώπης. Ωστόσο, η μαγεία και η ενέργεια που χαρίζει αυτός ο ναός στους επισκέπτες του από την αρχαιότητα έως σήμερα είναι κάτι που παραμένει στους αιώνες. Αν θέλεις τώρα και εσύ να νιώσεις λίγη από αυτή την ενέργεια, δεν έχεις παρά να τον επισκεφθείς ο ίδιος. Μόνο αν περπατήσεις σε αυτά τα αρχαία χώματα και κοιτάξεις το τοπίο είναι δυνατόν να τη βιώσεις.

Γιώργος Χειμάρας (Αρχαιολόγος)

πρόναος: ένας θάλαμος για την είσοδο στον ναό / **σηκός:** ο κύριος εσωτερικός χώρος του ναού / **οπισθόδομος:** χώρος του ναού που βρίσκεται στο πίσω μέρος / **ζωοφόρος:** σειρά από ανάγλυφες πλάκες που τοποθετούνταν στο ανώτερο τμήμα του εξωτερικού τοίχου των ναών

ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ

Πριν από πολλά χρόνια, όταν ο Ιουστινιανός ήταν βασιλιάς στην Πόλη, η ευτυχία και όλα τα αγαθά ήταν άφθονα στον τόπο του. Γι' αυτό και αυτός αποφάσισε μια μέρα να χτίσει από ευγνωμοσύνη στον Θεό μιαν εκκλησιά. Όμοιά της να μην υπάρχει άλλη, σε τέχνη, σε σχέδιο, σε πλούτο και ομορφιά. Διαλάλησε λοιπόν, την απόφασή του σε όλα τα σημεία της γης και κάλεσε όλους τους άξιους τεχνίτες να του παρουσιάσουν τα σχέδιά τους. Όμως, κανένα δεν του άρεσε. Κανένα δεν ήταν αυτό που θα έπρεπε να γίνει η εκκλησία της Σοφίας του Θεού.

Στεναχωρημένος, ο βασιλιάς και με τον νου και την καρδιά αφοσιωμένα στο σχέδιό του, πήγε μια Κυριακή να λειτουργηθεί στην εκκλησία. Μα τη στιγμή που έπαιρνε το αντίδωρο απ' του Πατριάρχη το χέρι, του έπεσε χάμω και χάθηκε. Μάταια έψαξε και ο ίδιος και όλοι οι πιστοί που ήταν τριγύρω να το βρουν. Το αντίδωρο είχε γίνει άφαντο. Ξαφνικά, βλέπουν μια μέλισσα να πετάει κρατώντας το στο στόμα της. Στάθηκε αδύνατο να την πιάσουν. Η μέλισσα με το αντίδωρο βγήκε από ένα παράθυρο και πέταξε. Τότε ο βασιλιάς έβγαλε διαταγή σ' όλο του το βασίλειο, όποιος έχει μέλισσα να τα τρυγήσει και να του βρει το αντίδωρο.

Όταν την άκουσε ένας πρωτομάστορας, που είχε και αυτός μέλισσα, πήγε αμέσως να δει τις κυψέλες του. Ψάχνοντας όμως με προσοχή για το αντίδωρο, τα μάτια του θάμπωσαν. Σε μια κυψέλη η

κερήθρα είχε γίνει μια πανώρια* εκκλησιά, πελεκητή* με 400 σήμαντρα* και 62 καμπάνες και απάνω στην Αγία Τράπεζα, μέσα στο άγιο βήμα βρισκόταν το αντίδωρο, που με τη χάρη του η μέλισσα είχε χτίσει την εκκλησιά. Αμέσως, δίχως να χάσει καιρό, την παίρνει ο πρωτομάστορας με προσοχή στα χέρια του και πηγαίνει τρέχοντας στον βασιλιά. Και αυτός με τη σειρά του θαμπωμένος με το θαύμα, δίνει διαταγή να αρχίσουν την ίδια ώρα το κτίσιμο της Αγίας Σοφίας και η εκκλησιά που θα γίνει να μην είναι αλλαγμένη σε τίποτα από το σχέδιο που έφτιαξε η μέλισσα με τη χάρη του αντίδωρου. Έτσι και έγινε. Γι' αυτό έχουν να λένε πως εκκλησία σαν την Αγία Σοφία στον κόσμο, μήτε έγινε, μήτε θα ξαναγίνει ποτέ άλλη.

*Φανή Παπαλουκά (από τη συλλογή λαϊκών παραμυθιών:
Ιστορίες σαν παραμύθια) Εκδόσεις ΑΣΤΗΡ*

*πανώρια: πανέμορφη / πελεκητή: πέτρα δουλεμένη με εργαλεία / σήμαντρο: μεταλλικό όργανο που καλεί τους μοναχούς σε προσευχή

1) **Ρήμα:** λέγεται η λέξη που δηλώνει πως ένα πρόσωπο, ζώο ή πράγμα κάνει ή παθαίνει κάτι.

π.χ.: Ο Τάσος χορεύει.

Τα δέντρα κλαδεύτηκαν από τον κηπουρό.

Μεταβατικά και Αμετάβατα ρήματα:

- **Αμετάβατα:** ονομάζονται ρήματα των οποίων το υποκείμενο ενεργεί και η ενέργεια δεν μεταβαίνει κάπου. **Τα ρήματα αυτά δεν παίρνουν αντικείμενο.**

π.χ. Η Ειρήνη παίζει.

- **Μεταβατικά:** ονομάζονται τα ρήματα, όπου το υποκείμενό τους ενεργεί και η ενέργεια αυτή μεταβαίνει κάπου. **Τα ρήματα αυτά παίρνουν αντικείμενο.**

π.χ. Ο Μενέλαος αγόρασε ένα ποδήλατο.

Υποκείμενο: λέγεται η λέξη που δηλώνει ποιος κάνει ή παθαίνει κάτι.

- Για να βρούμε το υποκείμενο, **αρκεί να απαντήσουμε στην ερώτηση Ποιος, Ποια, Ποιο.**

- Το **Υποκείμενο** βρίσκεται πάντοτε σε πτώση **ονομαστική** και συνήθως είναι κάποιο **ουσιαστικό, επίθετο ή αντωνυμία.**

π.χ.: Ο ταχυδρόμος (ουσιαστικό) μοιράζει την αλληλογραφία.

Μερικές φορές, το υποκείμενο μπορεί να είναι και ολόκληρη πρόταση.

π.χ.: Πρόκειται να βρέξει.

Αντικείμενο: λέγεται η λέξη που δηλώνει **το πρόσωπο, το ζώο ή το πράγμα** στο οποίο πηγαίνει η ενέργεια του ρήματος.

Για να βρούμε το αντικείμενο πρέπει να απαντήσουμε στην ερώτηση Τι ή στην ερώτηση **Ποιον/Σε ποιον.**

Το αντικείμενο βρίσκεται πάντοτε σε **πτώση αιτιατική** και μπορεί να είναι **ουσιαστικό, επίθετο, αντωνυμία** ή και **ολόκληρη πρόταση.**

π.χ. Δε θέλω να έρθει μαζί μας. Ολόκληρη πρόταση ως αντικείμενο.

Κατηγορούμενο: λέγεται η λέξη που δηλώνει ότι το υποκείμενο μιας πρότασης έχει **μια ιδιότητα**. Άρα, το κατηγορούμενο **αναφέρεται κυρίως στο υποκείμενο** (επομένως και αυτό μπαίνει σε ονομαστική).

Για να έχει μια πρόταση κατηγορούμενο, πρέπει να περιέχει ένα ρήμα από την κατηγορία των συνδετικών ρημάτων. Τέτοια ρήματα είναι τα παρακάτω:

είμαι, γίνομαι, φαίνομαι, λέγομαι, θεωρούμαι κ.α.

π.χ. Η θάλασσα είναι **ρηχή**. Το μεσημέρι η ζέστη γίνεται **ενοχλητική**.

Ατομική εργασία

Χαρακτήρισε τις υπογραμμισμένες λέξεις στο κείμενο «Το σχέδιο της Αγίας Σοφιάς» ως υποκείμενο, αντικείμενο ή κατηγορούμενο και γράψ' τες στην κατάλληλη στήλη.

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ	ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ	ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟ

Ομαδική εργασία - διαφοροποιημένη - διαβαθμισμένης δυσκολίας

Να κυκλώσετε τα παρακάτω ρήματα στο κείμενο «Το σχέδιο της Αγίας Σοφιάς» και να τα χαρακτηρίσετε με ως μεταβατικά ή αμετάβατα.

ΡΗΜΑ	ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΟ	ΑΜΕΤΑΒΑΤΟ
Διαλάλησε		
να παρουσιάσουν		
να λειτουργηθεί		
θάμπωσαν		
βλέπουν		
να πετάει		

...στεναχωρημένος ο βασιλιάς...
 ...βλέπουν μια μέλισσα να πετάει κρατώντας το στο στόμα της...
 ...ο πρωτομάστορας πηγαίνει τρέχοντας στον βασιλιά...
 ...κι αυτός με τη σειρά του θαμπωμένος με το θαύμα...

Οι παραπάνω υπογραμμισμένες λέξεις έχουν φτιαχτεί από ρήματα:

στεναχωριέμαι - στεναχωρημένος

κρατώ - κρατώντας

τρέχω - τρέχοντας

θαμπώνομαι - θαμπωμένος

Οι λέξεις αυτές είναι μετοχές. Φτιάχνονται από ρήματα και τις χρησιμοποιούμε για να δώσουμε περισσότερες πληροφορίες για το πώς γίνεται αυτό που περιγράφει το ρήμα.

Μετοχές ενεργητικής φωνής:

- Τα ρήματα που τελειώνουν σε **-ω** χωρίς τόνο σχηματίζουν τη μετοχή της ενεργητικής φωνής σε **-οντας**, δηλαδή με όμικρον χωρίς τόνο. π.χ. παίζω - παίζοντας, διαβάζω - διαβάζοντας.
- Τα ρήματα που τελειώνουν σε **-ώ** με τόνο σχηματίζουν τη μετοχή της ενεργητικής φωνής σε **-ώντας**, δηλαδή με ωμέγα και παίρνουν τόνο. π.χ. ζητώ - ζητώντας, πηδώ - πηδώντας.
- Οι μετοχές της ενεργητικής φωνής είναι άκλιτες, δηλαδή δεν κλίνονται.

Μετοχές παθητικής φωνής:

- Τελειώνουν σε **-μενος, -μένη, -μένο**. π.χ. ξηλώνω - ξηλωμένος, αθροίζω - αθροισμένος, ταραάζω - ταραχμένος.
- Η μετοχή των ρημάτων που πριν την κατάληξη **-ω** έχουν τα γράμματα **π** ή **β** ή **φ** σχηματίζουν την μετοχή της παθητικής φωνής με **-μμ** (π.χ. βάφω - βαμμένος).

Ατομική εργασία

Διάβασε τις παρακάτω προτάσεις και συμπλήρωσε σωστά τις μετοχές (-ύ ή -ο). Πρόσεξε να βάλεις σωστά τον τόνο.

1. Ο Κώστας, παίζ.....ντας με την μπάλα, πέτυχε ένα υπέροχο γκολ.
2. Ακούγ.....ντας το αγαπημένο του τραγούδι, ο Νίκος ένιωσε χαρούμενος.
3. Η Μαρία, τραβ.....ντας την καρέκλα, κάθισε δίπλα στη φίλη της.
4. Ο δάσκαλος, λέγ.....ντας ιστορίες, κράτησε την προσοχή των μαθητών.
5. Η Άννα, μιλ.....ντας με τη φίλη της, συνειδητοποίησε ότι αργεί.
6. Πον.....ντας το δάχτυλό του, ο Πέτρος πήγε στο γιατρό.
7. Χαλ.....ντας τη ζωγραφιά του, ο Νίκος αποφάσισε να ξεκινήσει από την αρχή.
8. Λύν.....ντας τα προβλήματα με ηρεμία, η Μαρία βρήκε τη λύση.
9. Κολλ.....ντας τα αυτοκόλλητα, ο Γιώργος γέμισε το άλμπουμ του.

Ατομική εργασία

Επίλεξε τις κατάλληλες μετοχές και συμπλήρωσε το κείμενο.

**απολαμβάνοντας, χαμογελώντας, μοιράζοντας, ακούγοντας, κοκκινίζοντας,
παίζοντας, χτυπώντας, κοιτάζοντας, γελώντας, τρέχοντας**

Το πρωί η αυλή του σχολείου ήταν γεμάτη χαρούμενες φωνές. Ο Νίκος, με την καινούργια του μπάλα, έτρεχε πέρα-δώθε, με τους φίλους του. Ξαφνικά, η μπάλα κύλησε μακριά, κατά λάθος τον Σπύρο στο πόδι. Ο Σπύρος, να πιάσει την μπάλα, φώναξε: «Νίκο, πρόσεχε λίγο!»

Η δασκάλα, τη φασαρία, πλησίασε γρήγορα. «Τι συνέβη;» ρώτησε, τα παιδιά αυστηρά, αλλά με αληθινό ενδιαφέρον. Ο Νίκος, από ντροπή, είπε: «Συγγνώμη, Σπύρο! Δεν το ήθελα!» Ο Σπύρος, του φιλικά, απάντησε: «Δεν πειράζει. Ας συνεχίσουμε το παιχνίδι!»

Στο τέλος, τα παιδιά, ρόλους για ένα νέο παιχνίδι, άρχισαν να παίζουν όλοι μαζί χαρούμενα, το παιχνίδι τους.

Οι προσδιορισμοί είναι λέξεις ή φράσεις που προστίθενται σε μια πρόταση για να τη μεγαλώσουν και να δώσουν περισσότερες πληροφορίες.

Για να μεγαλώσουμε μια πρόταση:

- Προσθέτουμε επίθετα και επιρρήματα για να περιγράψουμε καλύτερα το ουσιαστικό και το ρήμα.
π.χ. Ο σκύλος έτρεχε στον κήπο.
Ο **μεγάλος, καφέ** σκύλος έτρεχε **γρήγορα** στον κήπο. (επίθετο, επίθετο, επίρρημα)
- Προσθέτουμε προσδιορισμούς που δίνουν πληροφορίες για το πώς, πού και πότε συμβαίνει κάτι.
π.χ. Η Μαρία διάβαζε.
Η Μαρία διάβαζε **προσεκτικά το βράδυ στο δωμάτιό της**. (πώς; προσεκτικά / πότε; το βράδυ / πού; στο δωμάτιό της).
- Προσθέτουμε επεξηγηματικές φράσεις για να δώσουμε περισσότερες πληροφορίες.
π.χ. Ο Γιάννης είναι μαθητής, αγαπάει τα μαθηματικά.
Ο Γιάννης, **ο οποίος είναι μαθητής στην έκτη τάξη**, αγαπάει **πολύ** τα μαθηματικά. (επεξηγηματική φράση + επίρρημα)

Έτσι, μια απλή πρόταση γίνεται πιο πλούσια και γεμάτη πληροφορίες και η περιγραφή είναι πιο ζωντανή και ενδιαφέρουσα.

Ομαδική εργασία - διαφοροποιημένη

Οι υπογραμμισμένες λέξεις και φράσεις στις παρακάτω προτάσεις είναι προσδιορισμοί. Ξαναγράψτε από κάτω τις προτάσεις χωρίς τους προσδιορισμούς. Συζητήστε στην ομάδα τι παρατηρείτε.

Στεναχωρημένος ο βασιλιάς, και με τον νου και την καρδιά αφοσιωμένα στο σχέδιό του, πήγε μια Κυριακή να λειτουργηθεί στην εκκλησία.

.....

.....

Αμέσως, δίχως να χάσει καιρό, την παίρνει ο πρωτομάστορας με προσοχή στα χέρια του και πηγαίνει τρέχοντας στον βασιλιά.

.....

.....

Ατομική εργασία

Στο παρακάτω κείμενο υπάρχουν δύο λέξεις που ακούγονται ακριβώς το ίδιο αλλά δεν είναι ίδιες! Μπορείς να τις εντοπίσεις και να τις γράψεις;

ΚΑΡΥΑΤΙΔΕΣ

Μπροστά στις Καρυάτιδες, τις μαρμαρένιες κόρες,
σταθήκαμε θαυμάζοντας κι οι δυο μας ώρες κι ώρες.
Ακίνητα τα μάτια σου έδειχναν κάποια λύπη
για κείνη που μας έκλεψαν κι από τις άλλες λείπει.
Στη ξενιτιά, στη σκοτεινιά, στα πέρατα του κόσμου.
Μα εγώ τις έβρισκα σωστές, όλες σωστές εμπρός μου
κι έλεγα πως θα χύρισε κι εκείνη από τα ξένα
γιατί μετρούσα, αγάπη μου, μαζί με αυτές και σένα.

Ιωάννης Πολέμης

Οι λέξεις αυτές λέγονται **ομώνυμα ή ομόηχα**. Δηλαδή, προφέρονται με τον ίδιο τρόπο, αλλά έχουν διαφορετική σημασία και συχνά διαφορετική ονομασία.

Ομαδική εργασία - διαφοροποιημένη

Υπογραμμίστε στους παρακάτω διασκεδαστικούς στίχους τις ομώνυμες λέξεις.

Φίλος έδωσε εις φίλον
τριαντάφυλλον με φύλλον
και παρήγγειλε στον φίλον:
Φίλε, φύλαττε το φύλλον
απ' το γυναικείον φύλον...
(παροιμιακό στιχούργημα)

Απ' όλα τα θεόμορφα
των αγαλμάτων φέγγη [...]
ποιος ξέρει αν πιο ξεχωριστά
κι αν πιο μακριά δε φέγγει.
(Κωστής Παλαμάς, «Σκέψη»)

Κι ό,τι λάχει κι ό,τι τύχει
μα τον ξέρουνε κι οι τοίχοι.
(Βάρναλης, «Ακτοπλοϊκό»)

Όταν τύχει κάποια μέρα, όταν τύχει
να γκρεμίσουνε τα τείχη.
(Τραγούδι «Όταν τύχει»,
στίχοι Γιάννης Λογοθέτης)

Ισπανοί ζωγραφίσαν εις πανί
ιππικόν, Ισπανικόν εις πανικόν.
(Ευτράπελο στιχούργημα)

Μου 'πε δυο γλυκόλογα, θέλει να κεράσει
μια βανίλια παγωτό και γλυκό κεράσι.
(τραγούδι «Ναύτης βγήκε στη στεριά»,
στίχοι Μάνος Ελευθερίου)

Στην Παναγία μπροστά ένα υψηλό κερί
για να επιστρέψει γρήγορα και να 'ν' καλοί καιροί.
(Καβάφης, «Δέησις»)

Λίγο πολύ είναι τρελοί οι Έλληνες,
Θεέ μου, να τους έδενες,
ποτέ να μην τους έλυνες - τους Έλληνες!
(Τραγούδι «Τρέλα πέρα για πέρα»,
στίχοι Αιμίλιος Σαββίδης)

Ομαδική εργασία - διαφοροποιημένη

Στο ποίημα «Καρυάτιδες» υπάρχουν λέξεις που ακούγονται περίπου το ίδιο, αλλά δεν είναι ίδιες. Να τις βρείτε και να τις γράψετε εδώ:

.....

.....

.....

Αυτές οι λέξεις λέγονται **παρώνυμα**. Δηλαδή, έχουν παρόμοια προφορά, αλλά διαφορετική σημασία. Δεν προφέρονται ακριβώς το ίδιο, όπως συμβαίνει με τα **ομώνυμα**.

Δες τα παρακάτω παραδείγματα:

- αμυγδαλές - αμυγδαλιές
- στύλος - σκύλος
- σφήκα (έντομο) - σφίγχα (τέρας της ελληνικής μυθολογίας)
- ωφέλεια - αφέλεια
- κύρος - κύριος
- Βουλή - βολή
- θέα - θεία - θεά
- αχόρταγος (λαίμαργος) - αχόρταστος (αυτός που δε χόρτασε ακόμη)
- γένεση (δημιουργία) - γέννηση (ο τοκετός)
- εκατόμβη (πολλά θύματα) - κατακόμβη (υπόγειο νεκροταφείο)
- έκθλιψη (στη γραμματική) - έκλειψη (~ ηλίου)
- μέλλον - μάλλον
- φάρος - φόρος
- περήφανος - περίφημος
- γέλιο - γελοίο
- σήραγμα (το τούνελ) - σύριγγα (το όργανο για την ένεση)
- στερώ (παίρνω κάτι που ανήκει σε άλλον) - υστερώ (μένω πίσω)
- ανία (βαρεμάρα) - άνοια (νευρολογική ασθένεια)

Ατομική εργασία

Διάλεξε τέσσερα ζευγάρια από τις παραπάνω λέξεις και γράψε προτάσεις που να φαίνεται η διαφορετική σημασία των λέξεων.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Τα **συνώνυμα** είναι λέξεις που έχουν πολύ κοντινό ή το ίδιο νόημα, αλλά ακούγονται διαφορετικά. Φαντάσου ότι έχεις δύο διαφορετικά κλειδιά που μπορούν να ανοίξουν την ίδια πόρτα. Για παράδειγμα, οι λέξεις «όμορφος» και «καλαίσθητος» είναι συνώνυμα επειδή και οι δύο περιγράφουν κάτι που είναι πολύ ωραίο στην εμφάνιση. Οπότε, όταν θέλεις να πεις κάτι και θυμάσαι μια λέξη που ταιριάζει, μπορείς να βρεις και μια άλλη με παρόμοιο νόημα, για να κάνεις την πρότασή σου πιο ενδιαφέρουσα.

Τα **αντώνυμα** είναι λέξεις που σημαίνουν το αντίθετο η μία από την άλλη. Σκέψου το σαν ένα παιχνίδι αντιθέτων! Για παράδειγμα, αν έχουμε τη λέξη «μεγάλος», το αντώνυμό της είναι «μικρός». Ή αν λέμε ότι κάτι είναι «κρύο», το αντίθετό του είναι «ζεστό». Έτσι, τα αντώνυμα μας βοηθούν να περιγράψουμε πράγματα που είναι διαφορετικά ή ή είναι εντελώς αντίθετα.

Ομαδική εργασία - διαφοροποιημένη

Γράψε τρεις προτάσεις χρησιμοποιώντας τις συνώνυμες ή / και τις αντώνυμες λέξεις των παρακάτω λέξεων.

ΛΕΞΕΙΣ	ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ
στεναχωρημένος	Παράδειγμα: Η Νίκη ήταν <u>στεναχωρημένη</u> γιατί είχε την ευκαιρία να πάει εκδρομή, αλλά ένωσε πολύ <u>χαρούμενη</u> όταν ήρθαν οι φίλες της στο σπίτι και έπαιξαν το αγαπημένο της ηλεκτρονικό παιχνίδι.
όμοια	
ευτυχία	

Μαθαίνω για την μεταφορά και την κυριολεξία

Μερικές φορές χρησιμοποιούμε λέξεις με τις οποίες λέμε κάτι που δεν εννοούμε κυριολεκτικά. Έτσι, καταφέρνουμε να βοηθήσουμε αυτόν που μας ακούει να σχηματίσει στο μυαλό του μια πιο ζωντανή εικόνα.

Παράδειγμα, όταν λέμε «ο χρόνος τρέχει», δεν εννοούμε ότι ο χρόνος έχει πόδια και τρέχει σαν άνθρωπος, αλλά ότι περνά πολύ γρήγορα.

Ή όταν λέμε «έχει καρδιά λιονταριού», δεν εννοούμε πραγματικά ότι μέσα του χτυπάει η καρδιά ενός λιονταριού, αλλά ότι είναι πολύ γενναίος. **Δηλαδή, χρησιμοποιούμε τις λέξεις αυτές μεταφορικά και όχι κυριολεκτικά.** Αυτός είναι ένας τρόπος να κάνουμε τη γλώσσα πιο πλούσια και πιο διασκεδαστική!

Ατομική εργασία

Στο παρακάτω κείμενο να εντοπίσεις τις μεταφορές και να τις υπογραμμίσεις.

Τετάρτη απομεσήμερο βρισκόμουν στην Πόλη, όταν άνοιξε μπροστά μου η σιδερόπορτα του αυλόγυρου της Αγίας Σοφίας. [...] Έτυχε σε άλλα ταξίδια μου να σταθώ μπροστά σε μνημεία φημισμένα. [...] Μα πουθενά αλλού δεν ένωσα έτσι άξαφνα να λιώνουν τα σύννεφα σε φως, σ' ένα φως μαλακό, όχι νικηφόρο, φανταχτερό, πολυθόρυβο, σ' ένα φως που σε τύλιγε και σ' ανέβαζε και σ' ανέβαζε για να σε στήσει μπροστά στην απεριόριστη μακροθυμία του μεγάλου Θεού.

(διασκευή αποσπάσματος) Ι.Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΑΣ

«Ξένη που μόνος κι έρημος
σε ξένους τόπους τρέχεις,
πες μου, ποιος είναι ο τόπος σου
και ποια πατρίδα έχεις;»

[...]

«Στ' αγαπημένο μου χωριό
χαρές πάντα και γέλια,
στ' αλώνια τραγουδιών φωνές
ξεφάντωμα στ' αμπέλια.

Κι όταν χορεύει η λεβεντιά
στης Πασχαλιάς τη μέρα,
βροντοκοπά το τύμπανο
και κελαηδεί η φλογέρα.

Στη μακρινή πατρίδα
έχει ευωδιά και χάρη
το ταπεινότερο δεντρί
το πιο φτωχό χορτάρι.

Στους κλώνους της αμυγδαλιάς
σμίγουν* ανθοί και χιόνια
και φέρνουνε την άνοιξη
γοργά τα χελιδόνια.

[...]

Η ασημένια θάλασσα
μ' αφρούς την περιζώνει*
κι ο ουρανός με τ' άστρα του
τη χρυσοστεφανώνει.»

σμίγουν: συναντιούνται / **περιζώνει:** κυκλώνει

Γ. Δροσίνης

ΥΜΝΟΣ ΣΤΟΝ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ

Εσύ 'σαι, που κορόνα σου φορείς το Βράχο; Εσύ 'σαι,
Βράχε, που το ναό κρατάς, κορόνα της κορόνας;
Ναέ, και ποιος να σ' έχτισε μες στους ωραίους ωραίό,
για την αιωνιότητα με κάθε χάρη Εσένα;
Σ' εσέ αποκάλυψη ο ρυθμός, κάθε γραμμή και Μούσα-
λόγος το μάρμαρο έγινε κι η ιδέα τέχνη, και ήρθες
στη χώρα τη θαυματοουργή, που τα στοχάζεται όλα
[...]

ήρθες απάνου απ' τους λαούς κι απάνου απ' τις θρησκείες,
κυκλώπεια, λυγερόκορμε και σα ζωγραφισμένε.

[...]

Κ. Παλαμάς

ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΠΟΙΗΤΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

Υπάρχουν ποιήματα με ομοιοκαταληξία (ρίμα) και χωρίς.

Για παράδειγμα:

1. Το ποίημα «Η πατρίδα μας» έχει ομοιοκαταληξία. Δηλαδή, χρησιμοποιεί ρίμα, η οποία κάνει τους στίχους του να ακούγονται όμοιοι. Η ομοιοκαταληξία:
 - Δίνει ρυθμό και μουσικότητα στα ποιήματα.
 - Κάνει τα ποιήματα να ακούγονται πιο όμορφα και ευχάριστα.
 - Βοηθά να θυμόμαστε και να απαγγέλουμε το ποίημα πιο εύκολα.
2. Το ποίημα «Ύμνος στον Παρθενώνα» έχει ελεύθερο στίχο, χωρίς ρίμα. Στα ποιήματα σαν αυτό:
 - Δεν υπάρχει σταθερός αριθμός στροφών ή στίχων.
 - Οι ποιητές εκφράζουν τα συναισθήματά τους πιο ελεύθερα.
 - Δίνεται μεγαλύτερη έμφαση στο νόημα και στις εικόνες.
 - Υπάρχει ένας εσωτερικός ρυθμός.

Ομαδική εργασία - διαφοροποιημένη

Να μελετήσετε τις πληροφορίες που δίνονται στο παραπάνω πλαίσιο και να συζητήσετε τις εξής ερωτήσεις για το ποίημα «Η πατρίδα μας»:

Πόσες στροφές έχει το ποίημα και πόσους στίχους έχει η κάθε στροφή;

.....

Διαβάστε φωναχτά τις λέξεις που κάνουν ομοιοκαταληξία. Γράψτε τρία ζευγάρια από αυτές.

.....

Γιατί η πατρίδα μας είναι ιδανικός τόπος για να ζει κανείς, σύμφωνα με τον ποιητή;

.....

Ομαδική εργασία - διαφοροποιημένη

Να βρείτε τις φανερές διαφορές ανάμεσα στα δυο ποιήματα «Η πατρίδα μας» και «Ύμνος στον Παρθενώνα» και να τις συζητήσετε.

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

Η μικρή μας χώρα πρόσφερε στον κόσμο και σ' ολόκληρη την ανθρωπότητα ένα μοναδικό πνευματικό δώρο, το θέατρο. Το θέατρο γεννήθηκε τον 5ο αιώνα π.Χ. στην αρχαία Αθήνα. Ο **Θέσπις**, θεατρικός συγγραφέας, ήταν αυτός που στάθηκε πρώτη φορά απέναντι από τον χορό* και έκανε διάλογο. Δηλαδή, δέχτηκε ερωτήσεις και αποκρίθηκε. Έπειτα, ο ίδιος οργανώνοντας έναν θίασο*, έγραψε έργα με διαλόγους, αλλά και με τραγούδια που τα χόρευε ο χορός. Έτσι, άρχισε να περιοδεύει στην Ελλάδα, παρουσιάζοντας τη νέα αυτή μορφή τέχνης. Από τότε, το θέατρο καθιερώθηκε.

Ο **Αισχύλος**, ο **Σοφοκλής** και ο **Ευριπίδης** υπήρξαν οι μεγαλύτεροι αρχαίοι Έλληνες τραγικοί ποιητές. Ο **Αριστοφάνης** ήταν κωμικός ποιητής και μεγαλοφυής* γελωτοποιός. Σκέφτηκε και έπλασε κωμικές καταστάσεις και πρωτότυπες λέξεις. Η μεγαλύτερη πραγματική λέξη στον κόσμο υπάρχει στην κωμωδία «Εκκλησιάζουσες» του Αριστοφάνη και αποτελείται από 172 γράμματα 78 συλλαβές, καθώς περιγράφουν μια ολόκληρη συνταγή μαγειρικής. Η αριστοφανική λέξη βρίσκεται στους στίχους 1169-1175 και είναι γραμμένη στο βιβλίο των Ρεκόρ Γκίνες:

**λοπαδοτεμαχοσελαχογαλεοκρανιολειψανοδριμυποτριμματοσιλφιολιπαρομελιτο-
κατακεχυμενοκιχλεπικοσσυφοφαττοπεριστεραλεκτρουονοπτοπιφαλλιδοκιγκλοπε-
λειολαγωοσιραιοβαφητραγανοπτερυγών...**

Ας κάνουμε μια προσπάθεια να μεταφράσουμε τον λεξιλογικό αυτόν σιδηρόδρομο:

**παστοπετάλιδο-γαλεοσάλαχο-τουρσοπιπεράτο-μυαλοκόμματα-μελοπερέχυτο-μυ-
τζηθρότυρο-τρυγονοκότσυφο-τσιχλοπίτσουνα-ψητοσουσούραδο-κοτοκέφαλα-α-
χριοπερίστερο-λαγοκούνελα -στραγαλοπετίμεζο-φτερουγόδιπλες.**

Τα θέατρα, χτισμένα σε πλαγιές λόφων στην ύπαιθρο, χωρούσαν χιλιάδες θεατές! Ήταν υπαίθρια και είχαν ημι-κυκλικό σχήμα. Το σχήμα των θεάτρων έδινε σε όλο το ακροατήριο άριστη προβολή και επίσης μπορούσε κανείς να ακούσει τους ηθοποιούς πολύ καλά, σε όποιο σημείο και αν καθόταν. Στο κέντρο του θεάτρου υπήρχε η ορχήστρα (κυκλικό σχήμα σκηνής). Σήμερα η παρακολούθηση μίας παράστασης στο θέατρο της Επιδαύρου, θεωρείται εξαιρετική εμπειρία.

Σαμαρά Πολυξένη

χορός: ομάδα ανθρώπων που τραγουδούν και χορεύουν σε μια παράσταση / **θίασος:** ομάδα ανθρώπων που παίζουν θέατρο / **μεγαλοφυής:** πάρα πολύ έξυπνος - η.

Ομαδική εργασία - διαφοροποιημένη

Στις παρακάτω προτάσεις να βρείτε και να σημειώσετε αν το ρήμα είναι μεταβατικό (PM) ή αμετάβατο (PA), καθώς και το υποκείμενο (Υ), το αντικείμενο (Α) ή το κατηγορούμενο (Κ), όπως στο παράδειγμα.

Τα βράδια αναμμένοι ^Υ πυρσοί ^{PM} φώτιζαν ^Α τον χώρο.

1. Τα αρχαία θέατρα ήταν υπαίθρια.
2. Τα αρχαία θέατρα είχαν ημικυκλικό σχήμα.
3. Στο κέντρο του θεάτρου υπήρχε η ορχήστρα.
4. Η παρακολούθηση μίας παράστασης στο θέατρο της Επιδαύρου θεωρείται εξαιρετική εμπειρία.
5. Ο Αριστοφάνης ήταν κωμικός ποιητής και μεγαλοφυής γελωτοποιός.
6. Τον 5ο αιώνα π.Χ. στην αρχαία Αθήνα γεννήθηκε το θέατρο.
7. Ο Θέσπις, θεατρικός συγγραφέας, είναι ο πατέρας της τραγωδίας.

Ομαδική εργασία - διαφοροποιημένη

Γιατί οι μετοχές «δημιουργώντας» και «παρουσιάζοντας» γράφονται με διαφορετικό τρόπο; Συμβουλευτείτε τη θεωρία των μετοχών για να απαντήσετε.

Γιατί οι μετοχές «αναμμένος» και «γραμμένη» γράφονται με -μμ-; Συμβουλευτείτε τη θεωρία των μετοχών για να απαντήσετε.

Ατομική εργασία

Βρες πότε τα παρακάτω ρήματα είναι μεταβατικά και πότε αμετάβata.

Χτύπησα την πόρτα.

Χθες χτύπησα άσχημα.

Χαίρομαι τη ζωή μου.

Κάθε φορά που τον βλέπω χαίρομαι.

Πήγα τον σκύλο στο πάρκο.

Το καλοκαίρι πήγα στο χωριό μου.

Έπαιξα ποδόσφαιρο.

Με τους φίλους μου έπαιξα όμορφα χθες.

Ατομική εργασία

Να ξαναγράψεις την αρχική πρόταση μεγαλώνοντάς την κάθε φορά με προσδιορισμούς.

1. Ο πειρατής έχει τον παπαγάλο.

Πού;

Πότε;

Γιατί

2. Η φίλη μου έφυγε.

Πότε

Γιατί

Με ποιους

Ατομική εργασία

Να γράψεις την παθητική μετοχή των παρακάτω ρημάτων. Πρόσεξε την ορθογραφία. Αν θέλεις, μπορείς να χρησιμοποιήσεις και το λεξικό σου για βοήθεια.

Π.χ. ντύνω → ντυμένος, -η, -ο

- κρύβω →
- γκρεμίζω →
- μαζεύω →
- καλύπτω →
- αλλάζω →
- διπλώνω →
- βάφω →

Ομαδική εργασία - διαφοροποιημένη

Να συμπληρώσετε τη σωστή λέξη σε κάθε πρόταση, διαλέγοντας από τα παρώνυμα ή τα ομώνυμα που δίνονται στην παρένθεση. Αν θέλετε, χρησιμοποιήστε το λεξικό για βοήθεια.

- Έπρεπε να κάνει εγχείρηση στις (αμυγδαλιές, αμυγδαλές) του.
- Η των λέξεων είναι πολύ ενδιαφέρουσα (ετοιμολογία, ετυμολογία).
- Δεν είχε επαγγελματική και δεν τον προσέλαβαν (πείρα, πυρά = φωτιά).
- Μου αρέσουν οι εκδρομές στην (έξοχη = καταπληκτική, εξοχή).
- Ήρθε στον αγώνα δρόμου (έκτος, εκτός).

Ατομική εργασία

Να αντιστοιχίσεις τις κυριολεξίες της στήλης Α με τις μεταφορές της στήλης Β.

Στήλη Α

- Λαμπερός ήλιος
Μεγάλο δέντρο
Άναψα φωτιά
Κρύβω το μολύβι

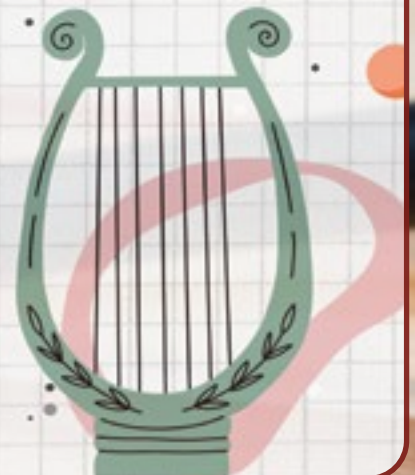
Στήλη Β

- Μεγάλο μυαλό
Λαμπερό πρόσωπο
Κρύβω τις σκέψεις μου
Άναψα απ' τη ζέστη

αιωρούμαι
 ανασκαφές
 ανοιχτοχέρης
 Ασκληπιείο
 βιώνω
 επιβλητικό
 επική ποίηση
 Ερέχθειο
 ευτράπελο
 Ηραίο
 θεσμός
 θνητός
 καλαίσθητος
 κλασική εποχή
 κύρος
 λησμονώ
 λαογραφία
 λυγρόκορμος

λύρα
 μεσαιωνική πόλη
 Μούσες
 μοχθώ
 Μυκήνες
 Παγκόσμια Πολιτιστική
 Κληρονομιά
 UNESCO
 παιάνας
 περιήγηση
 Πίνδαρος
 Προπύλαια
 πρωτομάστορας
 ρυθμός
 τοιχογραφίες
 χρυσός αιώνας του Περικλή
 ψηφιδωτό

Τι έμαθα τελικά;

1 το έμαθα άριστα

2 το έμαθα αρκετά

3 άρχισα να μαθαίνω

4 δεν το έμαθα καθόλου

Επίλεξε το χρώμα και τον αριθμό που αντιπροσωπεύει την αξιολόγησή σου στα βασικά θέματα της ενότητας.	1	2	3	4
Έμαθα να χωρίζω το κείμενο σε ενότητες και να γράφω πλαγιότιτλους.				
Έμαθα να εντοπίζω τις λέξεις που δείχνουν συνοχή στην παράγραφο.				
Έμαθα λεξιλόγιο σχετικά με την πολιτιστική μας κληρονομιά.				
Έμαθα να κάνω περιγραφές αντικειμένων, προσώπων, χώρων.				

ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ

(Αναστοχασμός σημαίνει να σκεφτόμαστε ξανά κάτι που κάναμε ή μάθαμε, για να καταλάβουμε πώς να το κάνουμε καλύτερα την επόμενη φορά.)

Μετά από αυτά που έμαθα, έχω καταλάβει
τι είναι άυλη και υλική κληρονομιά;

Δείτε τις υποθέσεις που κάνατε στην αρχή της ενότητας και
τώρα, αφού έγινε η διδασκαλία της θεματικής, κάντε έλεγχο.
Είναι σωστές οι υποθέσεις σας;

Τι μου άρεσε περισσότερο από την ενότητα αυτή;

Τι με δυσκόλεψε περισσότερο;

Με τα μέλη της ομάδας μου συνεργαστήκαμε
καλά για να πετύχουμε καλύτερα αποτελέσματα;

Δείτε πάλι τη
σύνθεση εικόνων
(σελ. 9).

Καταγράψτε τις
σκέψεις σας.

Συγκρίνετε τα
δύο κείμενα που
γράψατε, πριν
τα μαθήματα της
ενότητας αυτής και
μετά τα μαθήματα.

Βρείτε τις
ομοιότητες και
τις διαφορές και
συζητήστε στην
ολομέλεια.

4

Η ΤΕΧΝΗ ΟΜΟΡΦΑΙΝΕΙ ΤΗ ΖΩΗ ΜΑΣ

Χρονοπρογραμματισμός 4 εβδομάδων/ υποενοτήτων διδασκαλίας

1^η Διδακτική Υποενοότητα

Εισαγωγή στις
μορφές τέχνης.

ΓΗ,
ΜΙΑ ΑΠΕΡΑΝΤΗ
ΓΕΙΤΟΝΙΑ

2^η Διδακτική Υποενοότητα

Η τέχνη στη
σύγχρονη ζωή.

3^η Διδακτική Υποενοότητα

Δημιουργώντας
με την τέχνη.

4^η Διδακτική Υποενοότητα

Επανάληψη:
Η τέχνη ως κομμάτι
της ζωής μας.

ΣΤΟΧΟΙ:

- δομή και συνοχή παραγράφου - παραγωγή παραγράφου,
- διάκριση ενοτήτων του κειμένου, διαχωρισμός σημαντικών και μη πληροφοριών, παραγωγή πλαγιότιτλων, πύκνωση κειμένου (περίληψη),
- εντοπισμός πληροφοριών σε περιγραφικό κείμενο, αναγνώριση δομικών στοιχείων περιγραφικού κειμένου, γλωσσικά μέσα περιγραφικού κειμένου (ρήματα, χρόνοι ρημάτων, περιγραφικά επίθετα),
- σύνταξη περιγραφικού κειμένου,
- επίθετα σε -υς, -εια, -υ / σε -υς, -ια, -ύ / σε -ης, -ια, -ι / ανισοσύλλαβα σε -ης και σε -ας,
- ομαλά και μη ομαλά παραθετικά επιθέτων, σύνθεση και ανάλυση λέξεων και εντοπισμός συνδετικού φωνήεντος,
- εντοπισμός και ανάγνωση κειμένων ή βιβλίων με συναισθηματική και αισθητική αξία.

Κεντρική έννοια

Τέχνη και Πολιτισμός

Έννοιες - κλειδιά

δεξιτεχνία

αγγειοπλαστική

καμβάς

πινακοθήκη

γλύπτης

Σχετικές έννοιες

επιδεξιότητα,
ικανότητα

πηλός,
τροχός,
αγγείο

ζωγραφική,
χρώματα

έργα τέχνης,
έκθεση

μάρμαρο,
άγαλμα

- Τι σχέση έχουν τα δείγματα κυκλαδικής τέχνης, η Τζοκόντα, η μπαλαρίνα και η Μαρία Κάλλας;
- Πώς σχετίζονται με την θεματική ενότητα «Η τέχνη ομορφαίνει τη ζωή μας»;
- Δείτε την εικόνα και συζητήστε την στην ολομέλεια.
- Πριν γίνει η διδασκαλία της ενότητας αυτής, αναρωτηθείτε: «Η τέχνη είναι μια ή έχει πολλές μορφές;» Καταγράψτε τις υποθέσεις σας και όταν ολοκληρωθεί η διδασκαλία της θεματικής, κάντε έλεγχο των υποθέσεών σας. Ήταν σωστές ή λάθος; Καταγράψτε την άποψή σας.

ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΑΠΟ ΜΑΡΜΑΡΟ (ΔΙΑΣΚΕΥΗ)

Ο γλύπτης Γιαννούλης Χαλεπάς γεννήθηκε στον Πύργο της Τήνου το 1851. Σπούδασε στην Ακαδημία Καλών Τεχνών του Μονάχου. Παρόλο που υπέφερε, από ψυχική αρρώστια, δημιούργησε σπουδαία έργα, όπως η Κοιμωμένη, η Μήδεια κ.α. Σήμερα εκπροσωπεί τη νεοελληνική γλυπτική.

Ο γλύπτης Γ. Χαλεπάς αγαπούσε τη γλυπτική και δούλευε το μάρμαρο με μεράκι. Η τέχνη του μαρμάρου μοιάζει να είναι εύκολη, αλλά δεν είναι! Ό,τι αφαιρεθεί απ' την πέτρα, πίσω δεν γυρίζει. Αν γίνει λάθος, μετά χρειάζεται νέο κομμάτι μαρμάρου και προσπάθεια από την αρχή. Όμως, εκείνος δουλεύει με υπομονή και πολλή προσοχή για να μη γλιστρήσει το χέρι και «τραυματίσει» το μάρμαρο. Χτυπάει άοκνα* και ρυθμικά τον μαντρακά*. Θρυμματίζει και σμιλεύει* κάθε πτυχή, στρογγυλεύει και λυαίνει τις γωνίες. [...] Με τον ίδιο τρόπο «δουλεύει» και τον χαρακτήρα του. Η τύχη του δεν ήταν στρωμένη. Πάλεψε με δράκους και θεριά και χρειάστηκε να λιώσει παπούτσια από το περπάτημα και την προσπάθεια. Στο τέλος, όμως, γίνεται ένας άνθρωπος που διακρίνεται για την εργατικότητα του και τον κρυστάλλινο χαρακτήρα του.

Κι όπως σε κάθε παραμύθι, έτσι κι εδώ, παρ' όλες τις αναποδιές, βρέθηκε ένας άνθρωπος που σαν φύλακας-άγγελος βοήθησε τον γλύπτη Γ. Χαλεπά και του άνοιξε τον δρόμο για να σπουδάσει στην Ακαδημία Καλών Τεχνών στο Μόναχο. Δεν πέρασε πολύς καιρός και στους διαδρόμους της σχολής ακούγονταν ψίθυροι. Και σε όλους τους ψιθύρους για έναν εκφραζόταν όλος ο θαυμασμός: ο Έλληνας από τον Πύργο, ο Γιαννούλης Χαλεπάς που έδινε κίνηση στο μάρμαρο, γέμιζε με συναίσθημα και έκφραση το παγωμένο κι ανέκφραστο. [...] Έπλαθε το μάρμαρο κι αναδύονταν οι μορφές, αέρινες, σαν μουσική, τέλειες, με θεϊκή ομορφιά. [...]

Άρχισε να πλέκεται γύρω από το όνομά του φήμη μεγάλη. Οι εφημερίδες εξυμνούσαν το ταλέντο του καλλιτέχνη από τον Πύργο. Τα σχέδιά του έφτασαν στους μεγαλύτερους δασκάλους που έμεναν έκθαμβοι από την απλότητα των γραμμών και τις αρμονικές αναλογίες. Ανθρώπου μάτι δεν είχε δει τέτοια ομορφιά. Τα χέρια του έφτιαξαν έναν παραμυθένιο θρύλο. Τον θρύλο της Κοιμωμένης. [...] Η δύναμη είχε πια αρχίσει να ξεχειλίζει. Η φήμη του μεγάλωνε. Μαζί μ' αυτή κι ο θαυμασμός, αλλά και η ζήλια μερικών μερικών, που ήθελαν να τον σταματήσουν. Μα εκείνος δε σταματούσε πουθενά. Όπως κάθε ήρωας παραμυθιού, είχε να παλέψει με τους πιο φοβερούς δράκους και τους πιο αδίστακτους μάγους.

(διασκευασμένο απόσπασμα) **MARIANNA KOYMARIANOY**

άοκνα: ακούραστα / **μαντρακάς:** είδος σφυριού με βάρος πάνω από ένα κιλό / **σμιλεύει:** δουλεύει με τη σμίλη, κάποιο υλικό, π.χ. μάρμαρο / **ΗΣΙΟΔΟΣ:** αρχαίος Έλληνας ποιητής / **κάλλος:** ομορφιά

Διάβασε προσεκτικά το κείμενο και κύκλωσε τη σωστή απάντηση.

1. Πού γεννήθηκε ο γλύπτης Γιαννούλης Χαλεπάς;

- α) Στην Αθήνα.
- β) Στον Πειραιά.
- γ) Στον Πύργο της Τήνου.
- δ) Στην Πάτρα.

2. Πού σπούδασε ο Γ. Χαλεπάς;

- α) Στην Ακαδημία Καλών Τεχνών του Παρισιού.
- β) Στην Ακαδημία Καλών Τεχνών του Μονάχου.
- γ) Στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- δ) Στην Ακαδημία Καλών Τεχνών της Ρώμης.

3. Η τέχνη του μαρμάρου σύμφωνα με το κείμενο:

- α) Είναι εύκολη.
- β) Είναι δύσκολη και δεν συγχωρεί το λάθος.
- γ) Είναι απλή και διασκεδαστική.
- δ) Είναι επικίνδυνη.

4. Στην Ακαδημία Καλών Τεχνών του Μονάχου περιγράφουν τα έργα του Γ. Χαλεπά:

- α) Ως βαριά και σκληρά.
- β) Ως γεμάτα κίνηση και συναίσθημα.
- γ) Ως αδιάφορα και απλά.
- δ) Ως περίπλοκα και άσχημα.

5. Ποιο διάσημο έργο του Γ. Χαλεπά αναφέρεται ως «θρύλος» στο κείμενο;

- α) Η Αφροδίτη.
- β) Η Μήδεια.
- γ) Η Κοιμωμένη.
- δ) Ο Ερμής.

6. Ποιο ρόλο έπαιξε ο «φύλακας-άγγελος» στη ζωή του Γ. Χαλεπά;

- α) Τον βοήθησε οικονομικά.
- β) Τον καθοδήγησε καλλιτεχνικά.
- γ) Του άνοιξε τον δρόμο για το Μόναχο.
- δ) Του έδωσε έμπνευση για τα έργα του.

7. Ποιο το αποτέλεσμα της υπομονής και της προσοχής του στη δουλειά του;

- α) Έκανε πολλά λάθη.
- β) Δημιουργούσε αριστουργήματα χωρίς ατέλειες.
- γ) Καθυστέρησε την παραγωγή έργων.
- δ) Εργάστηκε γρήγορα, αλλά με λιγότερη ποιότητα.

8. Ποια η επίδραση του λάθους στην τέχνη του μαρμάρου;

- α) Το λάθος μπορεί να διορθωθεί εύκολα.
- β) Το λάθος απαιτεί νέο κομμάτι μάρμαρο και νέα προσπάθεια.
- γ) Το λάθος δεν επηρεάζει την τελειότητα του έργου.
- δ) Το λάθος μπορεί να κρύβεται εύκολα.

9. Ποια η αντίδραση του κοινού στις δημιουργίες του Γ. Χαλεπά;

- α) Έδειξαν απογοήτευση.
- β) Έδειξαν θαυμασμό και ενθουσιασμό.
- γ) Έδειξαν ζήλια και κακία.
- δ) Έδειξαν αδιαφορία.

10. Τι μαθαίνουμε για τον χαρακτήρα του;

- α) Ήταν απρόσεκτος και βιαστικός.
- β) Ήταν επιμελής και προσεκτικός.
- γ) Ήταν απογοητευμένος και απαισιόδοξος.
- δ) Ήταν ανέμελος και αδιάφορος.

2^η Ανάγνωση

Ομαδική εργασία - διαφοροποιημένη

Συζητήστε και απαντήστε τις παρακάτω ερωτήσεις.

Τι χαρακτηριστικά είχαν τα έργα του Γ. Χαλεπά. που τα έκαναν τόσο ξεχωριστά;

.....

.....

.....

Τι αποτέλεσμα είχε στη μετέπειτα ζωή και έργο του γλύπτη η βοήθεια που πρόσφερε ο άνθρωπος «φύλακας-άγγελος;

.....

.....

.....

Διαβάστε και πληροφορηθείτε την ιστορία της εικόνας που βρίσκεται στο κείμενο.

3^η Ανάγνωση

Ομαδική εργασία - διαφοροποιημένη

Συζητήστε:

Στο κείμενο αναφέρεται ότι ο γλύπτης αντιμετώπισε ζήλια και αντιπαλότητα από άλλους. Σκεφτείτε τώρα τον εαυτό σας: ποιες στρατηγικές θα μπορούσατε να χρησιμοποιήσετε για να παραμείνετε θετικοί και να συνεχίσετε να προσπαθείτε για τους στόχους σας;

Ο Χαλεπάς δούλευε με μεγάλη προσοχή για να μη «τραυματίσει» το μάρμαρο. Μπορείτε να αναφέρετε ένα παράδειγμα από τη δική σας ζωή, όπου η προσοχή και η προσπάθεια έκαναν τη διαφορά στο αποτέλεσμα;

Η ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ

Κάθε παράγραφος αποτελείται από τρία μέρη:

1 Τη **θεματική πρόταση**. Είναι σαν τον ήρωα μιας ιστορίας. Όπως ο ήρωας ξεχωρίζει και παίρνει τον κύριο ρόλο, έτσι και η θεματική πρόταση δείχνει το κύριο θέμα που θα ακολουθήσει σε μια παράγραφο. Είναι σαν να λέμε σε κάποιον: «Άκουσε, αυτό είναι το πιο σημαντικό πράγμα που θα σου πω τώρα.» Αυτή η πρόταση βοηθάει τον αναγνώστη να καταλάβει τι θα γράψουμε στη συνέχεια και τον κρατάει συγκεντρωμένο στο κυρίως θέμα.

2 Τις **λεπτομέρειες-σχόλια**. Σκέψου τώρα ότι αρχίζεις να περιγράφεις τον ήρωα και τις περιπέτειές του. Για παράδειγμα, πώς ο ήρωας λύνει έναν γρίφο, ποιος τον βοήθησε, και πώς ένωσε κατά τη διάρκεια της περιπέτειας. Αυτές είναι οι λεπτομέρειες ή τα σχόλια. Σε μια παράγραφο, οι λεπτομέρειες-σχόλια μας βοηθούν να καταλάβουμε καλύτερα την ιστορία, δίνοντάς μας περισσότερες πληροφορίες για το τι συμβαίνει.

3 Την **Κατακλείδα**. Μια πρόταση στο τέλος της παραγράφου που μας δείχνει πώς τελειώνει αυτό που γράψαμε στην παράγραφο. Σε μια παράγραφο, η κατακλείδα μπορεί να είναι ένα συμπέρασμα ή και μια ευχή ή κάτι που μας βοηθά να θυμόμαστε όσα είπαμε παραπάνω.

Διαβάστε την παρακάτω παράγραφο και εντοπίστε τη θεματική πρόταση, τις λεπτομέρειες-σχόλια και την κατακλείδα.

Η τέχνη είναι σαν μια πολύχρωμη παλέτα που γεμίζει τη ζωή μας με χαρά και φαντασία. Φαντάσου τον κόσμο σαν έναν μεγάλο καμβά, όπου οι ζωγράφοι, οι γλύπτες και οι μουσικοί δημιουργούν μαγευτικά έργα που μας ταξιδεύουν σε φανταστικούς κόσμους. Κάθε έργο τέχνης μας διηγείται μια ιστορία, μας δείχνει τον κόσμο μέσα από τα μάτια του καλλιτέχνη και μας βοηθά να καταλάβουμε διαφορετικές πολιτισμικές απόψεις και συναισθήματα. Είτε πρόκειται για έναν πίνακα ζωγραφικής με έντονα και ζωηρά χρώματα, είτε για ένα μαρμάρινο γλυπτό που μοιάζει έτοιμο να μιλήσει ή μια όμορφη μελωδία, η τέχνη μάς εμπνέει και μας κάνει να αισθανόμαστε ευτυχισμένοι και δημιουργικοί. Στο τέλος, η μαγεία της τέχνης είναι ότι μπορεί να μετατρέψει την καθημερινότητά μας σε κάτι εξαιρετικό, γεμίζοντας τις καρδιές μας με ομορφιά και θαυμασμό.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Συγγραφική ομάδα

ΜΑΘΑΙΝΩ ΝΑ ΓΡΑΦΩ ΣΩΣΤΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟ

Σκέψου ότι η δημιουργία μιας παραγράφου είναι σαν ένα παζλ, όπου κάθε κομμάτι πρέπει να ταιριάζει ακριβώς με τα διπλανά του, για να γίνει μια όμορφη εικόνα. Στην παράγραφο, κάθε πρόταση είναι σαν ένα κομμάτι του παζλ. Χρειάζεται η κάθε πρόταση να ταιριάζει ακριβώς με τις διπλανές της. Αυτό γίνεται με λέξεις ή φράσεις που τις «δένουν» μεταξύ τους. Δηλαδή, υπάρχει συνοχή ανάμεσα στις προτάσεις. Η συνοχή βοηθάει κάθε πρόταση να ταιριάζει με τις άλλες, έτσι ώστε οι αναγνώστες στο τέλος να καταλαβαίνουν εύκολα το κείμενο.

Ατομική εργασία

Διάβασε την πρώτη και τη δεύτερη παράγραφο του κειμένου «Παραμύθι απο μάρμαρο» και κύκλωσε τις λέξεις που νομίζεις ότι «δένουν» τις προτάσεις μεταξύ τους.

ΤΩΡΑ ΠΙΑ ΘΑ ΚΑΤΑΛΑΒΕΣ ΟΤΙ

Μπορούμε να πετύχουμε τη συνοχή των προτάσεων μέσα σε μια παράγραφο αν γράφουμε:

Α) συνδετικές λέξεις ή φράσεις όπως: όμως, πια, μα, αλλά, έτσι, ωστόσο, αντίθετα, από την άλλη πλευρά, σε αντίθετη περίπτωση, γιατί, εξαιτίας, επειδή, γι' αυτό το λόγο, δηλαδή, ειδικότερα, με άλλα λόγια, συγκεκριμένα, λόγου χάρη, για παράδειγμα, παραδείγματος χάρη, ιδιαίτερα, βέβαια, μάλιστα, οπωσδήποτε, γενικά, τις περισσότερες φορές, επομένως, συνεπώς, άρα, λοιπόν, κατά συνέπεια, συμπερασματικά, ακόμη, επίσης, έπειτα, εκτός από αυτό, παράλληλα, από τη μια... από την άλλη, αρχικά, όταν, έπειτα, τότε, ύστερα, πριν, ενώ, καταρχήν, προηγουμένως, τώρα, συγχρόνως, ταυτόχρονα, στη συνέχεια, μετά, αργότερα, τελικά, τέλος κ.ά.,

Β) λέξεις ή φράσεις που έχουν αναφερθεί στην προηγούμενη πρόταση,

Γ) αντωνυμίες, ώστε να μη χρειάζεται να επαναλαμβάνουμε το ίδιο πρόσωπο, πράγμα ή ιδέα. Για παράδειγμα: αυτός, εκείνος, τέτοιος κ.λπ.

Δ) τα γεγονότα σε σωστή χρονική σειρά.

ΕΝΑΣΤΡΗ ΝΥΧΤΑ

Ξανανεβήκαμε στην άμαξα εγώ, η νονά μου κι ο φίλος μου και πήραμε τον δρόμο για τα χωράφια. Όλοι ήμασταν σιωπηλοί. Κι ήταν βαθύ σκοτάδι τώρα. Είχε σηκωθεί δυνατός αέρας κι ο ουρανός ήτανε σκεπασμένος με βαριά σύννεφα. Κατεβήκαμε τον λόφο και πλησιάσαμε στο ποτάμι. Κάτω από έναν ουρανό που προμηνούσε ανεμοθύελλα, τα νερά ήταν γκριζόμαυρα. Μονάχα κάποιο φωτάκι τρεμόπαιζε μακριά.

«Μα νονά», είπα. «Μου είχες πει ότι θα ήταν ολόφωτη, ακόμα κι η νύχτα. Όμως, παντού τώρα σβήσανε τα φώτα, είναι σκοτεινά κι έρχεται καταιγίδα. «Καταιγίδα;» είπε η νονά μου και με κοίταξε με τα βαθυκάστανα και λαμπερά της μάτια.

Έναστρη νύχτα, Βαν Γκογκ

«Πού το είδες το σκοτάδι; Έχει αέρα, άκουσέ τον πώς δυναμώνει... και τώρα, να δεις που θα βγούνε αστέρια...»

Ο δρόμος περνούσε μέσα από ένα δασάκι κι ο αέρας ούρλιαζε και λυσομανούσε ανάμεσα στα δέντρα, ενώ ψηλά τα σύννεφα έτρεχαν, φεύγοντας πίσω μας. Έπειτα διασκορπίστηκαν. Φάνηκαν οι κάμποι ολάνοιχτοι κι ο αέρας γλύκανε. Η γη, τα σπίτια, τα βουνά γύρω μας έφεγγαν γαλανά. Πιο μακριά, ο ουρανός φεγγοβόλούσε από αστέρια που τρεμοσβήνανε. Μα και τ' αστέρια, μαζί με το φεγγάρι, στριφογύριζαν μέσα σε στροβίλους όλο φως, σαν να πάλευαν μέσα στη μανία του ανέμου.

«Είδες; Έχει φώτα ακόμη και τη νύχτα», μου είπε χαμογελώντας η νονά μου. «Είσαι σωστή νεράιδα. Πώς έκανες να βγούνε όλα αυτά τα αστέρια;» είπα. «Αυτό δεν είναι μαγεία, κορίτσι μου! Φύσηξε αέρας, έδιωξε τα σύννεφα, και να τ' άστρα!»

«Εγώ ξέρω από άστρα», άρχισε να λέει ο φίλος μου. «Έχει διάπτοντες, έχει κομήτες, έχει άστρα που οδηγούν τους πεζοπόρους, τους ναυτικούς...», Έτσι ζυγώσαμε στο σπίτι μου. Εκείνο το βράδυ, ακόμα κι όταν όλα τα φώτα σβήσανε, το σπίτι μου δε μου φάνηκε καθόλου σκοτεινό.

Pinin Carpi, Εκδόσεις ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Η ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΕΝΟΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Φαντάσου ότι έχεις μία κοσμηματοθήκη με πολλά κοσμήματα και θέλεις να δείξεις στους φίλους σου μόνο τα πιο λαμπερά και πολύτιμα κομμάτια, ώστε να καταλάβουν τι περιέχει, χωρίς να χρειάζεται να τα δουν όλα. Έτσι και η περίληψη μάς δείχνει τα πιο σημαντικά σημεία σε ένα μεγάλο κείμενο, ώστε να καταλάβουμε γρήγορα για τι πράγμα μιλάει, χωρίς να χρειαστεί να το διαβάσουμε όλο.

Περίληψη, λοιπόν, είναι η σύντομη παρουσίαση των βασικών σημείων ενός κειμένου. Για να γράψουμε καλή περίληψη, θα πρέπει να διαβάσουμε προσεκτικά το κείμενο, να το κατανοήσουμε και να εντοπίσουμε τα κύρια σημεία του.

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΓΙΑ ΝΑ ΓΡΑΨΟΥΜΕ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

1 Αρχικά, διαβάζουμε προσεκτικά το κείμενο, για να το κατανοήσουμε πολύ καλά.

2 Εντοπίζουμε τις παραγράφους ή χωρίζουμε το κείμενο σε μεγαλύτερες ενότητες και υπογραμμίζουμε τις **λέξεις-κλειδιά** που ξεκλείδωνουν το νόημά του. Βρίσκουμε δηλαδή, τις σημαντικότερες λέξεις ή φράσεις σε μια παράγραφο ή ενότητα. Δε χρησιμοποιούμε τις λέξεις-κλειδιά ή τις φράσεις-κλειδιά που έχουμε υπογραμμίσει. **Βρίσκουμε τα συνώνυμά τους.** Δηλαδή, λέμε το ίδιο πράγμα με άλλες λέξεις. Αυτή η διαδικασία μοιάζει δύσκολη, αλλά η γλώσσα μας είναι πολύ πλούσια και μπορούμε να πούμε το ίδιο πράγμα με πολλούς διαφορετικούς τρόπους.

3 Γράφουμε έναν **πλαγιότιτλο** δίπλα από κάθε παράγραφο ή ενότητα.

4 Αφού έχουμε κάνει όλα τα παραπάνω, κάνουμε στον εαυτό μας την ερώτηση: «Τι μας λέει το κείμενο με λίγα λόγια; Ποια είναι η βασική του ιδέα;». Πριν τη γράψουμε, μπορούμε να πούμε προφορικά την περίληψη του κειμένου.

ΜΟΥΣΕΙΟ ΟΥΦΙΤΣΙ ΣΤΗ ΦΛΩΡΕΝΤΙΑ:

Ένας ναός της τέχνης!

Επισκεφτείτε την
γκαλερί-μουσείο
Ουφίτσι.

ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΤΗΣ ΚΟΚΚΙΝΗΣ ΟΜΠΡΕΛΑΣ

«Κλικ, κλικ», έκανε το κλειδί και κλείδωσε προσεχτικά την επιβλητική θωρακισμένη πόρτα. Ο μουσειοφύλακας της Πινακοθήκης Ουφίτσι μόλις έφυγε. Η κόκκινη ομπρέλα που ήταν ξεχασμένη στην ομπρελοθήκη της αίθουσας υποδοχής ήταν ελεύθερη να τριγυρίσει μέσα στην πιο διάσημη Πινακοθήκη Έργων Τέχνης της Φλωρεντίας. Ένας ολοκαίνουριος κόσμος ανοιγόταν μπροστά της γεμάτος χρώματα, εικονογραφίες, ιστορίες και ταξίδια στον χρόνο! Στάθηκε στη μέση του μουσείου και άρχισε να στριφογυρίζει, να αναποδογυρίζει στον αέρα έτοιμη να πραγματοποιήσει την πιο τρελή της επιθυμία!

Την ίδια στιγμή, άκουσε πίσω της έναν ψίθυρο. Γύρισε και είδε μια πανέμορφη γυναίκα η οποία έβγαине μέσα από ένα κοχύλι. Η ομπρέλα με ένα σάλτο μπήκε μέσα στον πίνακα. Η γυναίκα τη φώναξε κοντά της. Την έλεγαν Αφροδίτη και ήταν πραγματικά εκθαμβωτική. Δεν είχε ξαναδεί πιο ωραία γυναίκα στη ζωή της. Και το τοπίο γύρω της έμοιαζε μαγικό, παραμυθένιο. Παντού υπήρχαν μυθικά πλάσματα, άγγελοι, καταπράσινη βλάστηση. Ένα λαμπρό φως έλουζε τα πάντα και τα σύννεφα άλλαζαν χρώματα συνέχεια. Η θάλασσα ήταν ήρεμη και η Αφροδίτη έμοιαζε να φτάνει στην ακτή σαν μια αληθινή πριγκίπισσα των κυμάτων. Η θεά της αγάπης και της ομορφιάς, στεκόταν πάνω σε ένα μεγαλόπρεπο κοχύλι μέσα στη θάλασσα. Τα μαλλιά της ήταν καστανόχρυσ, λα-

μπερά σαν τον ήλιο και κυμάτιζαν με τον αέρα σαν να ήταν φτιαγμένα από φως. Η θεά στεκόταν με τρόπο που έδειχνε την καλοσύνη και την τρυφερότητά της. Γύρω της, η φύση φαινόταν να γιορτάζει, και να χαιρείται για την άφιξή της. [...]

Καλωσήρθες, μικρή μου ομπρέλα! Πώς βρέθηκες εσύ εδώ πέρα; Ρώτησε μια πεντάμορφη κοκκινομάλλα που κρατούσε ένα μαντίλι και θύμιζε νεράιδα. Ήταν η Ώρα μια από τις θεότητες του καιρού και του χρόνου.

Εγώ την κάλεσα. Ε, ναι, λοιπόν. Βαρέθηκα μαζί σας, όλο τα ίδια και τα ίδια! Θέλω να κάνω καινούριους φίλους και να μάθω τα νέα του κόσμου που βρίσκεται έξω από αυτόν τον πίνακα. Γι' αυτό θα κρατήσω την ομπρέλα κοντά μου, απάντησε η Αφροδίτη.

Δίπλα της οι δυο αγκαλιασμένοι θεοί του ανέμου, ο Ζέφυρος και η Αύρα, είχαν σοβαρές αντιρρήσεις.

Άμα το μάθει ο Μποτιτσέλι, αλίμονό μας! Θα θυμώσει πάρα πολύ και είναι ικανός να καταστρέψει όλο τον πίνακα, είπε ο Ζέφυρος.

Λυπούμαστε. Δεν ταιριάζεις με τον πίνακα. Άντε, μη χαζεύεις. Φύγε. Χαλάς την ισορροπία του! Φώναξε η Αύρα στην ομπρέλα.

Η κόκκινη ομπρέλα κάτι ετοιμάστηκε να πει, αλλά δεν πρόλαβε... Εκείνη τη στιγμή ακούστηκε το κλικ από το κλειδί της πόρτας. Ήταν ο φύλακας που γύριζε στη δουλειά του... Είχε ήδη ξημερώσει. Έλεγε τους πίνακες του μουσείου και είδε ότι όλα ήταν στη θέση τους. Η κόκκινη ομπρέλα είχε ήδη προλάβει να μπει στην ομπρελοθήκη. Το βράδυ ποιος ξέρει πού αλλού θα ταξιδέψει!

(διασκευασμένο παραμύθι) **ΕΛΠΙΔΑ ΜΗΝΑΔΑΚΗ,**

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Ατομική εργασία

Να βρεις στο παραπάνω παραμύθι την παράγραφο στην οποία γίνεται η περιγραφή του πίνακα. Στη συνέχεια, να συμπληρώσεις τις προτάσεις που περιγράφουν την Αφροδίτη και τη φύση γύρω της.

π.χ. Η Αφροδίτη ήταν εκθαμβωτική.

Το τοπίο γύρω της έμοιαζε

.....

Παντού υπήρχαν

.....

Τα σύννεφα άλλαζαν

.....

Η θάλασσα ήταν

.....

Η Αφροδίτη έμοιαζε σαν

.....

Τα μαλλιά της ήταν

.....

Η θεά έδειχνε

.....

Η φύση φαινόταν

.....

ΠΩΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΟΥΜΕ ΕΝΑ ΠΡΟΣΩΠΟ

Πρόλογος

- Το όνομα του προσώπου, την ιδιότητά του (π.χ. δασκάλα, φίλος, θεία, παππούς κλπ.).
- Από πού τον γνωρίζω ή πού τον συνάντησα για πρώτη φορά.

Κύριο μέρος

- Την εξωτερική του εμφάνιση (χαρακτηριστικά προσώπου, μαλλιά, ρούχα κλπ.).
- Τα ιδιαίτερα στοιχεία του χαρακτήρα του και της συμπεριφοράς του.
- Τα ενδιαφέροντά του (τι κάνει στον ελεύθερο χρόνο του, με τι του αρέσει να ασχολείται κλπ.).

Επίλογος

- Τι σκέφτομαι και τι αισθάνομαι γι' αυτό το πρόσωπο (σχόλια και συναισθήματα για το πρόσωπο αυτό).

Λέξεις και φράσεις που θα σε βοηθήσουν:

φέτος, πέρυσι, έναν χρόνο, πριν λίγο καιρό, για π.χ. εδώ και πέντε χρόνια γνωρίζω... στο σχολείο μου γνώρισα...

μακρύ, στρογγυλό, γελαστό, σοβαρό πρόσωπο, μαύρα, καστανά, φωτεινά, καλοσυνάτα-μάτια

σγουρά, ίσια, μακριά μαλλιά

μουστάκι, γένια, ψηλός, μετρίου αναστήματος, λεπτός, γεμάτος, ξανθός, μελαχρινός, νέος, μεσήλικας

πρόσχαρος, ευγενικός, χαμογελαστός, αυστηρός, νευρικός, ήρεμος, φιλικός, ντροπαλός, θαρραλέος, περιπετειώδης χαρακτήρας

αθλητισμός, διάβασμα, μουσική, πλέξιμο, ράψιμο, μαστορέματα, θαυμάζω, αγαπώ, καλός/αυστηρός μαζί μου, δοτικός

ΠΩΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΟΥΜΕ ΕΝΑ ΚΤΙΡΙΟ

Πρόλογος

- Πού βρίσκεται;
- Πότε χτίστηκε;
- Τι υπάρχει γύρω του;

Κύριο μέρος

- Γράφουμε πώς είναι απέξω και από τι υλικά είναι κατασκευασμένο. Αναφέρουμε ένα εντυπωσιακό στοιχείο της εξωτερικής του εμφάνισης.
- Περιγράφουμε τους εσωτερικούς του χώρους.
- Γράφουμε πώς νιώθουμε γι' αυτό. Ποιο δωμάτιο μας αρέσει και τι κάνουμε σ' αυτό.
- Γράφουμε για τα πράγματα που δε μας αρέσουν και θα θέλαμε να τα αλλάξουμε.

Επίλογος

- Γράφουμε τις γενικές εντυπώσεις μας, τα συναισθήματά μας, τις σκέψεις μας για τον χώρο που περιγράψαμε παραπάνω.

Βοηθητικό λεξιλόγιο:

πολυκατοικία ή μονοκατοικία, κτήριο δημόσιο ή ιδιωτικό.

κτήριο μονόροφο, διώροφο, τριώροφο, πενταώροφο, μοντέρνο, καινούριο, νεόκτιστο, παλιό πάνω, κάτω, μέσα, αριστερά από, δεξιά από, απέναντι, δίπλα από, εκεί, στο βάθος, στο μπροστινό μέρος, φωτεινές επιγραφές με πληροφορίες, κυλικείο, σκάλες, εντυπωσιακή διακόσμηση, επιβλητικός φωτισμός

μοντέρνα έπιπλα, άνετοι, αναπαυτικοί καναπέδες, τοίχοι βαμμένοι με φωτεινά χρώματα, ξύλινα έπιπλα, τζάκι, δωμάτια/αίθουσες μεγάλες, μακρόστενες, τετράγωνες, μεγάλες μπαλκονόπορτες/ παράθυρα

Όταν πρόκειται για σπίτι: μεγάλο, μικρό,τσιμεντένιο, πέτρινο, ξύλινο, φωτεινό, άνετο, ευρύχωρο, στενόχωρο, φτωχικό, ξεκουράζομαι, δέχομαι επισκέπτες, βλέπω με την οικογένειά μου τηλεόραση, ακούω μουσική, περνώ ευχάριστα την ώρα μου, ανάβω το τζάκι, ξεκουράζομαι, παίζω, διαβάζω τα μαθήματά μου, περνώ τις περισσότερες ώρες μου

είμαι ευτυχισμένος/η, χαρούμενος/η, νιώθω ασφάλεια, περνάω ευχάριστα και διασκεδαστικά, συναντώ τους φίλους/ες μου

ΠΩΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΟΥΜΕ ΕΝΑ ΖΩΟ

Πρόλογος

- Ποιο είναι το ζώο και ποιο είναι το όνομά του.
- Πού ζει και πώς το γνώρισα.

Κύριο μέρος

- Ποια είναι τα εξωτερικά του χαρακτηριστικά (μέγεθος, χρώμα, τρίχωμα, δέρμα, μάτια κλπ.). Χρησιμοποίησε ταιριαστά και πρωτότυπα επίθετα και μετοχές, καθώς και παρομοιώσεις ή μεταφορές.
- Ποιες είναι οι συνήθειές του και ποια η συμπεριφορά του.
- Ένα περιστατικό με πρωταγωνιστές εμένα κι εκείνο (για μικρή ιστορία που να αναφέρεται στα παιχνίδια μας ή σε κάτι που έκανε το ζώο και το βρίσκω περίεργο κλπ.).

Επίλογος

- Τι σκέφτομαι και τι αισθάνομαι γι' αυτό (σχόλια και συναισθήματα).

Λέξεις και φράσεις που θα σε βοηθήσουν:

κατοικίδιο, αυλή, σπίτι, κλουβί, κοτέτσι, στάβλος, μικρόσωμο, μεγαλόσωμο, μαλλιαρό, γκριζο, κίτρινο, άσπρο, καφετί, ζωηρό, έξυπνο, ήσυχο, ήμερο, χαδιάρικο, ατίθασο, πιστό, υπάκουο, παιχνίδια, βόλτες, τρέλες, χοροπηδώ, ευχαριστιέμαι, το αγαπώ, με κουράζει, είναι φίλος μου / παρέα μου / σύντροφος πιστός

ΠΩΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΟΥΜΕ ΜΙΑ ΤΕΛΕΤΗ / ΓΙΟΡΤΗ / ΕΚΔΗΛΩΣΗ

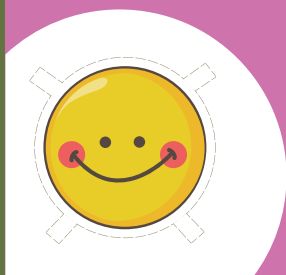
Πρόλογος

- Ποια είναι η τελετή / γιορτή / εκδήλωση, πού και πότε γίνεται ή έγινε.
- Για ποιο λόγο γίνεται.

Κύριο μέρος

- Τι προετοιμασίες γίνονται τις προηγούμενες μέρες, για να γιορταστεί η ημέρα αυτή (πρόβες, αγορά ρούχων, στολισμός, οργάνωση κλπ.).
- Τι γίνεται την ημέρα της γιορτής. Χρησιμοποιούμε εκφράσεις και λέξεις όπως: «Έτσι, τη μέρα της γιορτής...», «όταν», «μόλις», «έπειτα», «ύστερα», «στη συνέχεια», «Είναι από τις λίγες φορές...» κλπ.
- Σκέψεις και σχόλια για πράγματα που μας άρεσαν ή δε μας άρεσαν.

Επίλογος

- Γράφουμε τα συναισθήματά μας, δηλαδή, τι νιώσαμε εκείνη την ημέρα και τι αναμνήσεις μας άφησε.

Λέξεις και φράσεις που θα σε βοηθήσουν:

η εκδήλωση ξεκίνησε με..., καλεσμένοι στην εκδήλωση ήταν..., το κοινό εντυπωσιάστηκε από..., το πρόγραμμα της τελετής περιλάμβανε..., η διακόσμηση της αίθουσας ήταν..., η οργανωτική επιτροπή εργάστηκε για..., η γιορτή περιλάμβανε διάφορες δραστηριότητες, όπως..., το κέφι και η διασκέδαση ήταν..., ανυπομονησία, κούραση, προσμονή της γιορτής, χορευτική μουσική, ευχάριστη μουσική, ξέφρενος χορός, φανταστικά δώρα, αγαπημένα πρόσωπα, χαμογελαστά πρόσωπα, γιορτινό ντύσιμο, πεντανόστιμα κεράσματα, μικρές και μεγάλες εκπλήξεις, τέλειο αποτέλεσμα, μοναδική χαρούμενη μέρα, το όνειρο έγινε πραγματικότητα, καρδιές γεμάτες χαρά, όλοι έφυγαν με χαρούμενες αναμνήσεις από..., τα χειροκροτήματα ακούγονταν...

ΠΩΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΟΥΜΕ ΕΝΑΝ ΤΟΠΟ/ΧΩΡΟ

Πρόλογος

- Πού βρίσκεται το μέρος αυτό.
- Ποιο είναι το όνομά του.
- Τι υπάρχει γύρω του.

Κύριο μέρος

- Γράφουμε πότε το επισκεφτήκαμε.
- Αναφέρουμε τι γνωρίζουμε για την ιστορία του (αν είμαστε σίγουροι ότι γνωρίζουμε την ιστορία του σωστά).
- Κάνουμε για γενική περιγραφή του μέρους.
- Προχωρούμε σε περισσότερες λεπτομέρειες γι' αυτόν τον τόπο (για τα ζώα, τα φυτά, τα ποτάμια, τη θάλασσα, τις αλλαγές που συμβαίνουν κατά τη διάρκεια των εποχών, τι μπορεί να μου προσφέρει στις διακοπές μου).
- Τονίζουμε τι μας προκαλεί μεγαλύτερη εντύπωση.
- Μιλάμε για την αξία και τη χρησιμότητά του.

Επίλογος

- Γράφουμε τις γενικές εντυπώσεις μας, τα συναισθήματά μας, τις σκέψεις μας για τον τόπο που επισκεφτήκαμε ή ακόμη μπορούμε να κάνουμε πρόταση να τον επισκεφτούν και οι αναγνώστες του γραπτού μας.

Λέξεις και φράσεις που θα σε βοηθήσουν:

Χώρος: ευχάριστος και ελκυστικός, γεμάτος φως, με πολλά φυτά και δέντρα, χωρίς σκουπίδια και βρωμιά, μικρός και ζεστός, γεμάτος χρώματα, ήσυχος και φιλόξενος, ιδανικός για διάβασμα και μελέτη, που μοιάζει με εικόνα από παραμύθι, χωρίς θόρυβο, που προσφέρει άνεση και χαλάρωση, όπου τα παιδιά μπορούν να παίζουν χωρίς κίνδυνο.

Χωριό-πόλη: με λίγους κατοίκους, γεμάτο δέντρα και λουλούδια, χωρίς πολλή φασαρία και κίνηση, μπορείς να περπατάς χωρίς φόβο, οι κάτοικοι είναι φιλικοί και καλοσυνάτοι, γεμάτη κίνηση και ζωή, με πολλούς κατοίκους, με πολλούς ήχους και θόρυβο από την κίνηση, με σύγχρονα κτήρια και υποδομές, με πολλά φώτα, με φωτισμένα και ψηλά κτήρια, με πολλά πάρκα και δέντρα, με καθαρούς δρόμους και πλατείες.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Παραδείγματα:

Τα δυνατά παιδιά κουβάλησαν το βαρύ χριστουγεννιάτικο δέντρο στους φαρδιούς διαδρόμους του μεγάλου σχολείου και ο/η καλός/-ή τους δάσκαλος/-α ξεκίνησε μαζί τους να το στολίζει!

- Η λέξη «**δυνατά**» φανερώνει τι λογής είναι το ουσιαστικό «**παιδιά**».
- Η λέξη «**βαρύ**» φανερώνει τι λογής είναι το ουσιαστικό «**δέντρο**».
- Η λέξη «**φαρδιούς**» φανερώνει τι λογής είναι το ουσιαστικό «**διαδρόμους**».
- Η λέξη «**μεγάλου**» φανερώνει τι λογής είναι το ουσιαστικό «**σχολείου**».
- Η λέξη «**καλός/-ή**» φανερώνει τι λογής είναι το ουσιαστικό «**δάσκαλος/-α**».

Οι λέξεις που συνοδεύουν και προσδιορίζουν τα ουσιαστικά και φανερώνουν τι λογής είναι αυτά, δηλαδή την ποιότητα ή ιδιότητά τους, λέγονται επίθετα.

Να θυμάσαι:

- * Τα επίθετα έχουν τρία γένη: αρσενικό, θηλυκό, ουδέτερο.
- * Συμφωνούν με το ουσιαστικό που συνοδεύουν στο χένος, στον αριθμό, στην πτώση, με ξεχωριστές καταλήξεις το καθένα.
- * Τα επίθετα κλίνονται όπως και τα ουσιαστικά που έχουν τις ίδιες καταλήξεις.

ΕΠΙΘΕΤΑ ΣΕ -ΥΣ, -ΕΙΑ, -Υ

Ενικός αριθμός			
Ον.	ο ευθύς δρόμος	η ευθεία γραμμή	το ευθύ μονοπάτι
Γεν.	του ευθέος δρόμου	της ευθείας γραμμής	του ευθέος μονοπατιού
Αιτ.	τον ευθύ δρόμο	την ευθεία γραμμή	το ευθύ μονοπάτι
Κλ.	- ευθύ δρόμε	- ευθεία γραμμή	- ευθύ μονοπάτι
Πληθυντικός αριθμός			
Ον.	οι ευθείς δρόμοι	οι ευθείες γραμμές	τα ευθέα μονοπάτια
Γεν.	των ευθέων δρόμων	των ευθειών γραμμών	των ευθέων μονοπατιών
Αιτ.	τους ευθείς δρόμους	τις ευθείες γραμμές	τα ευθέα μονοπάτια
Κλ.	- ευθείς δρόμοι	- ευθείες γραμμές	- ευθέα μονοπάτια

Ατομική εργασία

Να σχηματίσεις τα τρία γένη από τα παρακάτω επίθετα.

- ο βραχύς (σύντομος)
- ο αμβλύς (όχι κοφτερός)
- ο ευρύς (πλατύς)
- ο οξύς (δυνατός)
- ο ταχύς (γρήγορος)
- ο δριμύς (έντονος)
- ο θρασύς (αυθάδης)

Ατομική εργασία

Διάλεξε και κλίνε στο τετράδιό σου δύο από τα παραπάνω επίθετα σε -υς, -εια, -υ.

Ατομική εργασία

Διάλεξε το κατάλληλο επίθετο από την παραπάνω άσκηση και βάλε το μπροστά από κάθε ουσιαστικό.

- γωνία κατανάλωσης
- αμαξοστοιχία Λωρίδα κυκλοφορίας
- κύματα κρύο
- γραμμή άνθρωπος
- πνευμονία

ΕΠΙΘΕΤΑ ΣΕ -ΥΣ, -ΙΑ, -Υ

Ενικός αριθμός			
Ον.	ο βαθύς	η βαθιά	το βαθύ
Γεν.	του βαθιού/βαθύ	της βαθιάς	του βαθιού/βαθύ
Αιτ.	τον βαθύ	τη βαθιά	το βαθύ
Κλ.	- βαθύ	- βαθιά	- βαθύ
Πληθυντικός αριθμός			
Ον.	οι βαθιοί	οι βαθιές	τα βαθιά
Γεν.	των βαθιών	των βαθιών	των βαθιών
Αιτ.	τους βαθιούς	τις βαθιές	τα βαθιά
Κλ.	- βαθιοί	- βαθιές	- βαθιά

Ατομική εργασία

Συμπληρώνω τα κενά με τα παρακάτω επίθετα στον σωστό τύπο:
βαρύς, ελαφρύς, μακρύς, παχύς, πλατύς, φαρδύς

Συνάντησαν έναν ποταμό.

Έφαγαν ένα γεύμα.

Θα ζωγραφίσω μια αγελάδα.

Κουβάλησε τις πιο σακούλες και άφησε τις πιο

Αγόρασε ένα πουκάμισο.

Θα κάνω ένα ταξίδι.

ΕΠΙΘΕΤΑ ΣΕ -ΗΣ, -ΙΑ, -Ι

Ενικός αριθμός			
Ον.	ο σταχτής	η σταχτιά	το σταχτί
Γεν.	του σταχτή/του σταχτιού	της σταχτιάς	του σταχτιού
Αιτ.	τον σταχτή	τη σταχτιά	το σταχτί
Κλ.	- σταχτή	- σταχτιά	- σταχτί
Πληθυντικός αριθμός			
Ον.	οι σταχτιοί	οι σταχτιές	τα σταχτιά
Γεν.	των σταχτιών	των σταχτιών	των σταχτιών
Αιτ.	τους σταχτιούς	τις σταχτιές	τα σταχτιά
Κλ.	- σταχτιοί	- σταχτιές	- σταχτιά

Ατομική εργασία

Ακολουθώντας το παραπάνω κλιτικό παράδειγμα να κλίνεις ένα από τα παρακάτω επίθετα: βυσσινής, θαλασσής, καφετής, κεραμιδής, τριανταφυλλής, χρυσαφής.

Ενικός αριθμός			
Ον.			
Γεν.			
Αιτ.			
Κλ.			
Πληθυντικός αριθμός			
Ον.			
Γεν.			
Αιτ.			
Κλ.			

ΠΡΟΣΟΧΗ: Μερικά επίθετα σε -ης σχηματίζουν και άκλιτο τύπο σε -ί: π.χ. η πορτοκαλί φούστα, ο βυσσινί τοίχος.

ΕΠΙΘΕΤΑ ΣΕ -ΗΣ, -Α, -ΙΚΟ

Ενικός αριθμός			
Ον.	ο γκρινιάρης	η γκρινιάρα	το γκρινιάρικο
Γεν.	του γκρινιάρη	της γκρινιάρας	του γκρινιάρικου
Αιτ.	τον γκρινιάρη	τη γκρινιάρα	το γκρινιάρικο
Κλ.	- γκρινιάρη	- γκρινιάρα	- γκρινιάρικο
Πληθυντικός αριθμός			
Ον.	οι γκρινιάρηδες	οι γκρινιάρες	τα γκρινιάρικα
Γεν.	των γκρινιάρηδων	-	των γκρινιάρικων
Αιτ.	τους γκρινιάρηδες	τις γκρινιάρες	τα γκρινιάρικα
Κλ.	- γκρινιάρηδες	- γκρινιάρες	- γκρινιάρικα

Ατομική εργασία

Συμπλήρωσε τα κενά βάζοντας το επιθετο ζαβολιάρης στον σωστό τύπο.

Έχω έναν φίλο στη γειτονιά που είναι πολύ

Η συνήθεια του είναι να κάνει πολλές αδικίες στους συμπαί-
κτες του.

Έτσι, κανένας φίλος μου δε θέλει να παίζει με τον γείτονά μου.

Τα παιδιά είναι τόσο αντιπαθητικά!

Χαρακτηριστικό των παιδιών είναι ότι δε θέλουν να χάνουν
ποτέ.

Για όλα τα παραπάνω τους δεν τους συμπαθεί κανένας.

ΕΠΙΘΕΤΑ ΣΕ -ΑΣ, -ΟΥ, -ΑΔΙΚΟ

Ενικός αριθμός			
Ον.	ο υπναράς	η υπναρού	το υπναράδικο
Γεν.	του υπναρά	της υπναρούς	του υπναράδικου
Αιτ.	τον υπναρά	την υπναρού	το υπναράδικο
Κλ.	- υπναρά	- υπναρού	- υπναράδικο
Πληθυντικός αριθμός			
Ον.	οι υπναράδες	οι υπναρούδες	τα υπναράδικα
Γεν.	των υπναράδων	των υπναρούδων	των υπναράδικων
Αιτ.	τους υπναράδες	τις υπναρούδες	τα υπναράδικα
Κλ.	- υπναράδες	- υπναρούδες	- υπναράδικα

Ατομική εργασία

Να συμπληρώσεις τα κενά με τον σωστό τύπο του επιθέτου στην παρένθεση.

Στην ταβέρνα του χωριού, που ήταν το στέκι όλων των (καλο-
φαγός) ο ταβερνιάρης, που είναι ο πιο γνωστός πολυλογάς ανάμεσα στους
..... (πολυλογάς), φώναξε ένα βράδυ τον πιο (μερα-
κλής) και (φωνακλός) (παραμυθός)
της περιοχής. Σε ένα τραπέζι καθόταν μια γυναίκα με ένα (φω-
νακλός) παιδί που έτρωγε μια πίτα. Το παιδί ήθελε να αρχίσει αμέσως το παραμύθι και
φώναζε συνέχεια. Ένας, όμως, πελάτης που ήταν από τους πιο
..... (μπελαλής) προσπάθησε να παρέμβει, εκφράζοντας έντονα την αντίθεσή του στο να
αρχίσουν αμέσως τα παραμύθια. Ήθελε να πιούνε πρώτα όλοι ένα κρασί στην υγεία του
..... (παραμυθός). Ξέσπασε τότε καβγάς ανάμεσα στους
..... (καβγατζής) της παρέας και όλοι οι (λογάς)
φώναζαν ο ένας πιο δυνατά από τον άλλο. Στο τέλος, ο ταβερνιάρης με τη βοήθεια μερι-
κών (μερακλής) φίλων του κατάφερε να διώξει από το μαγαζί
του όλους τους (καβγατζής).

Συγγραφική ομάδα

ΒΑΘΜΟΙ ΣΥΓΚΡΙΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΘΕΤΩΝ ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ ΤΩΝ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

Όταν θέλουμε να συγκρίνουμε ουσιαστικά χρησιμοποιούμε επίθετα.
Τα επίθετα έχουν τρεις βαθμούς:

ΘΕΤΙΚΟΣ: Φανερώνει απλά την ιδιότητα ή την ποιότητα ενός ουσιαστικού.
Π.χ. Ο Τάσος είναι **γρήγορος**.

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ: Φανερώνει την ιδιότητα ή την ποιότητα ενός ουσιαστικού συγκριτικά με ένα άλλο. Π.χ. Ο Μικέλ είναι γρηγορότερος από τον Τάσο.

ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ: Φανερώνει ότι ένα ουσιαστικό έχει μια ιδιότητα ή μια ποιότητα σε πολύ μεγάλο και ανώτερο βαθμό από τα άλλα.

Π.χ. Ο Ραφαήλ είναι ο **γρηγορότερος** από όλους τους παίκτες.

Ο συγκριτικός και ο υπερθετικός λέγονται παραθετικά των επιθέτων.

Οι πιο συνηθισμένες καταλήξεις των παραθετικών είναι:

- ότερος, -ότατος (ωραίος, ωραιότερος, ωραιότατος)
- ύτερος, -ύτατος: όσα παραθετικά προέρχονται από τοπικά
- ύτερος, -ύτατος (ταχύτερος, ταχύτατος)
- έστερος, -έστατος (αγενέστερος, αγενέστατος)

Τα επίθετα που φανερώνουν **κατάσταση που δεν αλλάζει, ύλη, καταγωγή, τόπο/ χρόνο** δε σχηματίζουν παραθετικά. Π.χ. χάρτινο καπέλο, εξωγήινος κάτοικος, σημερινή εφημερίδα, βόρειος άνεμος, μεταγενέστερο επεισόδιο, περσινό τετράδιο.

Ομαδική εργασία - διαφοροποιημένη

Διορθώστε τα λάθη και γράψτε από κάτω σωστά τις προτάσεις.

Ο μεγάλος σκύλος περίμενε υπομονετικότερος έξω από το σπίτι.

.....

Η Μαρία ανακοίνωσε στους φίλους της ότι είναι πολύ έγκυος και όλοι χάρηκαν.

.....

Ένα πάρα πολύ ξύλινο τραπέζι στη μέση του δωματίου ήταν στρωμένο με πεντανόστιμα φαγητά.

.....

.....

Ατομική εργασία

Συμπλήρωσε τον πίνακα κατά το παράδειγμα, δίνοντας προσοχή στις εξαιρέσεις και στην ορθογραφία.

Θετικός	Συγκριτικός	Σχετικός Υπερθετικός	Απόλυτος Υπερθετικός
<i>ωραίος</i>	<i>ωραιότερος ή πιο ωραίος</i>	<i>ο ωραιότερος ή ο πιο ωραίος</i>	<i>ωραιότατος ή πολύ ωραίος</i>
βαρύς			
ανώτερος			
όμορφος			
ψηλός			
χθεσινός			
προγενέστερος			
λαμπερός			
συνετός			
συνεπής			
αγαθός			
επιμελής			

ΑΝΩΜΑΛΑ ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

Τέλος, υπάρχει και μια ομάδα επιθέτων που σχηματίζουν τα παραθετικά τους από διαφορετικό θέμα ή με τρόπο διαφορετικό από τα άλλα. Τα παραθετικά αυτά λέγονται ανώμαλα.

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
κακός, -ή, -ό	χειρότερος, -ή, -ό	χειρίστος/κάκιστος -ή, -ό
καλός, ή, ό	καλύτερος, -ή, -ό	κάλλιστος/άριστος, -ή, -ό
λίγος -ή, -ό	λιγότερος -ή, -ό	ελάχιστος, -ή, -ό
μικρός, ή, ό	μικρότερος, -ή, -ό	ελάχιστος, -ή, -ό
μεγάλος, -ή, -ό	μεγαλύτερος, -ή, -ό	μέγιστος, -ή, -ό
πολύς, πολλή, πολύ	περισσότερος, -ή, -ό	πλείστος, -ή, -ό
απλός, -ή, -ό	απλούστερος, -ή, -ό	απλούστατος, -ή, -ό

Ατομική εργασία - αυξημένης δυσκολίας

Διάλεξε το σωστό επίθετο και τοποθέτησέ το στα παραθετικά του, ώστε να συμπληρωθούν τα κενά: απλός, λίγος, καλός, μεγάλος, κακός

- Είσαι στα μαθηματικά αλλά μπορείς να γίνεις και τελικά να πετύχεις ένα αποτέλεσμα.
- Μια συμπεριφορά μπορεί να εξελιχθεί σε, αν το παιδί δεν καταλάβει το λάθος του και δεν προσπαθήσει να τη διορθώσει.
- Η βεβαιότητά μας ότι θα βρούμε τον δρόμο για το θέατρο έγινε ακόμα όταν πήραμε έναν δρόμο που μας έβγαλε σε αδιέξοδο. Τώρα πια η πιθανότητα να φτάσουμε στην ώρα μας για την παράσταση είναι
- Σε έναν κήπο, το δέντρο έκανε τη σκιά, αλλά το δώρο της φύσης ήταν η μικρή γαλάζια λιμνούλα που αντανάκλασε τον πρωινό ήλιο.
- Χθες η δασκάλα έβαλε στους μαθητές έναν γρίφο. Θα μπορούσε να λυθεί με τον τρόπο, αν οι μαθητές δεν μπερδεύονταν τόσο πολύ από την αρχή. Να πώς μια λύση μπορεί να κρύβεται και να μην τη βρίσκει κανείς!

ΣΥΝΘΕΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

Σύνθετες λέξεις είναι όσες προέρχονται από δύο ανεξάρτητες λέξεις. Στις σύνθετες λέξεις η πρώτη λέξη ονομάζεται πρώτο συνθετικό, ενώ η δεύτερη δεύτερο συνθετικό, π.χ. τσιχλόφουσκα (τσιχλά + φούσκα), σιγοτραγουδώ (σιγά + τραγουδώ). Όταν το αρχικό φωνήεν του β' συνθετικού είναι ο ή α, συνήθως το συνδετικό φωνήεν χάνεται, π.χ. αχυράνθρωπος (άχυρο + άνθρωπος), αλλά νοτιοανατολικός (νότιος + ανατολικός).

Το συνδετικό φωνήεν

Κατά τη σύνθεση δύο λέξεων, ανάμεσά τους μπαίνει συνήθως το φωνήεν **ο**, που ονομάζεται **συνδετικό φωνήεν**, π.χ.:

- τσίχλα + φούσκα = τσιχλόφουσκα
- σιγά + τραγουδώ = σιγοτραγουδώ
- μικρή + μεγάλη = μικρομέγαλη
- γλυκός + αίμα = γλυκοαίματος
- μικρός + ιδιοκτήτης = μικροιδιοκτήτης
- πρώτος + ύπνος = πρωτοϋπνι
- έμπορος + υπάλληλος = εμποροουπάλληλος

Παρατήρηση - το συνδετικό φωνήεν χάνεται:

Όταν το αρχικό φωνήεν του β' συνθετικού είναι **α** ή **ο**, το συνθετικό φωνήεν χάνεται, π.χ.:

- άγριος + άνθρωπος = αγριοάνθρωπος > αγριάνθρωπος
- κάρβουνο + αποθήκη = καρβουνοαποθήκη > καρβουναποθήκη
- γλυκός + ανάλατος = γλυκοανάλατος > γλυκανάλατος

Εξαίρεση:

Το συνδετικό φωνήεν -ο- δεν χάνεται πάντα· υπάρχουν και αρκετές περιπτώσεις όπου διατηρείται, π.χ.:

- βόρειος + ανατολικός = βορειοανατολικός
- μεγάλος + αστός = μεγαλοοαστός

• Σε κάποιες περιπτώσεις που το συνδετικό θα γινόταν πολύ μεγάλο και δυσκολοπρόφερτο, οι τελευταίες συλλαβές του α' συνθετικού κόβονται, μένει όμως το συνθετικό φωνήεν, π.χ.

- ανεβαίνω + κατεβαίνω = όχι ανεβαινοκατεβαίνω αλλά, ανεβοκατεβαίνω
- ηλεκτρισμός + φωτισμός = όχι ηλεκτρισμόφωτισμός αλλά, ηλεκτροφωτισμός

Ατομική εργασία

Αναλύστε τις παρακάτω λέξεις σύνθετες λέξεις στα συνθετικά τους, σύμφωνα με το παράδειγμα.

ΣΥΝΘΕΤΗ ΛΕΞΗ	A+B ΣΥΝΘΕΤΙΚΟ	ΑΡΧΙΚΗ ΜΟΡΦΗ
εικονογραφίες	εικονο + γραφίες	εικόνα + γράφω
μουσειοφύλακας		
πινακοθήκης		
ολοκαίνουριος		
στριφογουρίζει		
αναποδογουρίζει		
πραγματοποιήσει		
κοκκινομάλλα		

Ομαδική εργασία - διαφοροποιημένη

Να αναλύσετε τις παρακάτω λέξεις στα συνθετικά τους και να γράψετε όσες περισσότερες σύνθετες λέξεις μπορείτε με το α΄ ή β΄ συνθετικό τους, όπως στα παραδείγματα.

ΣΥΝΘΕΤΗ ΛΕΞΗ	A+B ΣΥΝΘΕΤΙΚΟ	ΣΥΝΘΕΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ ΜΕ ΤΟ Α΄ Η ΤΟ Β΄ ΣΥΝΘΕΤΙΚΟ
ερασιτέχνης	εραστής + τέχνη	τεχνοτροπία, δεξιτεχνία, καλλιτέχνης, έντεχνος, χειροτεχνία, τεχνουργός, κακότεχνος, άτεχνος, περίτεχνος, φιλότεχνος, ομότεχνος, ευρεσιτεχνία
αγαματοποιός	άγαλμα + ποιώ	αρωματοποιός, θεοποιώ, θαυματοποιός, παραποίηση, ειδοποίηση, κοινοποίηση, αγιοποιώ, οριστικοποιώ, μεγαλοποιώ, μελοποιώ, χρησιμοποίηση
θεατρολόγος		
μουσειολογία		
φωτογραφία		
αστρονομία		

Ατομική εργασία

Σε συνεργασία με την ομάδα σου (τα παιδιά της ίδιας ομάδας να διαβάσουν το ίδιο) να επιλέξεις και να διαβάσεις ένα από τα παρακάτω:

Το βιβλίο «Το δέκατο έβδομο κιβώτιο», του Διονύση Λειμονή, εκδόσεις ΠΑΤΑΚΗ ή Το λαϊκό παραμύθι που ακολουθεί παρακάτω.

Ο ΛΥΡΑΡΗΣ ΚΑΙ Η ΝΕΡΑΪΔΑ

Ήταν μια φορά κι έναν καιρό ένα παλικάρι ο Λάμπρος, που από μικρός ένα όνειρο είχε και μια επιθυμία. Να μάθει να παίζει καλά τη λύρα. Ο Λάμπρος ήταν ψηλός και γεροδεμένος, με μάτια που έλαμπαν σαν τα αστέρια κάθε φορά που έπιανε τη λύρα του. Τα μαλλιά του, καστανά και σγουρά, έπεφταν ατίθασα πάνω στους ώμους του, ενώ το πρόσωπό του έλαμπε από την αστείρευτη επιθυμία του να γίνει ο καλύτερος λυράρης. Ο πατέρας του, σαν είδε τη λαχτάρα του, τον έστειλε στον καλύτερο λυράρη του χωριού, έναν γέροντα με μακριά λευκή γενειάδα και μάτια γεμάτα σοφία, για να μάθει κοντά του την τέχνη. Του έδειξε τα μυστικά της λύρας, μα ο Λάμπρος γρήγορα τον έφτασε τον δάσκαλο, τον ξεπέρασε κι ακόμα δε του αρκούσαν όσα είχε μάθει. Ώρες ολόκληρες χανόταν από το σπίτι του και μόνος του στις ερημιές έπαιζε τη λύρα κάτω από τη σκιά των δέντρων και ανάμεσα σε λουλούδια που μοσχοβολούσαν. Ο πατέρας του στεναχωριότανε με τα φερσίματα του γιου του, μα τον παρηγορούσε η σκέψη πως, όταν μεγαλώσει με τις σκοτούρες της ζωής, θα του περάσει η μανία.

Ο Λάμπρος, όμως, μεγάλωσε και δεν άλλαξε. Μια μέρα γύρισε και είπε στον πατέρα του:

- Θέλω να πάω στην πολιτεία να μου μάθει ένας σωστός δάσκαλος να παίζω λύρα. Εδώ, όσα ξέρουνε οι λυράρηδες του χωριού μου τα έδειξαν.

Ο πατέρας του προσπάθησε να τον κάνει να αλλάξει γνώμη.

- Παιδί μου, τώρα μεγάλωσες πια, πρέπει να μάθεις κάτι να κάνεις, να γίνεις σιδεράς ή ράφτης ή τσαγκάρης, να έχεις και συ σαν όλους τους ανθρώπους τη δουλειά σου. Να παντρευτείς, να κάνεις τη φαμίλια σου. Δε λέω, καλή είναι η λύρα, μα τι τα θες, ο κόσμος θα σε λέει τεμπέλη και θα γυρνάς εδώ κι εκεί, για λίγες δεκάρες.

Μα ο Λάμπρος δεν άκουγε τίποτα, ώσπου στο τέλος ο πατέρας του, είδε κι αποείδε και τον έστειλε στην πολιτεία. Όμως κι εκεί του έμαθε ο μεγάλος δάσκαλος, όσα ήξερε, κι ήταν πολλά! Αλλά ο Λάμπρος και πάλι δεν ήξερε να παίζει όπως ήθελε η καρδιά του.

Έφυγε το λοιπόν από την πολιτεία κι άρχισε να τριγυρίζει από μέρος σε μέρος. Ένα βράδυ συνάντησε σε ένα χωριό έναν γέροντα και του άνοιξε την καρδιά του. Ο γέροντας, με πρόσωπο γεμάτο ρυτίδες και μάτια που έλαμπαν από την εμπειρία της ζωής, τον άκουσε με προσοχή και όταν τελείωσε του είπε:

-Έτσι, που θες να παίζεις τη λύρα, παλικάρι, κανείς άνθρωπος δεν μπορεί να σου το μάθει.

Αυτό που θέλει η καρδιά σου ξεπερνάει τη δύναμη του ανθρώπου. Όμως, εσύ εδώ που έφτασες δεν μπορείς να ξεφύγεις. Τώρα θα πρέπει να γίνεις καλός λυράρης, αλλιώς θα σε βασανίζει και θα σε τρώει το μεράκι για όλη σου τη ζωή.

- Και ποιος θα με μάθει;

- Κάποιος που ξεπερνάει τη δύναμη του ανθρώπου. Οι Νεράιδες! Είπε ψιθυριστά ο γέρος σα να φοβόταν τη λέξη που ξεστόμισε. Και συνέχισε: θα βρεις ένα σταυροδρόμι, θα χαράξεις στο χώμα έναν κύκλο, θα μπεις μέσα και θα αρχίσεις να παίζεις με τη λύρα σου. Όταν τα μεσάνυχτα θα κατέβουν οι Νεράιδες, πρόσεξε να μη βγεις καθόλου από τον κύκλο. Αν ξεγελαστείς και βγεις, χάθηκες! Μόλις ξημερώσει, οι νεράιδες θα σκορπίσουν κι εσύ θα έχεις μάθει να παίζεις τη λύρα όπως λίγοι άνθρωποι ξέρουν.

Έτσι κι έγινε. Οι νεράιδες κατέβηκαν από την πλαγιά του βουνού ντυμένες στα λευκά, με ξέπλεκα τα χρυσά τους μαλλιά, ανάλαφρες, μόλις άγγιζαν τη γη σα να πετούσαν. Οι μορφές τους έλαμπαν στο φως του φεγγαριού. «Παίξε λυράρη, να χορέψουμε» του λένε. Τον καλούν με χίλια δυο γλυκόλογα και τσακίσματα να βγει από τον κύκλο. Μια μικρή νεράιδα με χρυσαφένια ζώνη κι άσπρα λουλούδια στα μαλλιά, τόσο όμορφη που έμοιαζε με όνειρο, πάει κοντά στον κύκλο κι αρχίζει να του λέει, να του λέει... Ο Λάμπρος, όμως, ξέρει πως αν βγει από τον κύκλο είναι χαμένος. Γι' αυτό κλείνει τα μάτια του και βουλώνει τα αυτιά του, να μην ακούει τα γλυκόλογα... εκείνη, όμως, του λέει:

- Θες να σου μάθω εγώ να παίζεις λύρα, να μαγεύεις και τις πέτρες; Έλα, βγες από τον κύκλο σου!

- Σ' ακούω κι από δω! Πάρε τη λύρα και παίξε. Και της δίνει τη λύρα προσέχοντας να μη βγει έξω από τον κύκλο το χέρι του.

Αρχίζει η νεράιδα να παίζει έναν γλυκό σκοπό. Μια μελωδία που χαϊδεύει τ' αυτιά, χαϊδεύει την ψυχή, την μαγεύει... Η μουσική αντηχεί μέσα στη νύχτα, με το φεγγάρι να λάμπει πάνω από τα κεφάλια τους και τα αστέρια να τρεμοπαίζουν στο σκοτάδι.

- Έτσι θα μάθω κι εγώ να παίζω, φωνάζει ο Λάμπρος παίρνοντας πίσω τη λύρα του.

Και τότε λάλησε ο πρώτος πετεινός και οι νεράιδες σηκώθηκαν να φύγουν. Μόνο η μικρή νεράιδα, που τό 'χε βάλει πείσμα να του κάνει κακό, έμεινε πίσω.

- Δώσε μου τώρα κάτι, ό,τι κι αν είναι, για να σου μάθω την τέχνη. Χωρίς θυσία τίποτα καλό δεν αποκτάς.

Ο Λάμπρος βρήκε σωστά τούτα τα λόγια κι έβγαλε έξω από τον κύκλο το μικρό του δαχτυλάκι. Αμέσως η νεράιδα το 'κοψε και έγινε άφαντη. Μα δεν το γέλασε το παλικάρι. Μόλις απόμεινε μόνος ο Λάμπρος, άρχισε να παίζει σαν τη νεράιδα. Η πλάση τότε γύρω μαγεύτηκε. Τα δέντρα, το ποτάμι, τα χαμολούλουδα, οι πέτρες κι η ψυχή του Λάμπρου.

- Έτσι παίζουνε τη λύρα, γύρισε και του είπε από μέσα του η καρδιά του.

Ομαδική εργασία - διαφοροποιημένη

Απαντήστε σύντομα στις παρακάτω ερωτήσεις.

Ποια σημεία του κειμένου σας άρεσαν ιδιαίτερα και θα σας μείνουν αξέχαστα;

Τι συναισθήματα σας προκάλεσε το κείμενο που επιλέξατε;

Ποιον ήρωα συμπαθήσατε ή αντιπαθήσατε;

Με ποιον ήρωα θα μπορούσατε να πείτε ότι ταυτιστήκατε και γιατί;

Ομαδική εργασία - διαφοροποιημένη

Αφήστε τον εαυτό σας και το συναίσθημά σας ελεύθερα και διαλέξτε μια σκηνή από το κείμενο που διαβάσατε και δραματοποιήστε την ή διηγηθείτε την με τον δικό σας τρόπο. Να παρουσιάσετε την εργασία σας στην ολομέλεια της τάξης

Την Κυριακή, 26 Σεπτεμβρίου ο παγκόσμιος φήμης βιρτουόζος κιθαρίστας, Estas Tonne, έρχεται για πρώτη φορά στην Ελλάδα, στο Πολιτιστικό Κέντρο του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού «Ελληνικός Κόσμος», στο πλαίσιο της παγκόσμιας περιοδείας του! Ο καλλιτέχνης ξεκινάει τη διεθνή του περιοδεία, με μία συναυλία σε κάθε πόλη: Αθήνα,

Λεμεσός, Κωνσταντινούπολη και Ντουμπάι! Ο Estas Tonne είναι ένας πολυτάλαντος μουσικός. Στη μουσική του κυριαρχεί ο ήχος της κλασικής κιθάρας, ενώ οι επιρροές του από το φλαμένκο και την ηλεκτρονική μουσική είναι φανερές. Πρόκειται για ένα φαινόμενο της παγκόσμιας μουσικής σκηνής. Ο Estas Tonne θέλει να αναδείξει τις θεραπευτικές ιδιότητες της μουσικής. Τα video του στο Youtube έχουν ξεπεράσει τις εκατοντάδες εκατομμύρια προβολές, ενώ οι συναυλίες του αριθμούν πάνω από εκατοντάδες σε όλο τον κόσμο. Σύντομα, οι θαυμαστές του θα έχουν την ευκαιρία να ζήσουν τη μαγεία της μουσικής του ζωντανά, στο πλαίσιο της διεθνούς περιοδείας του σε Ελλάδα, Κύπρο, Γεωργία, Αρμενία, Τουρκία και Αραβικά Εμιράτα.

Συγγραφική ομάδα

Ατομική εργασία

Απαντήστε σύντομα στις παρακάτω ερωτήσεις.

Ποιο γεγονός περιγράφεται στο άρθρο;

.....

.....

Γράψε τη φράση που δείχνει πότε θα γίνει το γεγονός.

.....

.....

Γράψε τη φράση που δείχνει πού θα γίνει γεγονός;

.....

.....

Σε ποιες χώρες θα δώσει παράσταση ο συγκεκριμένος καλλιτέχνης;

.....

.....

Ατομική εργασία

Να γράψεις τις λέξεις που λείπουν για να συμπληρωθούν σωστά οι σύνθετες λέξεις.

A ΣΥΝΘΕΤΙΚΟ	B ΣΥΝΘΕΤΙΚΟ	ΣΥΝΘΕΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ
	θάλασσα	λαοθάλασσα
	πουλί	θαλασσοπούλι
θάλασσα		θαλασσόλυκος
λίμνη	θάλασσα	
θάλασσα	ταραχή	

Ατομική εργασία

Γράψε για κάθε επίθετο τον συγκριτικό και τον υπερθετικό βαθμό μονολεκτικά.

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
ισχυρός		
χρήσιμος		
βλαβερός		
δύσκολος		
μακρύς		

Ατομική εργασία

Να σχηματίσεις τα παραθετικά των επιθέτων, όπως στο παράδειγμα.

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
πλούσιος	πιο πλούσιος	πάρα πολύ πλούσιος
εύκολος		
έξυπνος		
τολμηρός		
ήσυχος		
γλυκός		

Ατομική εργασία

Συμπλήρωσε την κατάλληλη κατάληξη σε κάθε επίθετο ώστε να συμφωνεί με το ουσιαστικό που συνοδεύει.

ο σταχτ..... ουρανός, της σταχτ..... θάλασσας, το σταχτ..... σύννεφο

.....

ο βυσσιν..... κάκτος, τη βυσσιν..... τουλίπα, το βυσσιν..... κυκλάμινο

.....

τον καφετ..... σκύλο, η καφετ..... κότα, το καφετ..... γατάκι

.....

του θαλασσ..... φιόγκου, της θαλασσ..... κορδέλας, το θαλασσ..... πουκάμισο

.....

ο τριανταφυλλ..... ουρανός, η τριανταφυλλ..... λάμπα, το τριανταφυλλ..... σκουφάκι

.....

Ατομική εργασία

Να μεταφέρεις τις προτάσεις από τον ενικό αριθμό στον πληθυντικό και αντίστροφα.

1. Ο τεμπέλης αρνήθηκε να βοηθήσει στη μετακόμιση.

2. Ο τσιγκούνης δεν έβαλε ούτε ένα ευρώ στην αγορά δώρου.

3. Η ζηλιάρη αδυνατούσε να κρύψει κάθε φορά τη ζηλία της.

4. Το κλασιάρικο παιδί διαμαρτύρεται και κλαίει με το παραμικρό!

5. Χαρακτηριστικό των πεισματάρηδων είναι ότι αρνούνται να αλλάξουν γνώμη.

6. Ο αρχηγός της εκδρομής στο δάσος άφησε πίσω τους φοβητσιάρηδες.

7. Οι κοντούληδες χρησιμοποιούν σκαμνί για να φτάσουν τα ψηλά ράφια.

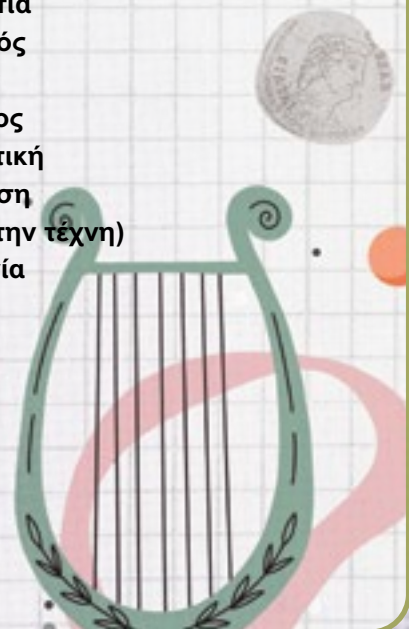
8. Ο μικρούλης είχε τόσο πολύ ενθουσιασμό και ενέργεια, που κανείς δεν μπορούσε να τον κρατήσει ακίνητο για πάνω από λίγα λεπτά.

9. Οι κουτσομπόληδες δεν έχαναν ευκαιρία να διαδώσουν τα τελευταία νέα της πόλης μας.

αγγειοπλαστική
 αχιοποιώ
 αδιέξοδο
 αμβλύς
 Αναγέννηση
 αρμονικές αναλογίες
 αφαίρεση (στην τέχνη)
 βραχύς
 Γιαννούλης Χαλεπάς
 γκαλερί
 γλύπτης
 δεξιοτεχνία
 δριμύς
 εκθαμβωτικός
 έντεχνος
 ερασιτέχνης
 ευρεσιτεχνία
 ευρύς
 ζέφυρος
 ηχογράφημα
 ηχοφέ
 ηχοποίηση
 ισορροπία
 καμβάς
 λαξεύω
 Λεονάρντο ντα Βίντσι
 μερακλής

μελοποιώ
 Μιχαήλ Άγγελος
 μπελαλής
 ομότεχνος
 οξύς
 οριστικοποιώ
 Ουφίτσι
 παλέτα
 Πάμπλο Πικάσο
 παραποίηση
 περιπλάνηση
 πινακοθήκη
 πολυλογάς
 προγενέστερος
 προοπτική
 προσδιορίζω
 ροκοκό
 Σάντρο Μποτιτσέλι
 ταχύς
 τεχνοκριτική
 τεχνοτροπία
 τεχνουργός
 Φειδίας
 φιλότεχνος
 φωτογλυπτική
 φωτοκίνηση
 φωτοσύνθεση (στην τέχνη)
 φωτοτεχνία

Τι έμαθα τελικά;

1 το έμαθα άριστα

2 το έμαθα αρκετά

3 άρχισα να μαθαίνω

4 δεν το έμαθα καθόλου

Επίλεξε το χρώμα και τον αριθμό που αντιπροσωπεύει την αξιολόγησή σου στα βασικά θέματα της ενότητας.	1	2	3	4
Έμαθα τη δομή της παραγράφου και μπορώ να γράψω μία παράγραφο για ένα θέμα που με ενδιαφέρει.				
Έμαθα να γράφω πλαγιότιτλους.				
Έμαθα λεξιλόγιο σχετικά με την τέχνη.				
Έμαθα να κάνω πύκνωση κειμένου.				

ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ

(Αναστοχασμός σημαίνει να σκεφτόμαστε ξανά κάτι που κάναμε ή μάθαμε, για να καταλάβουμε πώς να το κάνουμε καλύτερα την επόμενη φορά.)

Μετά από αυτά που έμαθα, έχω καταλάβει πώς η τέχνη ομορφαίνει τη ζωή μας;

Δείτε τις υποθέσεις που κάνατε στην αρχή της ενότητας και τώρα, αφού έγινε η διδασκαλία της θεματικής, κάντε έλεγχο.

Είναι σωστές οι υποθέσεις σας;

Τι μου άρεσε περισσότερο από την ενότητα αυτή;

Τι με δυσκόλεψε περισσότερο;

Με τα μέλη της ομάδας μου συνεργαστήκαμε καλά για να πετύχουμε καλύτερα αποτελέσματα;

Δείτε πάλι τη σύνθεση εικόνων (σελ. 37). Καταγράψτε τις σκέψεις σας.

Συγκρίνετε τα δύο κείμενα που γράψατε, πριν τα μαθήματα της ενότητας αυτής και μετά τα μαθήματα. Βρείτε τις ομοιότητες και τις διαφορές και συζητήστε στην ολομέλεια.

5

ΕΚΕΙ ΠΟΥ Η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΥΝΑΝΤΑ ΤΗ ΦΑΝΤΑΣΙΑ

Χρονοπρογραμματισμός 4 εβδομάδων/ υποενοτήτων διδασκαλίας

1^η Διδακτική Υποενοότητα

Η έννοια της
φαντασίας στη
λογοτεχνία και
την τέχνη.

ΕΚΕΙ ΠΟΥ Η
ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΣΥΝΑΝΤΑ ΤΗ
ΦΑΝΤΑΣΙΑ

2^η Διδακτική Υποενοότητα

Συνδυάζοντας
φαντασία και
πραγματικότητα.

3^η Διδακτική Υποενοότητα

Η φαντασία ως
εργαλείο επίλυσης
προβλημάτων.

4^η Διδακτική Υποενοότητα

Επανάληψη:
Η φαντασία ως μέσο
δημιουργίας.

ΣΤΟΧΟΙ:

- εντοπισμός πληροφοριών σε αφηγηματικό κείμενο,
- παραγωγή αυθόρμητου προφορικού λόγου με φαντασία και δημιουργικότητα,
- αναγνώριση δομικών στοιχείων αφηγηματικού κειμένου, γραμματική της αφήγησης, λέξεις που δείχνουν την χρονική σειρά των γεγονότων,
- γραπτή παραγωγή κειμένου αφηγηματικού σύμφωνη με τα αντίστοιχα δομικά στοιχεία,
- διάκριση του θέματος από την κατάληξη,
- ουσιαστικά αρσενικά σε -ος, ουδέτερα σε -υ, -ας, -ος, -ος,
- ορθογραφία καταλήξεων σε -ώνας/-όνας,
- λέξεις σύνθετες με 1ο συνθετικό προθέσεις (ανά, δια) ή το ξε- και το α-.

Κεντρική έννοια

Πραγματικές ιστορίες και παραμύθια

Έννοιες - κλειδιά

πραγματικές ιστορίες

παραμύθια

αφήγηση

ενημέρωση

φαντασία

Σχετικές έννοιες

αληθινά γεγονότα, πραγματικά πρόσωπα

μαγικοί & μυθικοί χαρακτήρες

αναγνώστης, διήγηση

μάθηση, γνώση

ονειροπόληση, περιπέτεια

Ο Λουί Παστερ αφηγείται...

Ήμουν από μικρός πεισματάρης και τελειομανής... Ονειρευόμουν να γίνω καλλιτέχνης...

Το χρυσό τσεκούρι

Κάποτε, όταν οι Έλληνες πίστευαν στους 12 θεούς, ένας ξυλοκόπος έκοβε ξύλα κοντά σε ένα ποτάμι...

- Δείτε την εικόνα και διαβάστε τον τίτλο της θεματικής ενότητας «Εκεί που η πραγματικότητα συναντά τη φαντασία».
- Τι νομίζετε ότι θα μάθετε στην ενότητα αυτή; Κάντε υποθέσεις, γράψτε τις υποθέσεις αυτές και αφού ολοκληρωθεί η διδασκαλία της ενότητας, διαβάστε τις υποθέσεις που κάνατε.
- Ελέγξτε αν ήταν σωστές οι υποθέσεις. Μετά το τέλος της ενότητας, απαντήστε στη βασική ερώτηση. Πώς ξεχωρίζουμε τις πραγματικές ιστορίες από τα παραμύθια;

Οι πραγματικές ιστορίες και τα παραμύθια είναι δύο είδη αφήγησης που αγαπάμε να διαβάζουμε και να ακούμε. Και τα δύο μας προσφέρουν διαφορετικά πράγματα.

Οι πραγματικές ιστορίες μιλάνε για αληθινά γεγονότα και πραγματικά πρόσωπα.

Μας ενημερώνουν για το τι έχει συμβεί στον κόσμο.

Μας διδάσκουν για την ιστορία, τη φύση και τους ανθρώπους.

Μας κάνουν να σκεφτούμε βαθύτερα για τη ζωή και τον κόσμο γύρω μας.

Τα παραμύθια είναι φανταστικές ιστορίες.

Περιέχουν μαγικούς και μυθικούς χαρακτήρες και εξωπραγματικές καταστάσεις.

Μας βοηθούν να ονειρευόμαστε, να ζούμε απίστευτες περιπέτειες και να φανταζόμαστε κόσμους διαφορετικούς από τον δικό μας.

Μας προσφέρουν διασκέδαση και μας διδάσκουν μέσω της φαντασίας.

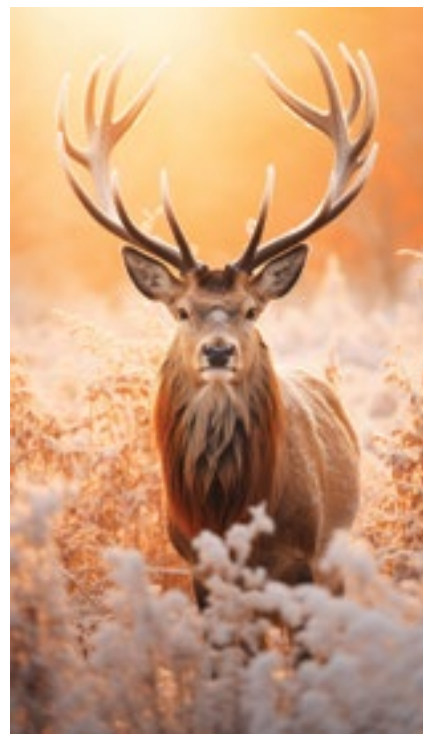

ΤΟ ΕΛΑΦΙ ΤΗΣ ΑΡΤΕΜΗΣ

Μια μέρα ο Ευρυσθέας κάλεσε τον Ηρακλή και τον ρώτησε αν ήταν έτοιμος να αναλάβει τον τρίτο άθλο του.

«Είμαι πρόθυμος να κάνω ό,τι μου πεις», του απάντησε ο Ηρακλής. «Αυτή τη φορά δε θα σε στείλω να σκοτώσεις κανένα θηρίο. Ωστόσο, μη νομίζεις πως η αποστολή που θα αναλάβεις είναι εύκολη. Στην Αρκαδία ζει το ιερό ελάφι της θεάς Άρτεμης. Έχει χρυσά κέρατα και τρέχει πιο γρήγορα και από τον πιο δυνατό άνεμο. Θέλω, λοιπόν, να μου φέρεις ζωντανό στην Τίρυνθα το ιερό ελάφι της Άρτεμης.»

Ο Ηρακλής καταλάβαινε ότι ο τρίτος άθλος του δεν ήταν καθόλου εύκολος. Ήταν και δύσκολος και επικίνδυνος γιατί, αν έπιανε το ελάφι, σίγουρα θα θύμωνε τη θεά Άρτεμη και μπορεί να του έκανε μεγάλο κακό. Έπρεπε, όμως, να υπακούσει στην προσταγή. Ξεκίνησε, λοιπόν, και λίγες μέρες αργότερα, όταν έφτασε στα άγρια βουνά της Αρκαδίας, συνάντησε έναν κυνηγό και τον ρώτησε αν είχε δει το ελάφι με τα χρυσά κέρατα. «Θέλω να το πιάσω ζωντανό», του εξήγησε. «Το έχω δει πολλές φορές, αλλά είναι το ιερό ελάφι της Άρτεμης. Τρέχει σαν αστραπή, θα σε παρασύρει μακριά και θα βρεθείς σε μια παράξενη χώρα από την οποία δε θα μπορέσεις ποτέ σου να γυρίσεις. Κυνήγησε άλλα ζώα και μην πειράζεις το ελάφι με τα χρυσά κέρατα», του αποκρίθηκε ο κυνηγός. Μα ο Ηρακλής δεν άκουσε τη συμβουλή του. Άρχισε να ψάχνει παντού, στις πλαγιές των βουνών στις χαράδρες και στα ποτάμια να βρει το ελάφι. Και ένα πρωί το βρήκε επιτέλους να πίνει νερό από μια μικρή πηγή.

Ήταν το πιο όμορφο ελάφι που είχε δει ποτέ του και τα χρυσά του κέρατα άστραφταν στον ήλιο του πρωϊνού. Ο Ηρακλής έτρεξε αμέσως να το πιάσει, μα το ελάφι το έβαλε στα πόδια. Έτσι, άρχισαν άγριο κυνηγητό που κράτησε αρκετές ώρες, ώσπου νύχτωσε. Την άλλη μέρα το κυνηγητό συνεχίστηκε. Έτρεχε το ελάφι, έτρεχε και ακούραστος ο Ηρακλής. Έτρεχαν σε μια κοιλάδα, όταν συνάντησαν ένα ποτάμι, τον Λάδωνα. Το ελάφι έπεσε στα νερά του, για να βγει κολυμπώντας στην απέναντι όχθη. Έπεσε και ο Ηρακλής και επειδή κολυμπούσε πολύ γρήγορα, κατάφερε να προλάβει το ελάφι και να το πιάσει. Το φόρτωσε στον ώμο του και πήρε το δρόμο του γυρισμού για την Τίρυνθα.

Μα, ξαφνικά, παρουσιάστηκε μπροστά του η θεά Άρτεμη. «Γιατί σκότωσες το ιερό μου ελάφι;» τον ρώτησε αγριεμένη. Ο Ηρακλής της εξήγησε ότι δεν το σκότωσε, της ζήτησε συγγνώμη και της υποσχέθηκε ότι, σαν έφθανε στην Τίρυνθα και το έδειχνε στον Ευρυσθέα, θα το άφηνε ελεύθερο. Η Άρτεμης, τον συγχώρεσε και έτσι ο Ηρακλής, λίγες μέρες αργότερα, μπήκε στο παλάτι της Τίρυνθας και έδειξε στο θείο του το ιερό ελάφι, για να του αποδείξει ότι κατάφερε να πραγματοποιήσει και τον τρίτο άθλο του.

(διασκευασμένο απόσπασμα) *Ηρακλής και Θησέας*
Εκδόσεις ΣΤΡΑΤΙΚΗ

1^η Ανάγνωση

Ατομική εργασία

Κύκλωσε τη σωστή απάντηση.

1. Ποια ήταν η πρώτη αντίδραση του κυνηγού όταν ο Ηρακλής τον ρώτησε για το ελάφι;

- α. Τον ενθάρρυνε να συνεχίσει το κυνήγι.
- β. Τον αποθάρρυνε να πειράξει το ελάφι.
- γ. Του έδωσε οδηγίες για να το πιάσει.
- δ. Του προσέφερε βοήθεια στο κυνήγι.

2. Ποια ήταν η ανησυχία του Ηρακλή όταν έπρεπε να πιάσει το ιερό ελάφι;

- α. Ότι δεν θα κατάφερνε να το πιάσει.
- β. Ότι θα θυμώσει τον θεό Δία.
- γ. Ότι θα θυμώσει τη θεά Άρτεμη και μπορεί να του κάνει κακό.
- δ. Ότι θα χάσει τον δρόμο του.

3. Πώς κατάφερε ο Ηρακλής τελικά να πιάσει το ελάφι;

- α. Το ακολούθησε μέχρι να κουραστεί και να σταματήσει.
- β. Το έπιασε ενώ έπινε νερό από μια μικρή πηγή.
- γ. Το έπιασε καθώς κολυμπούσε στο ποτάμι Λάδωνα.
- δ. Χρησιμοποίησε μια παγίδα που είχε στήσει προηγουμένως.

4. Πώς αντέδρασε η θεά Άρτεμη όταν είδε τον Ηρακλή με το ιερό ελάφι;

- α. Τον ευχαρίστησε που προστάτεψε το ελάφι της.
- β. Τον τιμώρησε για την πράξη του.
- γ. Του ζήτησε να αφήσει το ελάφι ελεύθερο.
- δ. Τον συγχώρεσε αφού της εξήγησε την αποστολή του.

5. Τι υποσχέθηκε ο Ηρακλής στη θεά Άρτεμη;

- α. Ότι θα σκοτώσει τον Ευρυσθέα.
- β. Ότι θα αφήσει το ελάφι ελεύθερο μετά την επιστροφή του στην Τίρυνθα.
- γ. Ότι δεν θα ξανακυνηγήσει ποτέ.
- δ. Ότι θα προσφέρει θυσία στο ελάφι.

6. Ποιο ήταν το αποτέλεσμα του τρίτου άθλου του Ηρακλή;

- α. Απέτυχε να πιάσει το ελάφι.
- β. Κατάφερε να πιάσει το ελάφι και το έδειξε στον Ευρυσθέα.
- γ. Το ελάφι δραπέτευσε κατά την επιστροφή.
- δ. Ο Ηρακλής αποφάσισε να αφήσει το ελάφι ελεύθερο, πριν φτάσει στην Τίρυνθα.

2^η Ανάγνωση

Ομαδική εργασία - διαφοροποιημένη

Συζητήστε στην ολομέλεια της τάξης.

1. Η ιστορία της σελ. 85 είναι μύθος ή πραγματικότητα;
2. Ποια στοιχεία σας οδήγησαν, ώστε να κάνετε τη συγκεκριμένη επιλογή;
Αφού τα βρείτε, γράψτε τρία από αυτά.

3. Στη Γ΄ τάξη μάθατε όλους τους μύθους του Ηρακλή στο μάθημα της Ιστορίας. Ποιους από αυτούς θυμάστε;

2^η Ανάγνωση

Ομαδική εργασία - διαφοροποιημένη

Συζητήστε στην ολομέλεια της τάξης. Ποιες σωματικές ικανότητες αλλά και προσόντα του Ηρακλή, τον βοήθησαν να πετύχει τον στόχο του;

Ατομική εργασία

Στείλε ένα γράμμα στον μελλοντικό σου εαυτό, στο οποίο θα γράφεις τι νομίζεις ότι θα κάνεις σε μερικά χρόνια, δηλαδή τους μελλοντικούς σου στόχους. Γράψε, επίσης, στο γράμμα ποιες σωματικές ικανότητες, αλλά και προσόντα του χαρακτήρα σου θα σε βοηθήσουν να τους πετύχεις. (Δες ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΕ ΦΙΛΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΟ, σελ. 64 Α΄ τεύχος).

ΛΟΥΙ ΠΑΣΤΕΡ

**Ο πρωτοπόρος του επιστημονικού κλάδου της μικροβιολογίας.
Ο μεγαλοφυής επιστήμονας που κατόρθωσε να εξαλείψει
πολλές ασθένειες με τα εμβόλια του.**

**«Το πρώτο βήμα για κάθε ανακάλυψη είναι
να παρατηρείς τα πάντα γύρω σου με δέος.»**

Ο Λουί Παστέρ αφηγείται...

Ήμουν από μικρός πεισματάρης και τελειομανής. Όταν μεγάλωσα έγινα γνωστός για τις ανακαλύψεις μου στον ιατρικό τομέα, αλλά όταν ήμουν παιδί με ενδιέφεραν άλλα πράγματα. Ονειρεύομαι να γίνω καλλιτέχνης, όμως ο πατέρας μου δεν ήθελε ούτε να το ακούσει. Επέμενε να γίνω καθηγητής. Όταν τελείωσα το σχολείο, αποφάσισα να πάω στο πανεπιστήμιο. Έδωσα εξετάσεις και βρέθηκα μέσα στους τέσσερις πρώτους επιτυχόντες!

Χάρη στο μεθοδικό πνεύμα μου, είχα κλίση στη φυσική, τη χημεία και τη βιολογία. Μάλιστα, με ενδιέφερε ιδιαίτερα η μελέτη των μικροοργανισμών. Όταν αντιλήφθηκα πώς λειτουργούν, έκανα μια σημαντική ανακάλυψη. Γιατί το κρασί και το γάλα χαλάνε γρήγορα; Αναρωτήθηκα. Επειδή, τα μικρόβια τρέφονται με σάκχαρα που περιέχονται στο κρασί και στο γάλα και στη συνέχεια εκκρίνουν* όξινες* ουσίες. Άραγε, τι θα μπορούσα να κάνω για να μη χαλάνε; Τότε είχα μια ιδέα: Αποφάσισα να ζεστάνω τα υγρά σε διαφορετικές θερμοκρασίες, ώστε να σκοτωθούν τα μικρόβια, και έπειτα να τα εμφιαλώσω πολύ γρήγορα, προτού μολυνθούν ξανά. Και τα κατάφερα: Είχα επινοήσει την παστερίωση. Από εκείνη τη μέρα το γάλα βράζεται, ώστε να σκοτώνονται τα μικρόβια, και μπορούμε να το πιούμε χωρίς να αρρωστήσουμε. Ονομάστηκε προς τιμήν μου παστεριωμένο.

Η διαδικασία της αποστείρωσης άρχισε να χρησιμοποιείται στα νοσοκομεία αλλά και στα ιατρικά εργαλεία. Από τότε σώζει καθημερινά εκατομμύρια ζωές. Επίσης, με τη βοήθεια ενός βρετανού γιατρού, του Έντουαρντ Τζένερ, κατάφερα να ανακαλύψω τα εμβόλια. Πρώτο πρώτο βρήκα το εμβόλιο της λύσσας. Η λύσσα μεταδίδεται στον άνθρωπο από μολυσμένα ζώα, όπως οι σκύλοι, οι αλεπούδες και οι λύκοι και είχε μοιραίες συνέπειες. Τώρα, όμως, μπορούσε να αντιμετωπιστεί, χάρη στο εμβόλιό μου.

Για αυτό και μέχρι σήμερα το γαλλικό ίδρυμα που ειδικεύεται στη βιολογία και στην ιατρική λέγεται Ινστιτούτο Παστέρ προς τιμήν του ιδρυτή του... Και μπορώ να πω με περηφάνια ότι ο ιδρυτής του ήμουν εγώ!

*(διασκευασμένο απόσπασμα) 20 Σπουδαία Μιαλά που άλλαξαν τον Κόσμο
Εκδόσεις ΔΙΟΠΤΡΑ*

Όταν κάνουμε αφήγηση, διηγούμαστε μια ιστορία ή μια ακολουθία από πραγματικά ή φανταστικά γεγονότα (γεγονότα που διαδέχονται το ένα το άλλο).

Πώς οργανώνουμε την αφήγησή μας:

Αρχή ή πρόλογος

Παρουσιάζονται:

- ο χρόνος και ο τόπος όπου διαδραματίζεται η ιστορία,
- οι πρωταγωνιστές και οι δευτεραγωνιστές της ιστορίας.

Μέση ή κύριο θέμα

Ακολουθεί:

- η ανάπτυξη της ιστορίας με τα διάφορα γεγονότα και τις δράσεις των χαρακτήρων,
- το πιο έντονο σημείο της ιστορίας, όπου συνήθως παρουσιάζεται η μεγαλύτερη ένταση ή η σημαντικότερη σύγκρουση.

Τέλος ή επίλογος

Γράφουμε:

- τον τρόπο με τον οποίο λύνονται τα προβλήματα της ιστορίας
- την ολοκλήρωση της ιστορίας, δίνοντας τις τελευταίες λεπτομέρειες και καταλήγουμε εκφράζοντας τις σκέψεις μας και τα συναισθήματά μας.

Για να είναι η αφήγησή μας σωστή χρησιμοποιούμε:

- ρήματα σε α' πρόσωπο (εγώ, εμείς) ή σε γ' πρόσωπο (αυτός, -ή, -ό, αυτοί, -ές, -ά),
- Παρατατικό για κάτι που συνέβαινε συνέχεια στο παρελθόν ή Αόριστο για κάτι που συνέβη στο παρελθόν για λίγο και τελείωσε,
- διάλογο για να ζωντανέψουμε την αφήγηση,
- περιγραφή χαρακτήρων ή τόπων για να δημιουργήσουμε εικόνες στο μυαλό του αναγνώστη. Συνήθως, μέσα σε μία ιστορία αφήγησης υπάρχει και περιγραφή.

Στην αφήγησή μας τα γεγονότα πρέπει να συνδέονται μεταξύ τους με λογικό τρόπο και να παρουσιάζονται με μια λογική σειρά που να διευκολύνει τον αναγνώστη να καταλάβει την ιστορία μας.

Λέξεις και φράσεις που θα σε βοηθήσουν να αφηγηθείς σωστά μια πραγματική ή μια φανταστική ιστορία: αρχικά, πρώτα πρώτα, έπειτα, μετά, αργότερα, στο μεταξύ, κατά την διάρκεια, μετά από λίγο, πριν από πολύ καιρό, αφού πέρασε κάποιος καιρός, την επόμενη μέρα, από τότε, πέρα από αυτό, επιπλέον, επίσης, ακόμη και αν, από την άλλη πλευρά, παρόλα αυτά, σε αντίθεση με, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι, πολύ σημαντικό είναι, αυτό που πρέπει να τονιστεί, τελικά καταλήγουμε στο ότι, καταλήγοντας, συνοψίζοντας όλα τα παραπάνω.

Ομαδική εργασία - διαφοροποιημένη

Απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις.

Στην πραγματική ιστορία της σελ. 84:

Ποιος είναι ο πρωταγωνιστής;

.....

Ποια δευτερεύοντα πρόσωπα αναφέρονται;

.....

Να εντοπίσετε:

την αρχή: από έως

τη μέση: από έως

το τέλος: από έως

Στην τρίτη παράγραφο να υπογραμμίσετε τις λέξεις που συνδέουν λογικά τα γεγονότα μεταξύ τους.

Ατομική εργασία - πολύ αυξημένης δυσκολίας

Σχεδιάσε και αφηγήσου στο τετράδιό σου το μελλοντικό σου πείραμα που θα αλλάξει τον κόσμο.

Ατομική εργασία - χαμηλής δυσκολίας

Για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις, να γράψεις σε ποιο μέρος του λόγου ανήκει, ποιο είναι το γένος της και ποια είναι η κατάληξή της.

άνεμος		
άγγελος	A. είναι (μέρος του λόγου)	
δάσκαλος		
κάτοικος	B. είναι (γένος)	
παιδότοπος		
πεζόδρομος		
αγριότοπος	Γ. τελειώνουν σε	
πετροπόλεμος		
ανεμοστρόβιλος		

Έκανες πολύ σωστή αναγνώριση!

Οι λέξεις αυτές είναι προπαροξύτονα ουσιαστικά σε -ος

Μερικά προπαροξύτονα σε -ος «κατεβάζουν» τον τόνο στην παραλήγουσα σε τρεις πτώσεις: γενική ενικού, γενική πληθυντικού και αιτιατική πληθυντικού.

Άλλα ουσιαστικά, όμως, διατηρούν τον τόνο στην προπαραλήγουσα.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΚΛΙΣΗΣ:

		Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός		
Ον.	ο	κίνδυν-ος	αντίλαλ-ος	οι	κίνδυν-οι	αντίλαλ-οι
Γεν.	του	κινδύν-ου	αντίλαλ-ου	των	κινδύν-ων	αντίλαλ-ων
Αιτ.	τον	κίνδυν-ο	αντίλαλ-ο	τους	κινδύν-ους	αντίλαλ-ους
Κλ.	-	κίνδυν-ε	αντίλαλ-ε	-	κίνδυν-οι	αντίλαλ-οι

Ατομική εργασία

Στον παραπάνω πίνακα μπορείς να δεις ότι η κάθε λέξη χωρίζεται σε δύο μέρη. Ανάμεσά τους υπάρχει μια παύλα. Παρατήρησε ποιο μέρος μεταβάλλεται και ποιο μένει σταθερό.

ΣΤΑΘΕΡΟ ΜΕΡΟΣ ΜΕΤΑΒΛΗΤΟ ΜΕΡΟΣ

.....

.....

.....

.....

Το μέρος της λέξης που δεν αλλάζει, δηλαδή που μένει σταθερό, είναι το θέμα μιας λέξης.

Το μέρος της λέξης που αλλάζει, δηλαδή που είναι μεταβλητό, είναι η κατάληξη μιας λέξης.

Κατά το κίνδυνος κλίνονται τα εξής: άνθρωπος, δήμαρχος, θάλαμος, έμπορος, έφορος, άνεμος, διάδρομος, όροφος, πόλεμος κ.ά.

Κατά το αντίπαλος κλίνονται τα εξής: σπόνδυλος, ανήφορος, αυλόγυρος, καλόγερος, ανεμόμυλος, χωματόδρομος κ.α.

Ατομική εργασία

Διάλεξε δύο από κάθε κατηγορία και σχημάτισε την κλίση τους στο τετράδιό σου. Προσοχή στον τόνο!

Ατομική εργασία

Να μεταφέρεις, στο τετράδιό σου, τα παρακάτω ουσιαστικά στη γενική του ενικού και στην αιτιατική του πληθυντικού αριθμού: άνεμος, δήμαρχος, έμπορος, ανεμόμυλος, αυλόγυρος.

Ουσιαστικά σε -ος (ισοσύλλαβα)

Τα ουσιαστικά αυτής της κατηγορίας είναι παροξύτονα και προπαροξύτονα. Στα παροξύτονα μετακινείται ο τόνος στη γενική πληθυντικού στη λήγουσα. Στα προπαροξύτονα μετακινείται ο τόνος στη γενική πληθυντικού στη λήγουσα, ενώ στη γενική ενικού και στην ονομαστική, αιτιατική και κλητική πληθυντικού μετακινείται στην παραλήγουσα. Η κλητική του ενικού και πληθυντικού δε χρησιμοποιείται συχνά στον λόγο.

Ατομική εργασία

Συμπλήρωσε τον πίνακα ακολουθώντας το παράδειγμα.

		Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός		
Ον.	το	δάσος	βέλος	τα	δάση	βέλη
Γεν.	του	δάσους		των	δασών	
Αιτ.	το	δάσος		τα	δάση	
Κλ.	-	δάσος		-	δάση	

Παρόμοια κλίνονται: το τέλος, το χρέος, το βάρος, το μήκος, το άνθος, το κέρδος κλπ.

		Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός		
Ον.	το	μέγεθος	στέλεχος	τα	μεγέθη	στελέχη
Γεν.	του	μεγέθους		των	μεγεθών	
Αιτ.	το	μέγεθος		τα	μεγέθη	
Κλ.	-	μέγεθος		-	μεγέθη	

Παρόμοια κλίνονται: το έδαφος, το τέμενος, το κέλυφος, το πέλαγος κλπ.

Ατομική εργασία

Συμπλήρωσε τα κενά με τον σωστό τύπο.

Φοβηθήκαμε την τρικυμία γιατί βρισκόμασταν στη μέση του (πέλαγος).

Όλα έχουν ελεχθεί, ώστε να μην υπάρχει περίπτωση (λάθος).

Μεγάλες εκτάσεις (δάσος, γεν. Πληθυντικού) απλώνονται σε όλη τη χώρα.

Τα (κέρδος) των επιχειρήσεων αποτελούν ένδειξη οικονομικής επιτυχίας.

Ουδέτερα ουσιαστικά σε -ς (ανισοσύλλαβα)

Ατομική εργασία

Συμπλήρωσε τον πίνακα ακολουθώντας το παράδειγμα.

Ενικός αριθμός				Πληθυντικός αριθμός		
Ον.	το	καθήκον	συμφέρον	τα	καθήκοντα	συμφέροντα
Γεν.	του	καθήκοντος		των	καθηκόντων	
Αιτ.	το	καθήκον		τα	καθήκοντα	
Κλ.	-	καθήκον		-	καθήκοντα	

Όπως τα παραπάνω κλίνονται και τα: περιβάλλον, παρελθόν, μέλλον, παρόν, προϊόν, συμφέρον, σύμπαν.

Τέλος, ας θυμηθούμε τις εξαιρέσεις των ουδετέρων σε -ι:
βράδυ, δάκρυ, δόρυ, δίχτυ, οξύ, στάχυ

Κλίση ουδετέρων ουσιαστικών (εξαιρέσεων)

Ενικός αριθμός				Πληθυντικός αριθμός		
Ον.	το	βράδυ	δάκρυ	τα	βράδια	δάκρυα
Γεν.	του	βραδιού	δακρύου	των	βραδιών	δακρύων
Αιτ.	το	βράδυ	δάκρυ	τα	βράδια	δάκρυα
Κλ.	-	βράδυ	δάκρυ	-	βράδια	δάκρυα

Ενικός αριθμός				Πληθυντικός αριθμός		
Ον.	το	δόρυ	δίχτυ	τα	δόρατα	δίχτυα
Γεν.	του	δόρατος	διχτυού	των	δοράτων	διχτυών
Αιτ.	το	δόρυ	δίχτυ	τα	δόρατα	δίχτυα
Κλ.	-	δόρυ	δίχτυ	-	δόρατα	δίχτυα

Ενικός αριθμός				Πληθυντικός αριθμός		
Ον.	το	οξύ	στάχυ	τα	οξέα	στάχια
Γεν.	του	οξέος	σταχουού	των	οξέων	σταχυών
Αιτ.	το	οξύ	στάχυ	τα	οξέα	στάχια
Κλ.	-	οξύ	στάχυ	-	οξέα	στάχια

Ατομική εργασία

Συμπλήρωσε τον πίνακα ακολουθώντας το παράδειγμα.

Ενικός αριθμός				Πληθυντικός αριθμός		
Ον.	το	κρέας	τέρας	τα	κρέατα	τέρατα
Γεν.	του	κρέατος		των	κρεάτων	
Αιτ.	το	κρέας		τα	κρέατα	
Κλ.	-	κρέας		-	κρέατα	

Ουδέτερα ουσιαστικά σε -ς (ανισοσύλλαβα)

Τα ουσιαστικά που κλίνονται σύμφωνα με το κρέας είναι παροξύτονα και τονίζονται στη γενική ενικού, ονομαστική, αιτιατική και κλητική πληθυντικού στην προπαραλήγουσα. Παρόμοια κλίνονται και τα κέρας, πέρας κ.ά.

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ:

Μαθαίνω να γράφω σωστά λέξεις όπως:
αγώνας, αιώνας, κανόνας, χειμώνας, άξονας, γείτονας

Ατομική εργασία

Γράψε ξανά τις παρακάτω ονομαστικές φράσεις, αλλά στον άλλο αριθμό (ενικό ή πληθυντικό).

- ο ελαιώνας του πατέρα
- ο αγώνας του ναύτη
- η τήρηση των κανόνων
- η κλίση του άξονα
- ο παγωμένος χειμώνας
- του πρόθυμου γείτονα
- οι περασμένοι αιώνες
- του κερδισμένου αγώνα

ΤΟ ΧΡΥΣΟ ΤΣΕΚΟΥΡΙ

Κάποτε, όταν οι Έλληνες πίστευαν στους 12 θεούς, ένας ξυλοκόπος έκοβε ξύλα κοντά σε ένα ποτάμι. Ξαφνικά, άρχισε να ξεφωνίζει:

- Δυστυχία μου!

Η φωνή του ξυλοκόπου αντήχησε μέσα στο δάσος και η στενοχώρια του τον έκανε να καθίσει και να κλαίει στην ακροποταμιά. Τότε, ο θεός Ερμής, που έτυχε να βρίσκεται εκεί κοντά άκουσε τα κλάματα και τις φωνές και είδε τον δυστυχισμένο ξυλοκόπο. Περίμενε να μάθει τι του συνέβαινε.

- Τι να σου λέω τώρα, άνθρωπέ μου! Καθώς χτυπούσα με το τσεκούρι μου κείνο το μεγάλο δέντρο που βλέπεις στα δεξιά του ποταμού, μου ξέφυγε το τσεκούρι από τα χέρια και έπεσε στο νερό. Πάει το τσεκούρι μου, πάει κι η δουλειά μου, πάει και το μεροκάματο για τα παιδιά μου! Τι θα κάνω τώρα ο άτυχος;

Στ' απελπισμένα λόγια του ξυλοκόπου, ο θεός Ερμής, που ο ξυλοκόπος μας βέβαια δεν είχε καταλάβει ποιος ήταν, του υποσχέθηκε πως θα βουτήξει στο νερό και θα του φέρει το τσεκούρι του. Και πράγματι, ο θεός βούτηξε στο ορμητικό ποτάμι και βγάζει ένα χρυσό τσεκούρι μέσα από το νερό και το έδωσε στον άνθρωπο.

- Μακάρι να ήταν αυτό! Ο ξυλοκόπος μας, τίμιος καθώς ήταν, δεν αναγνώρισε για δικό του το χρυσό τσεκούρι.

Κι όταν ο θεός Ερμής ξαναβούτηξε στο ποτάμι και του έφερε ένα ασημένιο τσεκούρι, είπε:

- Ούτε αυτό είναι δικό μου.

Ο θεός Ερμής τελικά για τρίτη φορά στο ποτάμι και τώρα του έφερε το δικό του τσεκούρι.

- Αυτό είναι το δικό μου φώναξε καταχαρούμενος ο ξυλοκόπος! Τα μάτια του έλαμψαν από χαρά, ενώ και τα μάτια του θεού Ερμή γέμισαν συγκίνηση για τον τίμιο αυτόν άνθρωπο! Και γι' αυτήν ακριβώς την τιμιότητά του, τού χάρισε και τα άλλα δύο τσεκούρια, το χρυσό και το ασημένιο.

Κατόπιν, ο ξυλοκόπος γύρισε στο σπίτι του και είπε στην οικογένεια και τους φίλους του όλα όσα έγιναν. Κάποιος από τους συγχωριανούς του, τότε, σκέφτηκε να κάνει το ίδιο στο ποτάμι και έριξε επίτηδες το τσεκούρι του στο νερό. Άρχισε μετά να κλαίει για το δήθεν χαμένο τσεκούρι του. Να τος και πάλι ο θεός Ερμής, εμφανίζεται πρόθυμος να του φέρει το τσεκούρι του. Και του δίνει ένα χρυσό τσεκούρι, που έβγαλε από το ποτάμι.

- Ναι, αυτό είναι το δικό μου, φώναξε ο ξυλοκόπος μας, νομίζοντας πως θα ξεγελάσει τον θεό!

Ο θεός Ερμής μπροστά σε τόση ψευτιά και απίστευτο θράσος, όχι μόνο δεν του χάρισε το χρυσό αλλά ούτε και το δικό του τσεκούρι δεν του έδωσε!

- **Η τιμιότητα είναι ο καλύτερος δρόμος, φίλε μου, και δεν τον ακολούθησες**, ήταν τα τελευταία λόγια του θεού Ερμή, πριν εξαφανιστεί για πάντα από τα μάτια του ψεύτη ξυλοκόπου.

Σύνθετες λέξεις με προθέσεις

Μερικές προθέσεις (μικρές, άκλιτες λέξεις) ενώνονται με μια άλλη λέξη και δημιουργούν μια νέα λέξη με καινούρια σημασία.

Αυτές είναι οι εξής:

αντιπρόεδρος (αντί+ πρόεδρος), **κατα**κόκκινος (κατά + κόκκινος), **συνυ**-πάρχω (συν + υπάρχω), **προ**χτές (προ + χτες), **απο**φεύγω (από + φεύγω), **μετα**κινώ (μετά + κινώ), **αντί**λογος (αντί + λόγος), **παρα**κινώ (παρα + κινώ) **προσ**έχω (προς + έχω)

Τα μόρια ξε- και α-

Τα μόρια **ξε-** και **α-** λέγονται **αχώριστα μόρια**. Τα χρησιμοποιούμε μόνο ως πρώτο συνθετικό σε μια σύνθετη λέξη.

Το **ξε-** δίνει αντίθετη σημασία στη λέξη ή της προσδίνει έμφαση. π.χ. κουράζομαι - ξεκουράζομαι (αντίθεση), πουλώ - ξεπουλώ (έμφαση).

Το **α-** λέγεται και στερητικό, γιατί στερεί τη σημασία της αρχικής λέξης και της δίνει την αντίθετη. π.χ. γνωστός - άγνωστος, πιστευτός - απίστευτος.

Αν η λέξη που θα ενωθεί το **α-** αρχίζει από σύμφωνο, τότε γράφουμε **α-**. π.χ. κατάλληλος - ακατάλληλος.

Αν αρχίζει από φωνήεν, τότε γράφουμε **αν-** π.χ. ήσυχος - ανήσυχος.

Ατομική εργασία

Στο κείμενο «Το χρυσό τσεκούρι», να υπογραμμίσεις πέντε σύνθετες λέξεις με πρόθεση ή με τα μόρια ξε- και α(ν)- και να τις γράψεις παρακάτω.
Ανακοίνωσέ τες στην ολομέλεια της τάξης.

Ατομική εργασία

Διάβασε την παρακάτω ιστορία με προσοχή, ώστε να την καταλάβεις και να την απολαύσεις. Εναλλακτικά, μπορείς να ακούσεις την αφήγηση ή να ακούς και παράλληλα να διαβάζεις.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙ ΒΟΥΚΕΦΑΛΑΣ

Ο Αλέξανδρος, περήφανος, ψηλός με χρυσά μαλλιά, ξεχώριζε ανάμεσα στους φίλους του. Γύρω του ήταν μια ομάδα εκλεκτών νέων. Μαζί και ο Ηφαιστίωνας! Ο καλύτερός του φίλος. Μαζεύτηκαν όλοι για να δοκιμάσουν να καβαλήσουν το πιο άγριο άλογο που είχαν δει ποτέ, τον Βουκεφάλα. Ο βασιλιάς Φίλιππος σηκώθηκε θυμωμένος από τον πέτρινο θρόνο που καθόταν. «Δεν έχουμε καιρό να χάνουμε», είπε. «Έχουμε κι άλλες δουλειές. Μεθαύριο φεύγω για τον πόλεμο. Δεν μπορώ να κάθομαι εδώ τόση ώρα και να περιμένω ένα παλιάλογο! Να τρέξει ένας να το φέρει αμέσως.»

Δεν είχε τελειώσει τα λόγια του και ακούστηκε ένα δυνατό χλιμίντρισμα. Τρεις άντρες φάνηκαν να κρατούν από το χαλινάρι ένα αγριεμένο άλογο. Όλοι τινάχτηκαν ξαφνιασμένοι. Ποτέ δεν είχαν δει ένα τόσο περήφανο άλογο. Γιγάντιο κατάμαυρο, με μια άσπρη βούλα στο μέτωπο, σαν άστρο. Τα ρουθούνια του πετούσαν φλόγες, περπατούσε καμαρωτά και, όταν είδε τους ανθρώπους, χλιμίντρισε όλο θυμό και γρήγορεψε το βήμα του. Ο Αλέξανδρος κοιτούσε με λαχτάρα το περήφανο ζώο. «Ποιος θα το καβαλήσει πρώτος;» ρώτησε ο Φίλιππος, κοιτάζοντας τους στρατηγούς του. Μα εκείνοι σιωπούσαν. Όσο και αν ήταν παλικάρια, μια στιγμή δείλιασαν. Αυτό δεν είναι άλογο, είναι θεριό! Συλλογίζονταν. «Ποιος θα το καβαλήσει πρώτος;» ρώτησε ο Φίλιππος, κοιτάζοντας τους στρατηγούς του. Τότε πετάχτηκε ο Νέαρχος: «Ζητώ την άδεια να δοκιμάσω πρώτος εγώ να καβαλήσω αυτό το άγριο θεριό». «Εγώ!» φώναξε τότε ο Αντίγονος ο κύκλωπας. «Εγώ!» φώναξε και ο φοβερός ακοντιστής Σιτάλκης. Ήταν πανύψηλος με κόκκινα γένια και κανένας δεν μπορούσε να του αντισταθεί στο πάλεμα. «Εγώ!» φώναξε και ο Κάλας ο περίφημος καβαλάρης από τη Θεσσαλία. «Μη μαλώνετε!» Είπε γελώντας ο Φίλιππος. «Θα ρίξουμε κλήρο.»

Ο πρώτος κλήρος έδειξε τον Νέαρχο. Εκείνος άρπαξε το άλογο από το χαλινάρι. Μα ο Βουκεφάλας σηκώθηκε άγριος στα πισινά του πόδια. Ο Νέαρχος τραβούσε με δύναμη το χαλινάρι. Πήδηξε, άρπαξε το άλογο από τη χαίτη και κρεμάστηκε από τον λαιμό του. Ο Βουκεφάλας με ένα βίαιο τίναγμα του λαιμού έριξε καταγής τον Νέαρχο. «Δεν έπαθα τίποτα, ντροπιάστηκα μονάχα που δεν μπόρεσα να το καβαλήσω. Μα δεν είναι άλογο, είναι θεριό», είπε εκείνος. Ο δεύτερος κλήρος έδειξε το Σιτάλκη. Εκείνος τον άρπαξε από το στόμα δυνατά. Τα χέρια του έσφιγγαν σαν σιδερένια τανάλια. Το άλογο πόνεσε προσπάθησε να σηκωθεί πάλι όρθιο και να ξεφύγει, μα το μπράτσο του Σιτάλκη δεν το άφηνε να κουνήσει. Τα μάτια του αλόγου κοκκίνισαν. Ο βάρβαρος αρχηγός πήδηξε. Όλοι κρατούσαν την αναπνοή τους. Μια στιγμή κάθισε στη ράχη του αλόγου. Μα ο Βουκεφάλας ξαφνιασμένος τινάχτηκε και ο Σιτάλκης γκρεμίστηκε κάτω. Ο κλήρος μετά

έβγαλε τον Αντίγονο τον Κύκλωπα, μετά τον Κάλα τον Κένταυρο. Και οι δύο πάλεψαν παλικαρίσια με το άλογο, αλλά νικήθηκαν. Ο Φίλιππος νευρίασε. «Πάρτε το άλογό σας και φύγετε γρήγορα!» είπε. «Να μην το δω πια στα μάτια μου. Νίκησε όλους τους στρατηγούς μου!»

«Εγώ θα το καβαλήσω!» Ακούστηκε μια δυνατή φωνή και όλοι στράφηκαν. Ο Αλέξανδρος προχωρούσε μπροστά με το κεφάλι ψηλά. Οι φίλοι του τον περικύκλωναν, ο Ηφαιστίωνας τον είχε αγκαλιάσει από τη μέση. «Μη!» του ψιθύριζε. «Θα σε σκοτώσει!» Αλλά ο Αλέξανδρος, που διακρινόταν πάντα για την εξυπνάδα του, πλησίασε το άλογο, χούφτωσε το χαλινάρι και το γύρισε προς το μέρος του ήλιου, έτσι που ο ίσκιος του να πέφτει προς τα πίσω του και να μην τον βλέπει. Είχε παρατηρήσει πως το άλογο έβλεπε τον ίσκιο του και τρόμαζε. Ο Βουκεφάλας πήρε δρόμο, ο Αλέξανδρος τον ακολουθούσε τρέχοντας και κάπου κάπου άπλωνε το χέρι και χάιδευε το λαιμό του άγριου ζώου. Άξαφνα, χωρίς το άλογο να το περιμένει, το νεαρό βασιλόπουλο με ένα πήδημα ανέβηκε πάνω στη ράχη του Βουκεφάλα. Ορθώθηκε πάλι το άλογο να τον ρίξει, μα ο Αλέξανδρος είχε αρπάξει τώρα τη χαίτη, κόλλησε με το σώμα του αλόγου και έγινε ένα μαζί του. Δεν τον μαστίγωνε, κρατούσε μονάχα σφιχτά το χαλινάρι. Ο Βουκεφάλας εξακολουθούσε να τρέχει μανιασμένος*, βγήκε έξω από το γυμναστήριο και μπήκε στα χωράφια. Όλοι παρακολουθούσαν με αγωνία. Αν σκοτωθεί, συλλογιζόταν ο Φίλιππος, ποιος θα καθίσει στον θρόνο της Μακεδονίας;

Ο Ηφαιστίωνας κοίταζε πέρα, μακριά στα χωράφια, όπου είχε εξαφανιστεί ο καβαλάρης. Τα δάκρυα έτρεχαν από τα μάτια του. Αν πάθει τίποτε ο αγαπημένος μου, συλλογιζόταν, θα πεθάνω. Πόση ώρα πέρασε, κανείς δεν ξέρει. Ξαφνικά, από όλα τα στήθη βγήκε μια χαρούμενη φωνή: Έρχεται! Έρχεται!

Ο Αλέξανδρος είχε φανεί. Έλαμπε στον ήλιο απάνω στον κατάμαυρο Βουκεφάλα. Δεν ήταν πια πεσμένος απάνω στο άλογο. Ο κορμός του στεκόταν όρθιος, με το ένα χέρι κρατούσε το χαλινάρι και με το άλλο κάπου κάπου έσκυβε και χάιδευε τον λαιμό του αλόγου. Ένωθες πως ζώο και άνθρωπος είχαν πια συμφιλιωθεί. Πήδηξε και σφούγγισε* τον ιδρώτα από το πρόσωπό του. Ανάπνεε ήσυχα και χαρούμενα. «Ζήτω ο Αλέξανδρός μας! Ζήτω!» φώναξαν οι φίλοι του.

Ο Φίλιππος σκούπισε γρήγορα ένα δάκρυ χαράς, άνοιξε την αγκαλιά του και είπε: «Παιδί μου, ζήτησε βασίλειο μεγαλύτερο. Η Μακεδονία δε σε χωρά.»

(διασκευασμένο απόσπασμα) ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ,
N. Καζαντζάκης εκδόσεις ΔΙΟΠΤΡΑ

σφούγγισε: σκούπισε / **μανιασμένος:** σαν τρελός

Ατομική εργασία

Αφηγήσου στο τετράδιό σου ένα πραγματικό περιστατικό από τη σχολική σου ζωή που σε εντυπωσίασε ή σε έκανε να αισθανθείς υπερήφανος/-η για τον εαυτό σου και το σχολείο σου. Μπορείς να συμβουλευτείς τη σελίδα με τίτλο «Αφήγηση».

Ατομική εργασία

Συμπλήρωσε τις προτάσεις βάζοντας τα ουσιαστικά των παρενθέσεων στην κατάλληλη πτώση και αριθμό.

Κλείσε την πόρτα του (αυλόγυρος).

Σε μια γωνιά του (δεντρόκηπος) υπήρχε μια γέρικη ελιά.

Η διευθύντρια κάλεσε όλους τους (δάσκαλος) στο γραφείο της.

Αγόρασαν δύο (όμιλος) και έχουν τώρα τη διεύθυνση της εταιρείας.

Αν φωνάξεις εδώ, θα ακούσεις τον (αντίλαλος).

Οι (πρόεδρος) των πολιτιστικών σωματείων κανόνισαν συνάντηση με τους (αντιδήμαρχος) όλων των περιοχών.

Η διαμαρτυρία των (κάτοικος) ήταν ειρηνική.

Οι ηθοποιοί μελετούσαν τους (διάλογος) του έργου.

Ξεκουραστήκαμε στη σκιά του θεόρατου (πλάτανος).

Ατομική εργασία

Να συμπληρώσεις τον πίνακα.

Ενικός αριθμός			
Ονομαστική	το άνθος		
Γενική			
Αιτιατική		το δίκτυο	
Κλητική			συμφέρον
Πληθυντικός αριθμός			
Ονομαστική			
Γενική	των ανθέων	των δικτύων	
Αιτιατική			τα συμφέροντα
Κλητική			

Ατομική εργασία

Συμπλήρωσε τα κενά των προτάσεων χρησιμοποιώντας ξε- και α-, όπως στο παράδειγμα.

Οι πλευρές του τριγώνου είναι (ίσες) άνισες.

Η μαμά (τυλίγει) ξετυλίγει το δώρο του αδερφού μου για τη γιορτή του.

Το γκολ που μπήκε (σήκωσε) τους θεατές.

Αυτό το βιβλίο είναι (κατάλληλο) για παιδιά.

Η μικρή μου αδερφή είναι πολύ (υπάκουο) παιδάκι.

Το σκυλάκι που πήραμε είναι πολύ (ήσυχο) ζωάκι.

Ο ηλεκτρολόγος (βιδώνει) τη λάμπα.

Η Νατάσα είναι (έτοιμη) για τις εξετάσεις των Αγγλικών.

Ατομική εργασία

Βάλε στις παρακάτω λέξεις τις προθέσεις μετά και από, ώστε να γίνουν σύνθετες, όπως στο παράδειγμα.

μετά + δίδω = μεταδίδω

από + ρίπτω = απορρίπτω

..... + κομίζω =

..... + δέχομαι =

..... + θέτω =

..... + φεύγω =

..... + κινώ =

..... + δείχνω =

..... + φέρω =

..... + βάλλω =

αληθινά γεγονότα
 πραγματικά πρόσωπα
 μαγικοί χαρακτήρες
 μυθικοί χαρακτήρες
 αναγνώστης
 διήγηση
 γνώση
 μάθηση
 ονειροπόληση
 περιπέτεια
 τέχνη
 μορφή
 έκφραση
 καλλιτέχνης
 πίνακας
 γλυπτό
 φωτογραφία
 θέατρο

χορός
 μουσική
 ποίηση
 λογοτεχνία
 κινηματογράφος
 δημιουργώ
 εκφράζω
 ζωγραφίζω
 γλυπτογραφώ
 φωτογραφίζω
 υποκρίνομαι
 χορεύω
 παίζω
 αφηγούμαι
 καλλιτεχνικός
 δημιουργικός
 ποιητικός
 μουσικός

Τι έμαθα τελικά;

1 το έμαθα άριστα

2 το έμαθα αρκετά

3 άρχισα να μαθαίνω

4 δεν το έμαθα καθόλου

Επίλεξε το χρώμα και τον αριθμό που αντιπροσωπεύει την αξιολόγησή σου στα βασικά θέματα της ενότητας.	1	2	3	4
Έμαθα να εντοπίζω πληροφορίες μέσα σε ένα αφηγηματικό κείμενο.				
Έμαθα να αφηγούμαι προφορικές ιστορίες με φαντασία και δημιουργικότητα.				
Έμαθα λεξιλόγιο σχετικά με τις πραγματικές ιστορίες και τα παραμύθια.				
Έμαθα να γράφω αφηγηματικό κείμενο.				

ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ

(Αναστοχασμός σημαίνει να σκεφτόμαστε ξανά κάτι που κάναμε ή μάθαμε, για να καταλάβουμε πώς να το κάνουμε καλύτερα την επόμενη φορά.)

Μετά από αυτά που έμαθα, έχω καταλάβει τη διαφορά μεταξύ πραγματικότητας και φαντασίας;

Δείτε τις υποθέσεις που κάνατε στην αρχή της ενότητας και τώρα, αφού έγινε η διδασκαλία της θεματικής, κάντε έλεγχο.

Είναι σωστές οι υποθέσεις σας;

Τι μου άρεσε περισσότερο από την ενότητα αυτή;

Τι με δυσκόλεψε περισσότερο;

Με τα μέλη της ομάδας μου συνεργαστήκαμε καλά για να πετύχουμε καλύτερα αποτελέσματα;

Δείτε πάλι τις εικόνες (σελ. 79). Καταγράψτε τις σκέψεις σας.

Συγκρίνετε τα δύο κείμενα που γράψατε, πριν τα μαθήματα της ενότητας αυτής και μετά τα μαθήματα.

Βρείτε τις ομοιότητες και τις διαφορές και συζητήστε στην ολομέλεια.

Βάσει του ν. 3966/2011, τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α΄).

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού/ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.

Blank white rectangular area for text.